

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ธันวาคม 2559

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ธันวาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

บทคัดย่อ
ของ
สินีนาฏ นาเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ธันวาคม 2559

สินีนานา นาเจริญ. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. สารนิพนธ์ กศ.ม.

(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 778 คนจาก 36 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู เทศบาลนครหนองบัวลำภู และเทศบาลตำบลปลายบาง ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวนแบบทางเดียว และค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์โดยรวมและรายองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูต่อระดับการปฏิบัติ จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกันพบว่า โดยภาพรวมไม่ต่างกันแต่รายองค์ประกอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติโดยรวมไม่ต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่าการจัดการด้านเรียนการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ พบปัญหา 1) การกำหนดภารกิจของสถานศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารมอบหมายงานนอกเหนืองานสอนให้กับครู 2) การจัดการเรียนการสอนมีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารขาดการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครูและ 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารจัดสรรงบประมาณไม่ทั่วถึงทุกสาระการเรียนรู้ โดยมีข้อเสนอแนะว่า 1) ผู้บริหารควรลดภาระงานนอกเหนืองานสอนของครู 2) ผู้บริหารควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครูและ 3) ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึง เพียงพอทุกสาระการเรียนรู้

THE STUDY OF INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL PRINCIPAL,
UPGRADE PROJECT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
At Srinakharinwirot University
December 2016

Sineenath Nacharoen. (2016). **The Study of Instructional Leadership of School Principal, Upgrade Project.** Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assoc.Prof. Dr. Puongrat Kesonpat.

The purposes of this research were to study and comparisons of instructional leadership of school principal, study problems and suggestions regarding instructional leadership of school principal, Upgrade Project. The samples consisted of 778 school teachers from 36 schools under the authority of Nonthaburi Primary Educational Service Area 1, Nonthaburi Primary Educational Service Area 2, Nonthaburi Provincial Administration Organization, Nonthaburi Municipality and Plai Bang Sub-district Municipality joined the UPGRADE Project. The instruments used for data collection were a five point-rating scale questionnaire administered with a reliability of instructional leadership of school principal. The data analysis was conducted by percentage, mean and standard deviation.

The results of the research were as follows; 1) The study of Instructional Leadership of School Principal, Upgrade Project in both overall and individual aspects were at high level. 2) The comparison of instructional leadership of school principal, Upgrade Project was based on the opinions of teacher, classified by academic department revealed that teachers teaching in different academic department did not have any differences overall, but consideration of the particular components found that there were statistically significant differences at the level of .05. For the different teaching-experienced teachers, there was no difference in terms of overall issues, but the instructional management was different at statistically significant of .05. 3) The study of problems and suggestions of instructional leadership of school principal, Upgrade Project. The problems included 1) the assignment of extra administrative tasks for teachers were abundant, 2) for instructional management, there were less motivation in teaching of instructors and 3) school academic climate support, the budget supported each academic departments and were partially allocated. The suggestions were 1) get rid of or minimize extra administrative assignments, 2) the school principal should encourage or assign a few extra assignments to teachers and 3) the academic department should be fully allocated and be sufficient for each department's needs.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัยในการจัดทำทุกขั้นตอน รวมถึงการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบทุกท่าน ซึ่งประกอบด้วย รศ.ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ผศ.ดร.วีระ สุภากิจ และ อาจารย์ ดร.ราชนัย บุญธิมา ที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์ จนทำให้ผลงานครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ อาจารย์ ดร.ราชนัย บุญธิมา ดร.ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา ผู้เชี่ยวชาญสถาบันคีนันแห่งเอเชีย ดร.เกศรา อมรวิวัฒน์ ผู้จัดการอาวุโสสถาบันคีนันแห่งเอเชีย และ ดร.โชคก ปัญญารานันท์ ผู้จัดการสถาบันคีนันแห่งเอเชีย ที่ได้สละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะลูนนทบุรี เขต 1(สพป.นนทบุรี เขต 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะลูนนทบุรี เขต 2(สพป.นนทบุรี เขต 2) องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี (อบจ.นนทบุรี) เทศบาลนครนนทบุรี (ทน.นนทบุรี) และเทศบาลตำบลปลายบาง (ทต.ปลายบาง) ที่ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน ที่ได้ให้การอบรม และขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา รุ่น 23 ที่ให้กำลังใจและความหวังใจมาโดยตลอด ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อการพัฒนาการศึกษา และขอออมระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา บุรพจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพและวิชาชีพชีวิตแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สินีนาง นารีเจริญ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ขอบเขตเนื้อหา.....	6
ตัวแปรที่ศึกษา.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	10
สมมติฐานการวิจัย.....	13
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา.....	14
ความหมายของภาวะผู้นำ.....	14
บทบาทและภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา.....	16
ทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการ.....	23
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางวิชาการ.....	24
องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา.....	27
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา.....	38
การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา.....	39
การจัดการด้านการเรียนการสอน.....	40
การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา.....	41
การพัฒนาและความต้องการเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ใน สังคมไทย.....	43
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (UPGRADE)	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	74
งานวิจัยในประเทศ.....	74
งานวิจัยต่างประเทศ.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	80
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	80
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ.....	82
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	99
วิธีดำเนินการวิจัย.....	99
สรุปผลการวิจัย.....	100
อภิปรายผลจากการวิจัย.....	101
ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	118
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	134

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ.....	38
2 เป้าหมายจำนวนครูผู้นำและครูพี่เลี้ยงในพื้นที่จังหวัด.....	50
3 โครงสร้างหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา.....	54
4 แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม.....	87
5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ.....	88
6 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตาม ความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและใน 3 องค์ประกอบ จำแนกตาม กลุ่มสาระการเรียนรู้.....	89
7 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตาม ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา จำแนก ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่.....	90
8 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตาม ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน จำแนก ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่.....	91
9 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตาม ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของ สถานศึกษา จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่.....	92
10 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตาม ความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและใน 3 องค์ประกอบ จำแนกตาม ประสบการณ์การสอน.....	93

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
11 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตาม ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน จำแนกตาม ประสบการณ์การสอน เป็นรายคู่.....	94
12 แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของ สถานศึกษา.....	95
13 แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียน การสอน.....	96
14 แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศ ทางวิชาการของสถานศึกษา.....	98

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม.....

13

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 จัดทำขึ้นภายใต้กรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ซึ่งสอดคล้องเชื่อมโยงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ระบุไว้ว่า สภาพปัญหาการจัดการและพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในระยะที่ผ่านมา จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน และด้านคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 และมาตรฐานความสามารถของผู้เรียนในด้านการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างต่ำ อีกทั้งสภาพการบริหารและการจัดการศึกษาที่ยังต้องมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555: 2 - 4)

บทบาทหน้าที่หลักของสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ จัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ บริหารทั่วไป จัดตั้ง/รับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณ พัฒนาหลักสูตร/จัดการเรียนการสอน ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ กำกับ ติดตามประเมินผลตามแผนงานโครงการ ระดมทรัพยากร ปกครอง ดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินฯ จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน สร้างความสัมพันธ์ ซึ่งทุกบทบาทหน้าที่ทั้งหมดจำเป็นต้องจัดทำให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ทั้งนี้การจัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาและการบริหารงานด้านต่าง 4 ด้าน นั้นเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสถานศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการจัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาด้านวิชาการที่ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนในด้านวิชาการ ทั้งนี้มาตรฐานและคุณภาพของการบริหารสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นลำดับแรก เนื่องจากการดำเนินงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การที่จะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพต้องอาศัยกระบวนการบริหารงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด เมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ การบริหารงานวิชาการจึงนับว่ามีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารงานต่าง ๆ ในสถานศึกษา (บุญทิพย์ สุรยวงศ์, 2544: 65) การดำเนินการทุกอย่างได้ จะต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะได้รับความร่วมมือนั้นจะต้องดำเนินบทบาทและพฤติกรรมที่เหมาะสม คือ มีภาวะผู้นำทางวิชาการในการรวมพลังครูเพื่อดำเนินงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องทำงานร่วมกับครู กระตุ้นครู ให้คำแนะนำครูและประสานงานให้ครูทำงานร่วมมือกันด้วยเทคนิควิธีที่มีคุณภาพ จึงจะ

ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการที่ดีผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการการดำเนินงานให้เป็นไปตามภารกิจและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้บริหารที่มีอยู่ มาบูรณาการในการทำงานให้พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้ ผู้บริหารอาจต้องใช้ยุทธศาสตร์ต่างๆ ในการดำเนินงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งคือความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (พัฒนา อาท้าว, 2548: 2) การพัฒนางานวิชาการที่ผ่านมาประเทศไทยมีความพยายามอย่างหนักที่จะพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของชาติในระดับโรงเรียนเพื่อให้เป็นพื้นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งรัฐพยายามมุ่งพัฒนากำลังคนของชาติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้บรรจุไว้ชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่หนึ่ง (พ.ศ. 2504 - 2509) จนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังย่ำถึงเป้าหมายนี้อยู่ ส่วนเป้าหมายการปรับปรุงการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมถึงคณิตศาสตร์ ถูกเน้นย้ำในแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่สองเป็นต้นมา สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานก็ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่หนึ่ง เป็นที่เชื่อกันในระดับนโยบายว่าฐานรากที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศตั้งมั่นอยู่บนฐานรากของการมีนักวิทยาศาสตร์นักเทคโนโลยี และบุคลากรด้านเทคนิคที่มากพอ ทั้งนี้การผลิตบุคลากรเหล่านี้จำเป็นต้องสร้างฐานที่มั่นคงจากการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ทันสมัยและมีคุณภาพในทุกระดับการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาดังกล่าวเกิดขึ้น รัฐจำเป็นต้องมีหลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย มีวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ มีหนังสือเรียน ตลอดจนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนและครู ตลอดจนมีการฝึกอบรมครูที่มีประสิทธิภาพ (สุนีย์ คล้ายนิล, 2555: 4)

การพัฒนาที่มีมาต่อเนื่องแต่ปัจจุบันพบว่า สภาพปัญหาและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทยแม้จะพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาในรอบ 7 – 8 ปีที่ผ่านมา ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งพบว่าผู้บริหารโรงเรียนจำนวนไม่น้อย หรืออาจจะเป็นส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนเป็นปกติ และความสนใจด้านวิชาการมีน้อยกว่าด้านอื่นๆ กอปรทั้งมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมากพอสมควร ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การบริหารจัดการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะในยุคโลกาภิวัตน์ มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะทำให้ธุรกิจต่างๆ เหล่านั้นดำเนินการไปด้วยดีและบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในด้านการจัดการศึกษาก็ไม่มีเว้น มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จึงจะทำให้การบริการและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2545: 1) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมดำเนินการให้สถานศึกษามุ่งไปสู่คุณภาพและได้มาตรฐาน มุ่งไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน รวมทั้งดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีระบบและราบรื่น ยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการและมีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับสูงมากเท่าใดก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาคณะ

ครูอาจารย์ให้เป็นบุคลากรที่มีความสามารถทางวิชาการและมีภาวะผู้นำในระดับสูงตามไปด้วย ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ นำพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 15) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่คอยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารสถานศึกษา ให้ตระหนักถึงความสำคัญในกิจกรรมต่างๆ ที่คุณครูจะต้องเข้าร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญและหากผู้บริหารสถานศึกษาช่วยกำกับดูแล และติดตามให้ครูที่ได้รับการอบรม นำวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการอบรม นำมาใช้ในชั้นเรียนด้วยแล้ว ครูเองจะได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการใช้กลวิธีการสอนใหม่ๆ ให้คล่องขึ้น และผู้เรียนเองก็จะได้เรียนรู้ด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่กระตุ้นทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์องค์ความรู้ และการสื่อสาร ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ที่นั่นหมายถึงผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (ข้อเสนอโครงการพัฒนาครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 1-3 เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อาจารย์และคณิตศาสตร์ปีที่ 3, 2556: 4) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งจากการตรวจสอบและเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับประเทศต่างๆ ของโลก โดยการเข้าร่วมประเมินผลตามโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

จากการประเมินผลการศึกษาของ สสวท. ร่วมกับนานาชาติในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 40 - 50 ประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2550 พบว่าเด็กไทยได้คะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ 55.1, 510, 482, และ 471 คะแนน ในวิชาคณิตศาสตร์ได้ 42.7, 516, 467, และ 441 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติทั้ง 2 วิชา ขณะที่ประเทศในทวีปเอเชียบางประเทศ เช่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยและมีค่าสูงขึ้นต่อเนื่อง (SIMS 1980, SISS 1984, TIMSS 1995, TIMSS 1999, TIMSS 2007) และจากผลการศึกษาาร่วมกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วในการประเมินการเรียนรู้ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนอายุ 15 ปี ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว และนอกกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว จำนวน 50 - 60 ประเทศ ในปี พ.ศ. 2543, 2546 และ 2549 ตามโครงการ PISA (Program for International Student Assessment) พบว่าผู้เรียนไทยอายุ 15 ปี มีระดับความรู้ความสามารถลดลง ตามลำดับตลอดการประเมิน นอกจากนี้ ผลการทดสอบ O-NET ที่จัดทำโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ของผู้เรียนชั้น ป.6 ม.3 และ ม.6 ก็พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ต่ำกว่าครึ่ง ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา (สทศ, 2550; 2551) ส่วนผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในรอบแรก ช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2508 พบว่าสถานศึกษาของรัฐร้อยละ 65 ยังไม่ได้มาตรฐานทั้งในด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านปริมาณและคุณภาพของครูผู้สอนและด้านความสามารถบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาขยายโอกาส (สมศ, 2549) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำทางการศึกษาทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะใน

วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ที่ถือว่าเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศในยุคสังคมเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและความรู้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพัฒนางานในด้านนี้ ได้นำเสนอบทสรุปรายงานผลการวิจัยโครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ พ.ศ.2550 (Trends of International Mathematics and Science Study 2007: TIMSS 2007) ต่อที่ประชุมกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถและทักษะในการอ่าน เขียน คำนวณ และวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาชั้น กระทั่งศึกษาธิการจึงได้ผลักดันนโยบาย “อ่านเป็น เขียนเป็น คิดเป็น วิเคราะห์เป็น” เพื่อเร่งแก้ปัญหาการยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ สสวท. จึงได้ริเริ่มโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ขึ้นโดยร่วมมือกับสถาบันคีนันแห่งเอเชีย ซึ่งเชี่ยวชาญในการการออกแบบและวางแผนหลักสูตรร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญ จาก Teacher College, Columbia University (TC) และ School of Education, University of North Carolina (UNC) ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรครูในด้านการสอน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อันจะส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของผู้เรียน ซึ่งคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอน ดังนั้นการปรับปรุงการสอน ก็เท่ากับการพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย การให้ความสำคัญและเร่งแก้ไขกับสิ่งที่ครูปฏิบัติและพบว่ากำลังเป็นปัญหา จะช่วยปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมากมาย ความสำเร็จของการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้การสอนในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคลากรครูอย่างต่อเนื่องจริงจัง เพื่อให้ครูได้เริ่มปรับปรุงและพัฒนาตนเองมากขึ้น บุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยผลักดันให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นโครงการซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กับสถาบันคีนันแห่งเอเชีย มีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การพัฒนาการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักสูตร สื่อวัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมครูให้ใช้หลักสูตรและสื่ออุปกรณ์นั้น ๆ และเรื่องของการให้คำแนะนำติดตามช่วยเหลือครู ตลอดจน การพัฒนาผู้นำสถานศึกษาให้ตระหนักถึงการมีภาวะผู้นำทางด้านวิชาการในสถานศึกษาของตน เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง ยุทธศาสตร์ในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งที่โครงการ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักสูตรในการให้ความรู้และฝึกประสบการณ์ผ่าน กิจกรรมกระบวนการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและมีตัวอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำสิ่งที่วางแผนไว้ขณะการฝึกอบรมไปลงมือปฏิบัติในสถานศึกษาได้ทันที หรือโดยเร็วที่สุด ซึ่งนั่นก็จะหมายถึงการสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงด้านการเรียนการสอนได้เร็วขึ้น

เท่านั้น (บทนำหลักสูตรการสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์, 2556: 7)

จากที่กล่าวข้างต้นผู้บริหารสถานศึกษา นอกเหนือจากการมีบทบาทหน้าที่ด้านงานบริหารสถานศึกษาแล้วยังมีหน้าที่ในการติดตามดูแลและให้การสนับสนุนครูในเรื่องการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยนับเป็นอีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญของการเป็นผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา ความสำคัญในการเป็นผู้นำด้านวิชาการของสถานศึกษาในโรงเรียนที่ส่งผลทางตรงอย่างมากต่อคุณภาพของสถานศึกษาและการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของผู้เรียน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีการมุ่งเน้นการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและความต้องการตามสภาพบริบทหรือศักยภาพได้อย่างครอบคลุมและหลากหลาย ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2, 2559) ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1 ได้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของทุกโรงเรียนในสังกัดเพื่อไปสู่ความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการมุ่งเน้นให้ทุกโรงเรียนดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (SWOT Analysis) ทั้งยังมีการจัดโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมสนับสนุนครู นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1, 2559)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการและขับเคลื่อนสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของบุคลากรของสถานศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับโครงการ นำไปวางแผนพัฒนาและสร้างกลยุทธ์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การสอน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ

ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กล่าวคือ สามารถเป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นแนวคิดสำหรับหน่วยงานทางการศึกษา ในการนำไปใช้วางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีศักยภาพในการบริหารงาน วิชาการซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เทศบาลนครนนทบุรีและเทศบาล ตำบลปลายบาง โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูสุขศึกษาและพลศึกษา ครูศิลปะ ครูการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนประถมศึกษาใน 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี นครปฐม ระยอง นครศรีธรรมราช และสงขลา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2557 จำนวน 280 โรงเรียน จำนวน 6,470 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูสุขศึกษาและพลศึกษา ครูศิลปะ และครูการงาน อาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลตำบลปลายบาง ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2557 จาก 36 โรงเรียน จำนวน 778 คน โดยการเลือก แบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ผู้ให้ข้อมูล คือครู จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสอบถามความสมัครใจ

ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยกำหนดขอบเขตของงานวิจัยตามกรอบแนวคิดของ ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger and Murphy) (Hallinger and Murphy, 1985, 217-247 อ้างถึงในภาดาว เกตุสุวรรณ, 2555: 13-14) ซึ่งเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน
3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ แบ่งเป็น 8 กลุ่ม คือ

- 1.1.1 กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์
- 1.1.2 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์
- 1.1.3 กลุ่มสาระวิชาภาษาไทย
- 1.1.4 กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 1.1.5 กลุ่มสาระวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา
- 1.1.6 กลุ่มสาระวิชาศิลปะ
- 1.1.7 กลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 1.1.8 กลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ

1.2 ประสบการณ์การสอน แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

- 1.2.1 น้อยกว่า 5 ปี
- 1.2.2 5 ปี – 10 ปี
- 1.2.3 มากกว่า 10 ปี

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ใน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
- 2.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน
- 2.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสูตรโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารในการกำหนดภารกิจของสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละภาคการเรียนการสอน กำหนดความรับผิดชอบของครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดการวัดประเมินผลการปฏิบัติงานของครู รวมถึงมีการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษาโดยการประชุมชี้แจงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ส่งให้มีการจัดทำป้ายประกาศแสดงผลการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษา และส่งเสริมการจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้บริหารรวมถึงชุมชนบริเวณสถานที่ตั้งโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการทำกิจกรรมเพื่อสังคมระหว่างครู นักเรียน ในแต่ละภาคการศึกษา และส่งเสริมให้มีการทำกล่องรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียน

1.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารในการส่งเสริมให้มีการรายงานผลการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นประจำทุกเดือน รวมถึงส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน นิเทศตรวจเยี่ยมครูในระหว่างการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระโดยไม่นัดหมายล่วงหน้า ส่งเสริมการจัดเตรียมคู่มือที่ได้รับการพัฒนาร่วมกันเพื่อให้ครูใช้ในการเตรียมการสอน คัดสรรผลงานวิจัยจากครูที่มีประสบการณ์เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระคิดและเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการจัดการอบรมครูให้สามารถปรับตัวได้ตามหลักสูตรที่กำหนด กำหนดให้มีการวิเคราะห์ผลการสอนนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการสอน และส่งเสริมให้มีการประเมินหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน

1.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารในการส่งเสริมการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกตามระดับเชาว์ปัญญา ส่งเสริมการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละกลุ่ม ส่งเสริมการดำเนินการสอนซ่อมเสริมอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนทุกคนดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิดมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับนักเรียนและครูอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการจัดการเรียนรู้รวมทั้งการให้รางวัลและการให้การยอมรับการทำงานของครูโดยการชมเชย เปิดโอกาสให้ครูทุกคนสามารถเข้าฝึกอบรมในโครงการต่างๆ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเท่าเทียม จัดสรรงบประมาณสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน เช่น การปรับปรุงห้องพยาบาล ห้องน้ำ สนามกีฬา และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่น

2. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ใน 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี นครปฐม ระยอง นครศรีธรรมราช และสงขลา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

3. ครู หมายถึง สถานภาพการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนประถมศึกษาใน 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี นครปฐม ระยอง นครศรีธรรมราช และสงขลา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้ หมายถึง กลุ่มวิชาที่ครูได้รับมอบหมายให้ทำการสอนในสถานศึกษา แบ่งเป็น 8 กลุ่ม คือ

4.1 กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

4.2 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

4.3 กลุ่มสาระวิชาภาษาไทย หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนภาษาไทย และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนภาษาไทย

4.4 กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4.5 กลุ่มสาระวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนสุขศึกษาและพลศึกษา และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา

4.6 กลุ่มสาระวิชาศิลปะ หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนศิลปะ และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนศิลปะ

4.7 กลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

4.8 กลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ หมายถึง วิชาที่ครูผู้สอนภาษาต่างประเทศ และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนต่างประเทศ

5. ประสบการณ์การสอน หมายถึง ระยะเวลาในการทำงานที่ดำรงตำแหน่งครูผู้สอนในสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

5.1 น้อยกว่า 5 ปี

5.2 5 ปี – 10 ปี

5.3 มากกว่า 10 ปี

6. โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมายถึง โครงการความร่วมมือระหว่าง สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และ สถาบันคีนันแห่งเอเชีย Teacher College, Columbia University (TC) และ School of Education, University of North Carolina (UNC) เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน คณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ โดยออกแบบหลักสูตรสัมมนาเชิงปฏิบัติในการพัฒนาบุคลากรครูด้านการสอน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และออกแบบหลักสูตรสัมมนาเชิงปฏิบัติในการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาในด้านการมีภาวะผู้นำทางวิชาการ อันจะส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของผู้เรียน ในจังหวัดที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน 7 จังหวัดน่านอง ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี นครปฐม ระยอง นครศรีธรรมราช และสงขลา โครงการมีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การพัฒนาการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักสูตร สื่อวัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมครูให้ใช้หลักสูตรและสื่ออุปกรณ์นั้น ๆ และ เรื่องของการ ให้คำแนะนำติดตามช่วยเหลือครู ตลอดจน การพัฒนาผู้นำสถานศึกษาให้ตระหนักถึงการมีภาวะ ผู้นำทางด้านงานวิชาการในโรงเรียนของตนเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านอย่าง แท้จริง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและรายงานการวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของ ฮอลลิงเจอร์ และ เมอร์ฟี (Hallinger and Murphy) (Hallinger and Murphy, 1985, 217-247) อ้างอิงจาก นภาดาว เกตุสุวรรณ, 2555, หน้า 13-14) ซึ่งเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาไว้ 3 องค์ประกอบ 1) การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การกำหนดเป้าหมายของ สถานศึกษา การสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน การนิเทศ และการประเมินผลด้านการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้า ของนักเรียน 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา การควบคุมการใช้เวลาในการ สอน การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการ พัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของเฮนเดอร์สัน (Henderson, 2007: Abstract) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดจากองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) การกำหนดภารกิจสื่อสารเป้าหมายของ สถานศึกษา 2) การประสานงานหลักสูตร 3) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 4) การดูแล การจัดการเรียนการสอน และ 5) การพัฒนาบุคลากร และที่สอดคล้องกับแนวคิดของแมคคาร์ธี

(Macarthy, 2009: Abstract) ได้ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งศึกษาในบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา 2) มิติด้านการจัดการจัดการเรียนการสอน 3) มิติด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโยธิน สกุลเดช (2548: 10) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน 8 ด้าน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาและการใช้หลักสูตร การนิเทศการจัดการจัดการเรียนการสอน การจูงใจ การสนับสนุนการจัดการในชั้นเรียน การสนับสนุนการประเมินผล การเรียนของนักเรียน และบรรยากาศในโรงเรียน รวมถึงแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้เกี่ยวกับเกณฑ์ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ 1) มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง 2) มีภาวะผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ 4) มีศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ และ 5) มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้ตลอดเวลา

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดของตัวแปรอิสระโดยได้นำแนวคิดจากงานวิจัยของ สีนีนาง โพรธิญญาโน (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการความรู้ของครูในเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ สิริสุร กระแสร์สุนทร (2545: 43) เรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล พบว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนแตกต่างกัน แนวคิดเหล่านี้ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดตัวแปรอิสระด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาถึงภาวะผู้นำที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ถาวร ศรีเกตุ (2551: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน รวมถึงผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของ ภัสรา ชูเสน (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ นวภัทร์ อุทัยรัตน์ และคณะ (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามประสบการณ์การสอน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จากแนวคิดเหล่านี้ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดตัวแปรอิสระด้านประสบการณ์การสอนของครูต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

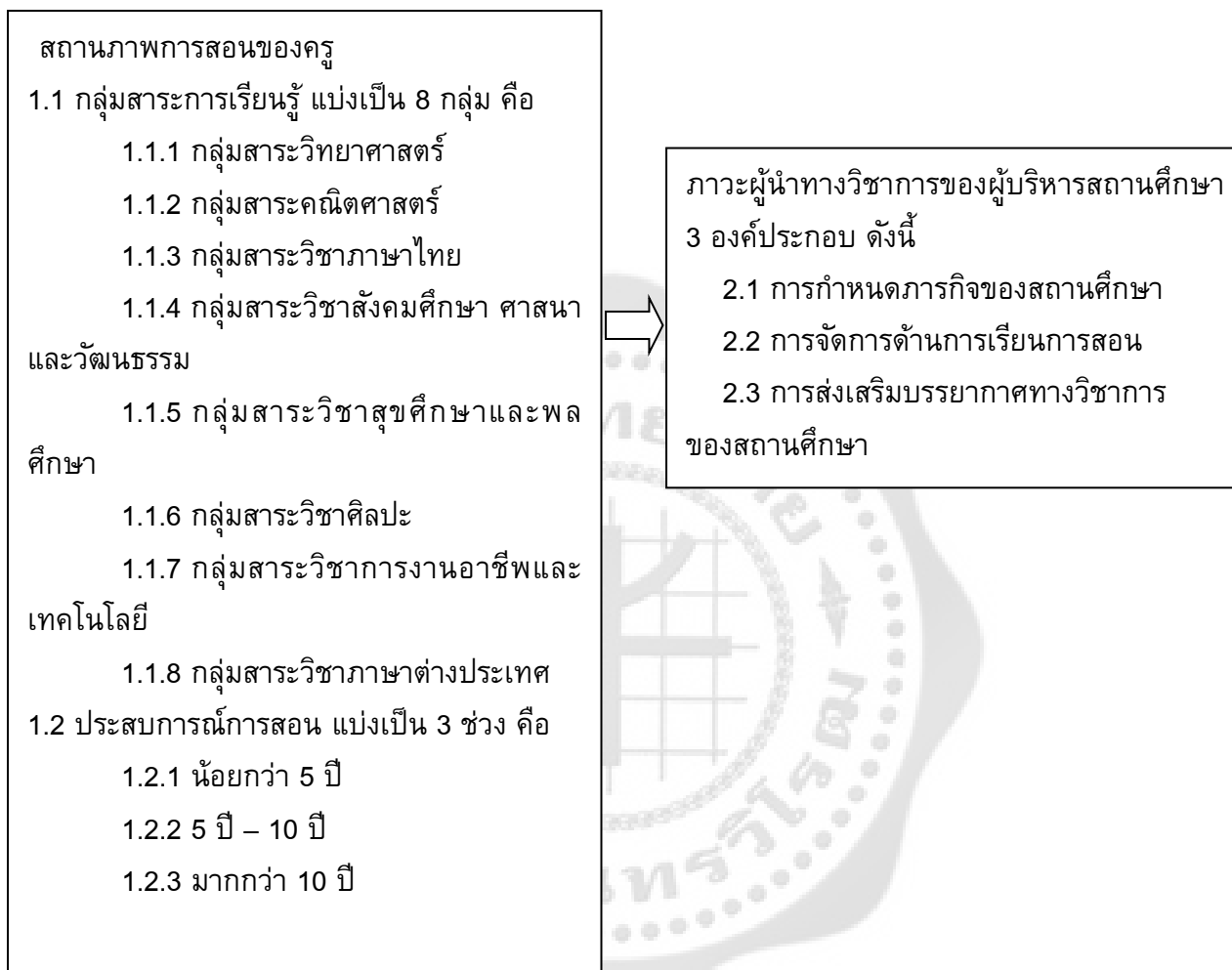
จากแนวคิดดังกล่าวพบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์การสอนของครู มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร คือกลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์การสอน เพื่อใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

ผู้วิจัยเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ

2. ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน มีความเห็นแตกต่างกัน

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสิทธิภาพการสอนต่างกัน มีความเห็นแตกต่างกัน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ
 - 1.2 บทบาทและภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 1.4 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางวิชาการ
 - 1.5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.6 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.6.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
 - 1.6.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน
 - 1.6.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา
2. การพัฒนาและความต้องการเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในสังคมไทย
3. โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
 - 3.1 โครงสร้างหลักสูตร
 - 3.2 กระบวนการพัฒนาและกิจกรรม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เพราะมีผลกระทบต่อบุคคลและทรัพยากร ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ผู้นำที่มีการแสดง ออกซึ่งภาวะผู้นำจะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จของงานที่มีประสิทธิผล นอกจากนี้มีนักวิชาการที่ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ ดังนี้

พัฒนา อำท้าว (2548: 9) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการชักจูงผู้อื่นให้ร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจและมีความกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันตามที่กำหนดไว้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549: 30) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นได้ โดยสามารถใช้คนอื่นทำบางอย่างตามเป้าหมายและแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคาดคะเนเองได้

ธวัช บุญยมนิ (2550: 2-3) สรุปว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การกระทำระหว่างบุคคลโดยบุคคลที่เป็นผู้นำจะใช้อิทธิพล (Influence) หรือการดลบันดาลใจ (Inspiration) ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างตามเป้าหมายที่กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้

ธีระ รุญเจริญ (2550: 140) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำคือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญาความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม

ภารดี อนันต์นาวิ (2551: 77) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มนั้น สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่หรือการกระทำของผู้นำ ในการชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

พัชสิรี ชมพุดา (2552: 194) สรุปภาวะผู้นำ ดังนี้ ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำและผู้ตาม ภาวะผู้นำเกี่ยวข้องกับการโน้มน้าว สร้างแรงบันดาลใจมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ภาวะผู้นำเกิดขึ้นได้ในทุกระดับการจัดการ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในการจัดการระดับสูงเท่านั้น และภาวะผู้นำจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายกลุ่ม หน่วยงานหรือองค์กร

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2544: 10) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ หรือสรุปได้ว่าภาวะผู้นำคือรูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล (Interpersonal Influence)

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2547: 5) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำนั้นเป็นศิลปะในการใช้อิทธิพลของผู้นำ เพื่อจูงใจผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มที่

ดาฟท์ (Daft, 1999: 5) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

อิวานชีวิช และแมทเทสัน (Ivancevich & Matteson, 2002: 425) นิยามความหมายว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการของการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร

ยุกัล (Yukl, 2002) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

เชอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 2002: 336) กล่าวถึง ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการดลบันดาลใจให้บุคคลอื่นทำงานให้สำเร็จ

จากนิยามของนักวิชาการและนักการศึกษา สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของผู้นำที่มีในการบริหารตนเองและผู้อื่น สามารถครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุน โน้มน้าวจิตใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมายที่มีการกำหนดไว้

1.2 บทบาทและภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทและภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

กันนิงแฮม และ คอร์ดโร (Gunningham & Cordeiro, 2000 อ้างถึงใน ประยูร อาคม, 2548: 20-21) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการหรือผู้จัดการสถานศึกษา คือผู้นำทางวิชาการหรือผู้จัดการสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการ จะเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การพัฒนาคณะครู การนิเทศการสอน การประเมินโปรแกรม ครูและนักเรียน และการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ยังได้กล่าวถึงแนวโน้มของงานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นอันดับแรก ไม่ทิ้งงานการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเอง และยังได้กล่าวถึงการกระทำที่บ่งบอกถึงควมมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารไว้ว่า สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาต้องเน้นที่การสอนและการเรียนมากกว่าการประยุกต์เทคนิคการเรียนรู้และความชำนาญ ผู้บริหารเลือกใช้เวลาอย่างไร อะไรที่ผู้บริหารกระทำอย่างมีความหมาย และอะไรคือความเชื่อของผู้บริหารในค่านิยม แผนงานที่วางไว้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสอน การเรียน และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ข้อเท็จจริงที่ผู้บริหารให้ความสนใจในบางอย่างที่สถานศึกษาละเลย นอกจากนี้พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร คือการเข้าตรวจเยี่ยมห้องเรียนเพื่อดูการทำงานของครู และเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้บริหารจะได้อธิบายถึงพันธกิจเบื้องต้นของสถานศึกษา คือการเรียนการสอนและการประกาศใช้พันธกิจกับผู้เรียน ครู ผู้ปกครองและคนอื่น ๆ การสร้างความคาดหวังที่สูงต่อการเรียน การสอนและสอดคล้องกับแบบแผนการปฏิบัติงานประจำวันของผู้เรียนและคณะครู ด้วยความหมายและความสำคัญ

คเนเซวิก (Knezevick, 1984: 17-18) ได้กำหนดบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 17 ประการ คือ

1. ความสามารถในการกำหนดทิศทางทางการปฏิบัติงาน (Direction Setter) ผู้นำต้องช่วยให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมายได้ จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

2. ความสามารถในการกระตุ้นภาวะผู้นำ (Leader Catalyst) คือมีทักษะในการใช้กระบวนการกลุ่มให้เกิดคุณค่าในการบริหารงาน ธรรมชาติของภาวะผู้นำและวิธีการโน้มน้าวใจจน

3. ความสามารถในการเป็นนักวางแผน (Planner) รู้กระบวนการวางแผน สามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผน

4. ความสามารถในการตัดสินใจ (Decision Maker) เพื่อแก้ปัญหาด้วยความสุขุมและรอบคอบ

5. ความสามารถในการเป็นผู้จัดการ (Organizer) เข้าใจเกี่ยวกับการจัดและการพัฒนาองค์การรวมทั้งพฤติกรรมขององค์การเป็นอย่างดี

6. ความสามารถในการเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาชีพ

7. ความสามารถในการเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) โดยเข้าใจรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์และระบบการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

8. ความสามารถในการเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) การรู้จักใช้เครื่องมือสื่อสารที่ดีในการพูดและการเขียนทั้งในองค์การและนอกองค์การ รู้จักวิธีการให้ข้อมูลข่าวสารและรู้หลักการประชาสัมพันธ์

9. ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Manager) การจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และรู้จักหากลวิธีที่ดีมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

10. ความสามารถในการเป็นผู้แก้ปัญหา (Problem Manager) การสามารถวินิจฉัยสาเหตุของปัญหา รู้กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้

11. ความสามารถในการเป็นผู้วิเคราะห์และจัดระบบ (System Manager) เข้าใจรูปแบบของทฤษฎีการบริหารและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานได้อย่างชาญฉลาด

12. ความสามารถในการเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional Manager) การเข้าใจกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการของมนุษย์ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร

13. ความสามารถในการบริหารงานบุคคล (Personal Manager) รู้เทคนิคในการสร้างภาวะผู้นำ รู้จักการเจรจาต่อรอง ยกย่องชมเชยและสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

14. ความสามารถในการบริหารทรัพยากร (Resource Manager) ความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษา วัสดุ งานด้านธุรการและการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ

15. ความสามารถในการเป็นผู้ประเมิน (Appraiser) ต้องเข้าใจกระบวนการวัดและการประเมินผล พร้อมทั้งจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสถิติต่าง ๆ

16. ความสามารถในการเป็นนักประชาสัมพันธ์ (Public Relater) ต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสาร รู้กระบวนการกลุ่มและปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล ตลอดจนการพิจารณาเลือกใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์

17. ความสามารถในการภาวะผู้นำในงานสังคม (Ceremonial Head) นอกจากความสามารถในการบริหารงานด้านต่าง ๆ แล้วจะต้องเป็นผู้นำในการร่วมงานสังคมด้วย

เดบีวอส (Debevoise.1989: 21) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการไว้ดังนี้

1. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มหรือความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ
2. เป็นผู้บริหารและผู้นำของสถานศึกษา
3. มุ่งเน้นกิจกรรมด้านการจัดการเรียนการสอน
4. มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานการสอนของครูในห้องเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน 4 ด้านคือ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป สรุปพอสังเขปได้ดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543: 82-84)

1. ด้านวิชาการ ประกอบด้วย
 - 1.1) มีความรู้และเป็นผู้นำด้านวิชาการ
 - 1.2) มีความรู้มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน
 - 1.3) สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่
 - 1.4) มีวิสัยทัศน์
 - 1.5) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 1.6) ใฝ่เรียนรู้ใฝ่รู้มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
 - 1.7) รอบรู้ทางด้านการศึกษา
 - 1.8) ความรับผิดชอบ
 - 1.9) แสวงหาข้อมูลข่าวสารมาตรฐานวิชาการ
 - 1.10) รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
 - 1.11) ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร
2. การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย
 - 2.1) เข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่และกิจกรรมในหน่วยงาน
 - 2.2) มีความรู้ระบบงบประมาณ
 - 2.3) เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน
 - 2.4) มีความซื่อสัตย์ สุจริต
 - 2.5) มีความละเอียดรอบคอบ
 - 2.6) มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
 - 2.7) หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ
 - 2.8) รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ

3. การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย

- 3.1) มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล
- 3.2) เป็นแบบอย่างที่ดี
- 3.3) มีมนุษยสัมพันธ์
- 3.4) มีอารมณ์ขัน
- 3.5) เป็นนักประชาธิปไตย
- 3.6) ประนีประนอม
- 3.7) อุดหนุน อดกลั้น
- 3.8) เป็นนักพูดที่ดี
- 3.9) มีความสามารถในการประสานงาน
- 3.10) มีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน
- 3.11) กล้าตัดสินใจ
- 3.12) มุ่งมั่นพัฒนาองค์กรไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค

4. การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย

- 4.1) เป็นนักวางแผนและกำหนดนโยบายที่ดี
- 4.2) เป็นผู้ที่ดีตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี
- 4.3) มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย
- 4.4) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
- 4.5) รู้จักมอบอำนาจและความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม
- 4.6) มีความคล่องแคล่ว ว่องไวและตื่นตัวอยู่เสมอ
- 4.7) มีความรับผิดชอบงานสูง
- 4.8) กำกับ ติดตามและประเมินผล

พรชัย ภาพันธ์ (2547: 44) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษามีภารกิจ ขอบข่ายและการจัดการศึกษาตามโครงสร้างสายงานที่เปลี่ยนแปลงใหม่และเป็นบทบาทที่ผู้บริหาร ต้องนำไปใช้หรือนำไปปฏิบัติ ในภารกิจ 4 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจงานในการบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสานความร่วมมือกับครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ จัดภารกิจงานให้ครอบคลุมการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล การวิจัย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ เป็นภารกิจงานในการบริหารงบประมาณ มุ่งเน้นความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน จัดภารกิจให้ครอบคลุมการเสนอขอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ บริหารงานการเงิน บัญชี พัสดุและสินทรัพย์ การตรวจสอบติดตามและการประเมินผล

3. การบริหารงานบุคคล เป็นภารกิจงานในการบริหารงานบุคคล มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องเชิดชูเกียรติ ความก้าวหน้างานในอาชีพ จัดภารกิจให้ครอบคลุมการวางแผน อัตราค่าจ้าง การบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ตลอดจนวินัยและการรักษาวินัย

4. การบริหารทั่วไป เป็นภารกิจงานในการบริหารงานทั่วไป เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการบริหารองค์กรให้บรรลุผลตามมาตรฐาน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จัดภารกิจงานให้ครอบคลุมงานสำนักงาน การพัฒนาระบบเครือข่าย ข้อมูลสารสนเทศเครือข่ายการศึกษา งานอาคารสถานที่ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดระบบควบคุมภายในและประสานงานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 อ้างถึงในธีระ รุญเจริญ, 2546: 19-21) ได้กำหนดลักษณะผู้บริหารต้นแบบว่ามีบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาดังนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีการวางแผน นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ ให้คำปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่ การปฏิรูปการศึกษา

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครู และบุคลากรภายในสถานศึกษา บุคคลและหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น ครู บุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ

3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ทั้งทางด้านวิชาการ เช่น การจัดสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา เทคโนโลยีช่วยการเรียนการสอนและอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนการให้บริการและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และจัดบรรยากาศของสถานศึกษาให้อบอุ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่จะเรียนรู้ และรู้จักแสวงหาความรู้

4. การประสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษที่สถานศึกษาต้องการมาช่วยพัฒนา

ทรัพยากรด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์กีฬา สื่อ และเทคโนโลยี

5. การส่งเสริมการพัฒนาครู และบุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

6. การสร้างแรงจูงใจ โดยเป็นผู้มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงาน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่าง ๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมและสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแสดงความขอบคุณ การเผยแพร่ ผลงานของทีมและการยกย่องให้รางวัล

7. การประเมินผล โดยส่งเสริมการประเมินผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินผลภายนอก มีการนำผลประเมินผู้เรียนมาใช้กำหนดนโยบายของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในสถานศึกษาของครูและนักเรียน รวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

9. การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสถานศึกษาให้ชุมชนและสาธารณชนทราบโดยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

10. การส่งเสริมเทคโนโลยี เพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในและต่างประเทศ ให้สอดคล้องกับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้

ชาญชัย อาจินสมजार (2548: 48) ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทีมในสถานศึกษา ธรรมชาติและการมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษามักถูกกำหนดโดยรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยตำแหน่ง เช่น ครูใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศและให้สัญญาณความเหมาะสมต่อคณะครูของเขาว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ต้องการเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถือเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องส่งเสริมครูโดยเน้นกิจกรรมคุณลักษณะ 4 ประการ นั่นคือสร้างวิสัยทัศน์ สร้างความไว้วางใจ ใช้ความเชี่ยวชาญ และพัฒนาทีม

ยนต์ ชุ่มจิต (2550: 238-239) ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ดังกล่าวย่อมทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการศึกษา ในขณะที่เดียวกันก็ทำหน้าที่เป็น ผู้นำทางวิชาการด้วย หรือกล่าวได้ว่าผู้นำทางการศึกษาคือผู้นำทางวิชาการ ซึ่งมี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ผู้นำทางการศึกษาโดยทางอ้อม เช่น ผู้นำรัฐบาล

คณะรัฐมนตรี ผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น อีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้นำการศึกษาโดยตรง ได้แก่ บิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา พระสงฆ์และประชาชน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้เป็นผู้นำทางวิชาการมากกว่าบุคคลกลุ่มแรก ผู้บริหารสถานศึกษาคือ จึงมีบทบาทเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีภาระหน้าที่มากมาย เช่น เป็นผู้อำนวยการหรือผู้นำกลุ่ม เป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจ ให้คำปรึกษาหารือ เป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้นำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเป็นผู้ตัดสินใจ เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการขององค์กร จะต้องทำหน้าที่ผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ และความประพฤติที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) โดยสุรศักดิ์ หลาบมาลา (อ้างอิงจาก ธีระ รุญเจริญ, 2545: 74-81) ได้สืบค้นเกี่ยวกับวิทยาลัยแห่งชาติ เพื่อผู้นำทางการศึกษาของอังกฤษ (National College for School Leadership) ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่บริหารโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จและก้าวหน้า ให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำวิชาชีพในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำงานกับคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้วิสัยทัศน์ภาวะผู้นำ และทิศทางแก่โรงเรียน และดำเนินการบริหารให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบต่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ยกกระดับมาตรฐานในการเรียนการสอน ให้โอกาสการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม ยกกระดับมาตรฐานในการเรียนการสอน ให้โอกาสการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รับผิดชอบต่อการพัฒนานโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดำเนินการให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้ชุมชนมีพันธะสัญญากับโรงเรียนในวงกว้าง โดยวิธีการพัฒนาและรักษาเครือข่ายกับองค์กรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โรงเรียนอื่นในท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา นายจ้างบริการจัดหางานและอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ มีการเรียนรู้อย่างมีระเบียบวินัย ดำเนินการบริหารงานประจำวัน จัดองค์กรของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบต่อหน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของโรงเรียน

จากข้อมูลข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ บทบาทในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป รวมถึงการเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี เป็นผู้กำหนดทิศทาง เป็นนักจัดการ เป็นผู้แก้ปัญหา เป็นผู้สร้างแรงจูงใจ และที่สำคัญการเป็นผู้นำทางวิชาการจึงจะนำพาสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

1.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติของสถานศึกษา และมีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ซึ่งช่วยให้มั่นใจได้ว่าในแต่ละวันนักเรียนจะได้รับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูงสุด ดังที่ แดเนียล (Daniel L. Duke, 1987: 74) กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประสิทธิผลของโรงเรียนค่อนข้างสูง รวมถึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับ อีเลียน (Elaine K. McEwan: 2003) ซึ่งได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า เป็นบทบาทของผู้บริหารที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาของโรงเรียน นักเรียน และครูผู้สอน ซึ่งมี 7 ประการ ดังนี้

1. สร้างและดำเนินการให้บรรลุมาตรฐานการศึกษา
2. เป็นทรัพยากรทางวิชาการสำหรับครูผู้สอน
3. สร้างวัฒนธรรมทางวิชาการและส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้
4. สื่อสารวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน
5. ตั้งความคาดหวังให้สูงทั้งกับตนเองและครูผู้สอน
6. พัฒนาให้ครูผู้สอนมีความเป็นผู้นำ
7. พัฒนาและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียน

มหาวิทยาลัยคอนคอร์ดียา (Concordia University: 2016) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่จำเป็น 4 ประการ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีกลายบทบาท ในบางครั้งต้องเป็นผู้บริหารเป็นผู้จัดการ เป็นนักวิชาการ เป็นครูผู้สอน และเป็นผู้นำหลักสูตร บางวันต้องเป็นทุกบทบาท จำเป็นต้องบริหารเพื่อความสมดุลและความสามารถในการเปลี่ยนจากบทบาทหนึ่ง ไปยังอีกบทบาทหนึ่ง ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เน้นการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การบริหารหลักสูตร การกำกับติดตามแผนการสอน การจัดสรรทรัพยากร รวมถึงการประเมินครูอย่างเป็นประจำเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้คุณภาพของการเรียนการสอน (Quality of Instructional) เป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุด เป็นภารกิจเกี่ยวกับการสอน การเรียนรู้และความรู้ ซึ่งทุกคนในโรงเรียนต้องหาโอกาสพบปะเพื่อพูดคุยถึงวิธีการที่จะทำงานให้ดีขึ้นและช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective use of resource) รู้จุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม
2. มีทักษะในการสื่อสาร (Communication skills) สามารถถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ความไว้วางใจ จูงใจ รวมถึงให้ครูและนักเรียนรับรู้ถึงการมีอำนาจในตนเอง

3. ทำตนเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการเรียนการสอน (Serving as an instructional resource) ทั้งสถานการณ์ หลักสูตร การประเมินผล และยุทธศาสตร์การสอน

4. จับต้องได้และเข้าถึงได้ (Being visible and accessible) แสดงพฤติกรรมในทางบวก เป็นต้นแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ มุ่งมั่นในวัตถุประสงค์ เรียนรู้จากประสบการณ์ มีทักษะในการวางแผนและการสังเกต รวมทั้งมีทักษะในการวิจัย และการประเมินครู นักเรียน

นอกจากนั้น มหาวิทยาลัยวอชิงตัน (University of Washington:2014) ให้ทัศนะไว้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นบทบาทที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ จะต้องทำหน้าที่เพื่อส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพการสอนที่นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีความเชื่อหลัก 5 ประการ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการเน้นการเรียนรู้ (Learning – Focused) เป็นการเรียนรู้ของทั้งนักเรียนและผู้ใหญ่ ซึ่งมีการวัดเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนและคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการจะต้องเป็นการทำงานเป็นทีม (Team of Leaders) ซึ่งผู้บริหารแสดงบทบาทเป็นผู้นำ (Leaders of Leaders)

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการมีวัฒนธรรมการปฏิบัติแบบเปิด การปฏิบัติที่มีการสะท้อนผล และการปรับปรุงทางการเรียนการสอน เป็นหัวใจหลัก

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษาศาสตร์ เศรษฐสังคม และการเรียนรู้ในโรงเรียน

5. ภาวะผู้นำทางวิชาการเน้นประสิทธิผลในการบริหารและบุคคล ซึ่งรวมถึงการเลือกสรร การจ้าง การพัฒนา การประเมิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการร่วมมือกับคณะครูผู้สอนในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุผลในการเรียนรู้

1.4 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางวิชาการ

Coleman และ Adams (1997: 194-200) กล่าวว่า หลักสำคัญของการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ 2) มีความเข้าใจในภาระงาน และ 3) มีทักษะที่เหมาะสม การเป็นผู้ที่มีความรู้ ในที่นี้หมายถึง มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา กลวิธีการสอน การบริหารงานวิชาการ และการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องรู้ คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและจุดอ่อน จุดแข็งของนักปรัชญาแต่ละคน การมีความเข้าใจภาระงานของผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยกำกวมดูแล นิเทศ และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนพัฒนาบุคลากร พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ ส่งเสริม

บรรยากาศ และเจตคติที่ดีในสถานศึกษา และสัมพันธ์กับชุมชน การมีทักษะที่เหมาะสม ทักษะที่จำเป็นสำหรับภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการที่ต้องมี คือการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและเทคนิคในการทำงาน ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ประกอบไปด้วย การสื่อสาร การโน้มน้าวสร้างแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และการจัดการกับข้อขัดแย้ง ส่วนเทคนิคในการทำงานประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การเตรียมการวางแผน การสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

รุ่งนภา นุตราวศ์ (2552: 57) กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานและหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตัดสินใจในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทความต้องการของสถานศึกษา นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องระบบตรวจสอบและประกันคุณภาพเป็นข้อมูลในการตัดสินใจและปรับปรุงการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 111) เสนอว่างานด้านวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาและหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ต่อไปนี้ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อกล่าวถึงผู้นำทางวิชาการอาจจะมองไปที่ครูผู้สอน แต่ในความจริงยังต้องมองไปที่ผู้บริหารสถานศึกษาด้วย เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่สถานศึกษามีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการก็จะส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของผู้นำทางวิชาการไว้หลายท่านดังนี้

Kaiser (2000: 33) กล่าวถึงผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นผู้ที่ 1) มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีปรัชญา ของหลักสูตรต่าง ๆ ของสถานศึกษา 2) มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่าง ๆ 3) สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน 4) เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ 5) สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน 6) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

สมจิต สร้อยน้า (2547: 41) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการคือการเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในทฤษฎีและปรัชญาในหลักสูตรกลุ่มต่าง ๆ ตระหนักว่าไม่มีวิธีการสอนใดดีที่สุด ตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร การพัฒนาความเป็นมนุษย์ การเป็นต้นแบบเชิงวิชาการ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง การจัดการให้เป็นไปตามแผนการสอนและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

โยธิน สกุลเดช (2548: 10) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่าเป็นการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน 8 ด้าน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาและการใช้หลักสูตร การนิเทศการศึกษากิจการเรียนการสอน การจูงใจ การสนับสนุนการจัดการในชั้นเรียน การสนับสนุนการประเมินผล การเรียนของผู้เรียน และบรรยากาศในสถานศึกษา

วีรชาติ วิลาสศรี (2549: 24) ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร

นาวา สุขรมย์ (2550: 13) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำความรู้ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ ให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

รุ่ง แก้วแดง (2545: 11) ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ตามธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีความต้องการที่จะอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และเมื่อมีการอยู่ร่วมกันในรูปแบบที่เรียกว่าสังคม ย่อมมีการแบ่งบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนเพื่อการดำเนินชีวิตและความก้าวหน้าของสังคม หากสังคมต้องการที่จะประสบความสำเร็จ หัวใจสำคัญคือการการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมให้สังคมไปสู่เป้าหมายของมนุษย์รวมไปถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้มีความเพียงพอต่อความต้องการของคนในสังคม จำเป็นต้องอาศัยผู้นำ ที่มีประสิทธิภาพ เพราะผู้นำเป็น ผู้กำกับทิศทางการดำเนินงานตามภารกิจ ซึ่งร่วมไปถึงการแบ่งงานให้เหมาะสมกับคน ดังนั้นความสำเร็จของสังคมหรือองค์กร ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ

คำว่า “ภาวะผู้นำ” (Leadership) ได้ใช้กันในความหมายของความสามารถของผู้บริหารที่สามารถจะดำเนินงานเกี่ยวกับสถานศึกษาหรือโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไปในหน้าที่คุณลักษณะและการบริหารกันเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงองค์ประกอบของการบริหาร เช่น แรงจูงใจ ความขัดแย้ง พฤติกรรมผู้นำ เป็นต้น แต่ไม่เน้นมากนักในเรื่องของวิธีการนำในทางการสอน หรือผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ในวงการของการบริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาก็ดี หากกล่าวถึงเรื่องความเป็นครูแล้วผู้บริหารเป็นบุคคลหนึ่งที่จะต้องเกี่ยวพันกับการเรียนการสอนในสถานศึกษาด้วย เป็นที่คาดหวังของคนทั่วไปว่าผู้บริหารที่ดี ก็ย่อมต้องเป็นครูที่ดีได้ด้วย มิใช่เป็นผู้นำที่ทำหน้าที่แต่เพียงการบริหารอย่างเดียวแต่ควรเป็นผู้นำทางการเป็นครูที่ดี หรือผู้สอนที่ดีด้วย หน้าที่ของผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากจะทำหน้าที่ในการบริหารโดยตรงแล้ว หน้าที่ที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจมาก คือ การบริหารการเรียนการสอน แต่บทบาทของผู้บริหาร

ของการเป็นครูอาจแตกต่างกับการเป็นครูที่ดี นั่นก็คือ จะต้องแสดงบทบาทภาวะผู้นำทางการสอน หรือผู้นำทางวิชาการ (พัฒนา อำท้าว, 2548: 9-10)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 7 ว่าด้วย ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ถึง มาตรา 57 ได้ระบุไว้ให้มีการเตรียมบุคลากรให้มีคุณภาพ โดยเสนอให้มีการจัดเตรียมบุคลากรใหม่และต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู และกำกับดูแลมาตรฐาน และจรรยาบรรณ ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่น ๆ การเตรียมการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 53 ยังรวมไปถึงการกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพทั้งของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาด้วย สำหรับสถานศึกษา ผู้บริหารส่วนใหญ่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ แม้ว่าหลาย ๆ บทเรียนเกี่ยวกับภาวะผู้นำซึ่งมีกล่าวไว้ในที่ต่าง ๆ ทั่วไปก็สามารถนำหลักภาวะผู้นำทางการสอนเป็นของเราเอง ควรจะมีขึ้น และนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน ในฐานะสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในการให้การศึกษา แก่คนในประเทศ ความมุ่งหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ การได้รับการพัฒนาทางสติปัญญาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยใช้ความรู้ ทักษะ และเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียน

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำทางวิชาการได้ว่า หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นผู้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ซึ่งผู้ร่วมงานสามารถสังเกตได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

1.5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

เพื่อให้ได้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ 3 เกณฑ์ใหญ่ คือ

เกณฑ์ที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
3. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริม สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

5. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครู มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการแสวงหา ความรู้ คัดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

6. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อ การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

7. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ หลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

8. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ

9. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) แก่บุคลากรใน สถานศึกษาและผู้เรียน

10. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ ในการปฏิรูปการเรียนรู้

11. ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

12. ผู้บริหารสถานศึกษามีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ด้านส่งเสริมผู้เรียนให้มี คุณลักษณะตามมาตรฐานดังนี้ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และ มีวิสัยทัศน์ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการ ทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติ ที่ดีต่ออาชีพสุจริต ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

เกณฑ์ที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. มีภาวะผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน
3. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้
4. มีศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ และ
5. มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้ตลอดเวลา

เกณฑ์ที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และใช้ระบบ คุณธรรมในการบริหารจัดการ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารสถานศึกษามีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์

3. ผู้บริหารสถานศึกษามีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขสิ่งเสพติด

4. ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรม จริยธรรมจากผู้เรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน

ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 33) ได้กำหนดกรอบงานด้านวิชาการเพื่อกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาให้มีความอิสระ คล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีขอบข่ายและภารกิจดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2547: 2) ได้จัดทำหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ โดยกำหนดลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพไว้ในส่วนการเป็นผู้นำด้านวิชาการในเรื่องต่อไปนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ 2) การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาครู ตามแนวปฏิบัติการศึกษา 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และ 5) การประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สุรพงศ์ สุทธิศักดิ์ (2551: 5) กล่าวถึง ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ 5 ด้าน ประกอบด้วยงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ งานพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ งานนิเทศการศึกษา งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ก.ค.ศ. (2553: 30-31) กล่าวถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 80 บัญญัติให้มีการพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งและบางวิทยฐานะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสมในอันที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล และความก้าวหน้าแก่ราชการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ประกอบกับ ก.ค.ศ. ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่าผ่านการพัฒนาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ก.ค.ศ. จึงกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และมาตรฐานตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ ก.ค.ศ. กำหนด ทั้งนี้ผู้เข้ารับการพัฒนาต้องผ่านการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนา ดังกล่าวมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยความเป็นผู้นำทางวิชาการและสามารถส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของชาติ และหลักการจัดการเรียนรู้ สามารถบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ให้ความสำคัญและสามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถจูงใจให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุ่มเทความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553: 188-190) ให้ความหมายภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ว่าหมายถึงพฤติกรรม การกระทำ หน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้นำหรือโน้มน้าว จูงใจ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการร่วมพลังและประสานสัมพันธ์ เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ประกอบด้วยพฤติกรรม 7 ด้าน ดังนี้ 1) การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิสัยทัศน์ 2) การนิเทศและติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ 3) การสร้างความมั่นใจในเกณฑ์การประเมินผล 4) การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลที่หลากหลายในการพัฒนา 5) การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 6) การสร้างและพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำของบุคลากร และ 7) การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง

เฮนเดอร์สัน (Henderson. 2007: Abstract) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดจากองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดภารกิจ สื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา
2. การประสานงานหลักสูตร
3. การตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน
4. การดูแลการจัดการเรียนการสอน
5. การพัฒนาบุคลากร

แมคคาร์ธี (Macarthy, 2009: Abstract) ได้ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งศึกษาในบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่

1. มิติด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
2. มิติด้านการจัดการเรียนการสอน
3. มิติด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

เดวิส และโทมัส (สมนึก ศรีจันทร์, 2545: 19; อ้างถึงใน Davis; & Thomas, 1989) กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการเอาไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. การกระตุ้นให้ครูตระหนักและเห็นด้วยในการพัฒนาสถานศึกษา และคาดหวังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนและคาดหวังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น ให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง
2. การมีบทบาทสำคัญในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการทำงาน พัฒนางานด้านการเรียนการสอนให้เป็นรูปธรรม เช่น วางแผนด้วยความมั่นใจ ติดตามบริการบุคลากรในโอกาสต่าง ๆ เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยการส่งไปฝึกอบรมกระตุ้นและสนับสนุนให้ความช่วยเหลือครูผู้สอนในทุกด้าน
3. การสร้างสิ่งจูงใจให้ครู มีการให้รางวัล สนับสนุนงานด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ระบบการให้รางวัลแก่นักเรียนและครูที่มีการปฏิบัติงานยอดเยี่ยม เช่น การให้คำขวัญเป็นแรงจูงใจในการทำงาน การยกย่อง รวมทั้งบำรุงรักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร
4. การติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านการเรียนการสอน หลักฐานทางด้านเอกสารที่ดีมีประสิทธิภาพ คือ ผลความก้าวหน้าของนักเรียนจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละระดับ แต่ละชั้น และแต่ละคน หลักฐานเช่นนี้จะสะท้อนพฤติกรรมทางวิชาการที่สำคัญและมีคุณค่าทางการเรียนการสอน
5. การใช้ทรัพยากรบุคคลและวัสดุอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์และทรัพยากรบุคคลเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและอย่างสร้างสรรค์ โดยการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน การสนับสนุนความคาดหวังด้านการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน
6. การสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัยและเป็นระเบียบ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบต่อการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นระเบียบและปลอดภัย โดยการป้องกันสิ่งรบกวนในเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
7. การติดตามการปฏิบัติการสอนของครู ผู้บริหารโรงเรียนสามารถติดตามปัจจัยอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะสัมพันธ์กับการพัฒนางานด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนครูให้ใช้แผนการสอนและทำงานเป็นทีม ซึ่งจะนำไปสู่การสอนที่ดีกว่า ส่งเสริมให้ใช้นวัตกรรมที่สูงขึ้น เพื่อให้ครูมีความพึงพอใจในงานที่มากขึ้น

และรู้ถึงความสามารถของตัวเอง ให้รางวัลแก่ครูที่มีผลสัมฤทธิ์ดีโดยดูจากการกำหนดการบ้าน การทำงานซ้ำ ๆ ซึ่งจะสามารถช่วยนักเรียนที่มีปัญหาได้และให้คำชมเชยแก่นักเรียนที่ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

8. การสังเกตการสอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับ หน้าที่ทางด้านการเรียนการสอนที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล คือ การสังเกตชั้นเรียนของครูผู้สอนและติดต่อกับคณะครูร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับหนทางที่จะปรับปรุงและแก้ปัญหาทางด้านการเรียนการสอน

เฮค และคณะ (Heck, et al. 1990: 95) ได้เสนอแนะองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการเอาไว้ 7 ประการ คือ

1. การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน
2. การสื่อสารให้ทุกคนทราบว่าโรงเรียนคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง
3. การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการสอนของครู
4. การจัดแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นให้
5. การนิเทศผลการปฏิบัติงานของครู
6. การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
7. การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ครูจ (Krung, 1992: 69-82) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการเอาไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. กำหนดพันธกิจ
2. การจัดการหลักสูตร
3. การนิเทศการสอน
4. การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
5. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน

วิลสัน และเดมม็อก (Wildy & Dimmock, 1993: 43-61) ได้เสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการเอาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของสถานศึกษา
2. เตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน
3. กำกับติดตามนิเทศครู
4. อำนวยความสะดวกหรือประสานงานในการส่งเสริมสัมพันธภาพของบุคลากร

ดอลล์ (Doll, 1974: 196-197) ได้วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของการเป็นผู้นำทางวิชาการที่ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นคนที่มีลักษณะเอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้นำควรมีความรู้สึกไวต่อ ความต้องการ หรืออารมณ์ของสมาชิกของกลุ่ม ไม่มองลูกน้องว่าอยู่ในฐานะผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น จะต้องมองเขาในฐานะคนที่มีชีวิตจิตใจ มีความคิด มีความต้องการส่วนตัวด้วย

2. เป็นคนกระฉับกระเฉง ผู้นำจะต้องปฏิบัติตนให้สมาชิกเห็นว่าเป็นผู้มีความกระตือรือร้น มีความตื่นตัว ร่าเริงแจ่มใส

3. ได้รับการยอมรับจากสมาชิกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม หมายถึง ผู้นำมิได้เป็นเพียงสมาชิกธรรมดาของกลุ่มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพฤติกรรมของผู้นำจะต้องสอดคล้องกับเกณฑ์เฉพาะของกลุ่ม มีความคิดเห็นที่ไม่แปลกแยกจากกลุ่มมากนัก

4. เป็นที่พึ่งของสมาชิก ครู นักเรียน คนงาน ภารโรง ซึ่งต่างก็รอความช่วยเหลือ เมื่อเผชิญปัญหา ดังนั้นผู้นำจะต้องเป็นที่พึ่งของคนเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

5. เป็นผู้ที่ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องเผชิญกับความตึงเครียด ความวิตกกังวล ผู้นำจึงจำเป็นต้องควบคุมอารมณ์ตนเองให้ได้

6. เป็นผู้มีสติปัญญาเนื่องจากในสถานศึกษาต่างๆ ประกอบไปด้วยคณะครูที่มีสติปัญญา ดังนั้นผู้นำของผู้มีสติปัญญาจึงจำเป็นต้องมีสติปัญญาด้วย ผู้นำทางการศึกษาควรจะต้องมีความรอบรู้ทางวิชาการเป็นอย่างดี

7. เป็นผู้ที่มิพบทบทวนเป็นผู้นำของตนเอง ผู้นำจำเป็นต้องรับรู้บทบาทของตนเองอย่างเหมาะสมความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาก็จะเกิดขึ้นได้ยาก

วิษณุ จุลวรรณ (2547: 94-95) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดสระบุรี สรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ประกอบที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ 8 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารจัดการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทฐานะผู้นำในการบริหารจัดการเพื่อผลสำเร็จของงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว

3. ด้านความสามารถ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะสามารถนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ มาสู่สถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการยอมรับและความร่วมมืออย่างมั่นใจของผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านบุคลิกภาพ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างคุณสมบัติของผู้บริหารให้มีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะทำให้ผู้ร่วมงานเกิดศรัทธายอมรับและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจนประสบผลสำเร็จและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนตามเป้าหมายของสถานศึกษา

5. ด้านการนิเทศ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำในการเป็นผู้นิเทศและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือแก่ครูอาจารย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลัก อันเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านการวางแผน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของสถานศึกษาว่าขณะนี้เราอยู่ ณ จุดใดและต้องการจะพัฒนาไปในทิศทางใด เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ด้านการอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการจะต้องแสดงบทบาทในด้านการอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาทุก ๆ ด้าน ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

8. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

เวเบอร์ (Lashway, 2002: 2; อ้างอิงจาก Weber, 1989: 5) จำแนกองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. การกำหนดพันธกิจของโรงเรียน
2. การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. การสังเกตและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู
4. การจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน
5. การประเมินผลโปรแกรมการสอน

อัปเบนและฮิวส์ (Ubben; & Hughes, 1987: 97-99) ได้กำหนดองค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการไว้ 7 ด้าน ดังนี้

1. การทำงานตามเวลา
2. การจัดการบรรยากาศที่ดี
3. การมุ่งเน้นด้านวิชาการ

4. การคาดหวังต่อคณะครูและผลการปฏิบัติงานของครู
5. การทำงานด้านหลักสูตร
6. การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ
7. การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger; & Murphy) ซึ่งเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 ด้าน 11 ประการ ดังนี้

1. ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา (Defining the School Mission) หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดขอบเขตงานที่สถานศึกษารับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การกำหนดและสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา

1.1 การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา (Framing School Goals) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษาให้มีความชัดเจน โดยเน้นประเมินความต้องการของครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการมีส่วนร่วมของทีมงานในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้บริหาร คณะครูและคณะกรรมการพัฒนาวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบของทุกฝ่ายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด ซึ่งเป้าหมายนั้นจะต้องแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ และเป้าหมายของสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีลักษณะที่ง่ายต่อครูในการนำไปใช้สอนได้ตรงตามจุดประสงค์ในห้องเรียน

1.2 การสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา (Communicating School Goals) หมายถึง การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุม ชี้แจง จัดทำโปสเตอร์ บ้ายประกาศ แลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษา ได้แก่ การสื่อสารระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้ทราบโดยทั่วกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. ด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน (Managing the Instructional Program) หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครู การเรียนของนักเรียน มีการประสานงานด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การนิเทศ และการประเมินผลด้านการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร และการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

2.1 การนิเทศ และการประเมินผลด้านการสอน (Supervising and Evaluation Instruction) หมายถึง การนิเทศ ติดตามและประเมินผลด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการทำงานร่วมกับครูในด้านหลักสูตรและการสอนโดยมั่นใจว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้แก่ การเยี่ยมเยียนอย่างไม่เป็นทางการ การสนับสนุนด้านการสอนโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน การให้ผลย้อนกลับ และการให้ผลย้อนกลับแก่ครูทั้งด้านการนิเทศและการประเมินผล

2.2 การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร (Coordinating Curriculum) หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดผู้รับผิดชอบในการประสานงานด้านการใช้หลักสูตรเพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และมีพฤติกรรมประสานงานกับครูในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ในการสอนให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

2.3 การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน (Monitoring Student Progress) หมายถึง การที่ผู้บริหารพบครูรายบุคคลเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียน ส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ผลการทดสอบเพื่อตรวจสอบจุดแข็งและจุดอ่อนด้านการเรียนของนักเรียน ใช้ผลการทดสอบของนักเรียนในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา และมีการประเมินหลักสูตรด้านการสอนและการวัดผลความก้าวหน้าของนักเรียนตามเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา (Promote School Climate) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษาทั้งด้านตัวครู นักเรียน และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งรวมไปถึงการจัดมาตรฐานทางวิชาการของสถานศึกษา

3.1 การควบคุมการใช้เวลาในการสอน (Protecting Instructional Time) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการควบคุมการใช้เวลาในการสอนของครูในห้องเรียน ซึ่งมักจะสูญเสียไปกับการแนะนำกฎเกณฑ์ในการเรียนให้กับนักเรียนที่เรียนช้า โดยกำจัดสิ่งที่ทำให้การเรียนการสอนในห้องเรียนต้องหยุดชะงักลง เพื่อเพิ่มเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

3.2 การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด (Maintaining High Visibility) หมายถึง การที่ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน เพื่อช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูและนักเรียน ซึ่งปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการนี้ช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลด้านความต้องการของครูและนักเรียน โดยผู้บริหารจะมีโอกาสสื่อสารเป้าหมายระดับต่างๆ ของสถานศึกษาให้กับครูและนักเรียนได้ทราบ เพื่อใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา

3.3 การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู (Providing Incentives for Teacher) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการจัดการเรียนรู้อย่างรวมทั้งการให้รางวัลและการให้การยอมรับการทำงานของครูซึ่งจะช่วยให้โครงสร้างการทำงานดีขึ้น รางวัลที่ผู้บริหารให้สามารถเป็นแรงจูงใจในการทำงานให้กับครู ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินอาจเป็นคำชมเชยทั้งส่วนตัว หรือให้สังคมยอมรับโดยการมอบใบประกาศเกียรติคุณ โดยรวมไปถึงการให้รางวัลอย่างเป็นทางการ

3.4 การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ (Promoting Professional Development) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพ โดยการแจ้งข่าวสาร เผยแพร่บทความที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพให้ครูได้ทราบและจัดให้มีการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายทางวิชาการให้กับครู รวมถึงช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงการผสมผสานทักษะต่างๆ ตาม

โครงการพัฒนาบุคลากร และส่งเสริมให้ครูได้นำทักษะจากการร่วมอบรมไปใช้สอนกับนักเรียนในห้องเรียน

3.5 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ (Developing and Enforcing Academic Standards) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการกำหนดมาตรฐานทางวิชาการที่ชัดเจน เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความคาดหวังที่จะปรับปรุงการเรียนของนักเรียน ซึ่งดูได้จากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นของสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องดำรงไว้ซึ่งบรรยากาศทางบวก ในที่ที่ครูทำงานและที่ที่นักเรียนเรียน การปรับปรุงบรรยากาศต้องอาศัยทักษะในการสนองตอบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการริเริ่มความคาดหวังและสภาพใหม่ ๆ ซึ่งจุดประสงค์นี้คือการปรับปรุงการเรียนการสอน

3.6 การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ (Providing Incentives for Learning) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการส่งเสริมบรรยากาศด้านการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการให้รางวัลและการให้การยอมรับต่อนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูง รวมถึงนักเรียนที่มีการปรับปรุงผลการเรียนดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ออกาสนักเรียนในการที่จะเป็นที่ยอมรับในห้องเรียนและในโรงเรียน โดยทำหน้าที่ประสานระหว่างห้องเรียนและโรงเรียนด้านการให้รางวัลเพื่อยืนยันว่าผู้บริหารให้การสนับสนุนอย่างแท้จริง

จากการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน มีความคิดเห็นบางส่วนสอดคล้องกันและบางส่วนแตกต่างกันตามบริบทของการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถกำหนดกรอบขององค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มาใช้ในงานวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี	แมคคาร์ธี	อับเบเนและฮิวส์	เวเบอร์	ผู้วิจัย
1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓
3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓
4. การจัดให้ครูประเมินโครงการ			✓	✓	
5. การสนับสนุนกิจกรรมนักเรียน			✓		
6. การปฐมนิเทศครู			✓		
7. การกระตุ้นให้ครูปฏิบัติหน้าที่			✓		

จากตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ จะเห็นว่านักวิชาการทั้ง 4 ท่านให้ความสำคัญและมีจุดร่วมด้านองค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่ตรงกัน 3 องค์ประกอบ คือ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการตามกรอบแนวคิดของ ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy) ใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน และ 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

1.6 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

นักการศึกษาทั้งหลายได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.6.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา

1.6.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน

1.6.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1.6.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา

ฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger and Merphy, 1985: 221) การกำหนดภารกิจสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาที่ชัดเจน และเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยให้ทีมงานมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายทางวิชาการ ซึ่งจะต้องรวมถึงความรับผิดชอบของครูผู้สอนทุกคน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างสูงสุด เป้าหมายในด้านการปฏิบัติงานจะต้องแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ นอกจากนั้นเป้าหมายของสถานศึกษาจะต้องมีลักษณะที่ง่ายต่อครูผู้สอนในการที่จะสอนให้ตรงตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

นภาดาว เกตุสุวรรณ (2555: 6) การกำหนดภารกิจสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในการกำหนดเป้าหมาย การประชุมชี้แจงการปฏิบัติงาน การร่วมกันเป็นทีมในการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาครูแกนนำด้านวิชาการ

อาคม วัดโสง (2547: 74-75) ให้ความหมายของการกำหนดภารกิจของสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นและส่งเสริมให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมายได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

ชัยรัตน์ หลายวัชรกุล (2547: 2-4) กล่าวไว้ว่า การกำหนดภารกิจสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายด้านการเรียนการสอน พฤติกรรมหนึ่งของผู้บริหารด้านภาวะผู้นำทางวิชาการที่สนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพของสถานศึกษา คือ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมีการสื่อสารเป้าหมายกับครูและผู้ปกครอง

ปรดี ประทุมสุวรรณ (2555: 7) กล่าวไว้ว่า การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการวางเป้าหมายการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมีการกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและการกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่สอดคล้องต่อเนื่องกัน จัดสรรหน้าที่แก่บุคลากรโดยยึดความสามารถเป็นหลัก ง่ายต่อการให้ครูนำไปปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา

การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารมีการกำหนดภารกิจของสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละภาคการเรียนการสอน กำหนดความรับผิดชอบของครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดการวัดประเมินผลการปฏิบัติงานของครู รวมถึงมีการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษาโดยการประชุมชี้แจงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งให้มีการจัดทำป้ายประกาศแสดงผลการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษา และส่งเสริมการจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้ปกครองรวมถึงชุมชนบริเวณสถานที่ตั้งโรงเรียนอย่าง

สม่ำเสมอ จัดให้มีการทำกิจกรรมเพื่อสังสรรค์ระหว่างครู นักเรียน ในแต่ละภาคการศึกษา และส่งเสริมให้มีการทำกล่องรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียน

1.6.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน

ฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger; & Merphy, 1985: 223) กล่าวว่า iva การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการประสานงานกับครูผู้สอน ในด้านการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งจุดประสงค์ตามหลักสูตรของสถานศึกษา จะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอนในห้องเรียน และคะแนนการสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่จะต้องสื่อสาร และสร้างความเข้าใจกับครูผู้สอนในสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ประสิทธิภาพ รวมถึงผู้ควรมีการส่งเสริมให้รายงานผลการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นประจำทุกเดือน รวมถึงส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน นิเทศตรวจเยี่ยมครูในระหว่างการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระโดยไม่นัดหมายล่วงหน้า ส่งเสริมการจัดเตรียมคู่มือที่ได้รับการพัฒนาาร่วมกันเพื่อให้ครูใช้ในการเตรียมการสอน คัดสรรผลงานวิจัยจากครูที่มีประสบการณ์เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระคิดและเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

โยธิน สกุลเดช (2548: 4) กล่าวว่า iva การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ของผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูผู้สอน จัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยการพัฒนาครูผู้สอน การทำตัวเป็นแบบอย่างด้านการสอน การจัดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่ออุปกรณ์การสอน และการคาดหวังต่อผลการเรียนของนักเรียน

นภาดาว เกตุสุวรรณ (2555: 6) กล่าวว่า การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษา กระตุ้นให้ครูปฏิบัติในการวางแผนการจัดการด้านการเรียนการสอน การใช้วิธีการสอนและสื่อที่หลากหลาย มีการวัดผลการเรียน การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งเสริม สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2546: 2-4) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และบรรลุความไฝ่ฝันของนักเรียนอย่างสูง

ชัยรัตน์ หลายวัชรกุล (2547: 8) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำทางวิชาการ หรือมีภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน ควรมีความรู้เรื่องการบริหารและการจัดการการเรียนการสอน เพื่อสามารถนำมาช่วยเหลือ ส่งเสริม ครูผู้สอนให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้

อัมพร ภูทองไชย (2557: 5-6) กล่าวถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนไว้ว่าเป็นพฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารที่เน้นงานวิชาการ แบบมีส่วนร่วมจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย การสำรวจวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน การกำหนดเป้าหมายของ สถานศึกษาโดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม เป็นผู้นำในการจัดทำแผนงานวิชาการที่ สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษา ร่วมวางแผนดำเนินงานวิชาการกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีการบริหารจัดการมุ่งหมายไปที่ผลลัพธ์ด้านผู้เรียนเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับการพัฒนา ผู้เรียนทุกคนอย่างเสมอภาค กำหนดภาระงานสอนที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครู และ ส่งเสริมให้ครูทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับปัญหาและ ความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและคนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ และการ จัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน และจัดทำรายงานทุกปี มี การนิเทศติดตามให้มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างแท้จริง และกำกับ ติดตามให้ครูนำแผนงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่การปฏิบัติจริง นำผลการประเมินผู้เรียนไปใช้ กำหนดแนวทางการพัฒนา

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการรายงานผลการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นประจำทุก เดือน รวมถึงส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน นิเทศตรวจเยี่ยมครูในระหว่างการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระโดยไม่นัดหมายล่วงหน้า ส่งเสริม การจัดเตรียมคู่มือที่ได้รับการพัฒนาร่วมกันเพื่อให้ครูใช้ในการเตรียมการสอน คัดสรรผลงานวิจัย จากครูที่มีประสบการณ์เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของ โรงเรียน สร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระคิดและเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทาง การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการจัดการอบรมครูให้สามารถปรับตัวได้ตามหลักสูตรที่กำหนด กำหนดให้มีการวิเคราะห์ผลการสอนนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการสอน และส่งเสริมให้มีการ ประเมินหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน

1.6.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

ฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger and Merphy, 1985: 223) ให้ความหมายของการ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ ดำเนินการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐาน และเจตคติของบุคลากรในสถานศึกษาทั้งด้านตัวครูผู้สอน ผู้เรียน และการเรียนการสอนรวมทั้ง มาตรฐานทางวิชาการของสถานศึกษาในด้านต่างๆ คือการควบคุมการใช้เวลาในการสอน การรักษา ภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษาในด้านต่างๆ การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนา วิชาชีพ การพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

น้ำฝน รักษากลาง (2553: 32) ให้ความหมายของการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทในการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

โยธิน สกุลเดช (2548: 4) กล่าวว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง สภาพโดยทั่วไปของการปฏิบัติงานร่วมกันอันเป็นลักษณะที่แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

นภาดาว เกตุสุวรรณ (2555: 6) กล่าวว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีสถานที่ที่เหมาะสมปราศจากสิ่งรบกวน กำหนดให้มีการประชุม และประชาสัมพันธ์ผลงานทางวิชาการเพื่อเป็นการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา สร้างสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ส่งเสริมการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การสรรหาข้อมูลและอุปกรณ์ในการพัฒนางานวิชาการ

พิกุล สีหาพงษ์ (2546: 25-28) กล่าวว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สถานศึกษาจะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น เป็นกันเอง มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ ปลุกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพของสังคมซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ

ชัยรัตน์ หลายวัชรกุล (2547: 17) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ไว้ว่าเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีหน้าที่บริหารสถานศึกษาให้ไปสู่ความสำเร็จและความก้าวหน้าของผู้เรียน การปฏิบัติต้องปรากฏผลคือโรงเรียนต้องมีบรรยากาศเชิงบวก เหมาะสมกับการเรียนรู้

วิษณุ จุลวรรณ (2547: 103-104) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในสถานศึกษา ควรจะต้องเป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการทำงานของครูผู้สอน ในการส่งเสริมและพัฒนาสภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ นักเรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้น

กรัง (Krung,1992: 55) กล่าวถึง การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ไว้ว่าบรรยากาศของสถานศึกษาเป็นบรรยากาศที่แสดงให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้และเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บรรลุผลสำเร็จได้ จึงเป็นการยากที่จะไม่เรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบการสร้างบรรยากาศของสถานศึกษาในทุกระดับและเป็นบรรยากาศที่จะช่วยดึงพลังงานของนักเรียนและครูออกมามีหลายวิธีการที่จะทำให้ได้ผลได้ เช่น ส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมที่

ปลอดภัยและเป็นระเบียบ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเป็นสำคัญ และให้เป็นที่น่าสนใจโดยทั่วกันว่า สิ่งที่ดีว่าสุดยอด คือการที่แต่ละคนได้ทำในส่วนของตนเองให้ดีที่สุด

ปรีดี ประทุมสุวรรณ (2555: 8) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษาไว้ว่า หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย เสริมสร้างความรู้สึกรักผูกพัน และเชื่อมั่นในสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารส่งเสริมการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกตามระดับเชาวน์ปัญญา ส่งเสริมการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละกลุ่ม ส่งเสริมการดำเนินการสอนซ่อมเสริมอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนทุกคนดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิดมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับนักเรียนและครูอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการจัดการเรียนรู้รวมทั้งการให้รางวัลและการให้การยอมรับการทำงานของครูโดยการชมเชยเปิดโอกาสให้ครูทุกคนสามารถเข้าฝึกอบรมในโครงการต่างๆ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเท่าเทียม จัดสรรงบประมาณสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน เช่น การปรับปรุงห้องพยาบาล ห้องน้ำ สนามกีฬา และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่น

2. การพัฒนาและความต้องการเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในสังคมไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2557) ได้วางแผนการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศเพื่อให้ประชากรมีความรู้ ทักษะ ที่รองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี เพื่อให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและนานาชาติ โดยให้ความสำคัญกับสาระคณิตศาสตร์ จึงได้เข้าร่วมโครงการประเมิน PISA ตั้งแต่โครงการ PISA 2000 ซึ่งผลประเมินที่ผ่านมา ตั้งแต่ PISA 2000 – 2012 สรุปได้ว่า ผลประเมิน PISA ของนักเรียนไทย กลุ่มอายุ 15 ปีมีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติทุกครั้ง และ PISA 2006 มีแนวโน้มผลการประเมินผลต่ำลงทุกวิชาเมื่อเทียบกับการประเมินครั้งแรก (PISA 2000) แต่ผลการประเมินเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยใน PISA 2009 ทั้งด้านการอ่านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และเพิ่มขึ้นมากใน PISA 2012 โดยการอ่านเพิ่มขึ้น 20 คะแนน คณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น 8 คะแนน และวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น 19 คะแนน

ทอม คอร์ดโคแรน (2555) กล่าวถึงสถานการณ์การเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กไทย โดยหยิบยกคะแนน PISA วิชาวิทยาศาสตร์อยู่ในลำดับที่ 49 จากทั้งหมด 64 ประเทศ โดยคะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยอยู่ที่ 425 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานนานาชาติ (OECD) กว่า 100 คะแนน ซึ่งมีการวิเคราะห์กันว่าการที่จะได้ 100 คะแนน ต้องใช้เวลาเรียนถึง 2 ปี ดังนั้นจึงถือว่าการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กไทยล้าหลังกว่านานาชาติถึง 2 ปี โดยคะแนนเฉลี่ยของไทยในปี 2009 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยในปี 2006 เพียง 4 คะแนนเท่านั้น นอกจากนี้สังคมไทยยังมีทักษะทางวิทยาศาสตร์อยู่น้อย ดังจะเห็นได้จากเด็กไทยที่ทำคะแนนได้ดี (เกรด 5-6) ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมาย

ของการเข้าทำงานสายวิทยาศาสตร์มีเพียง 1.3% และ 0.6% ในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามลำดับ หากเทียบกับค่าเฉลี่ยของนานาชาติ(OECD) มีเด็กกลุ่มนี้จำนวน 10% ขณะที่เซี่ยงไฮ้ ญี่ปุ่น เกาหลี มีเด็กกลุ่มนี้สูงถึง 20% จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีเด็กที่ประสบความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์น้อยมากเมื่อเทียบกับเม็ดเงินที่ไทยได้ลงทุนไปในระบบการศึกษา ซึ่งมากกว่าประเทศที่ทำคะแนนสูงกว่าไทย

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546: 2) ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการพัฒนาการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีจุดเน้นที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือการพัฒนาให้มีความเป็นสากลที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของสังคมไทย ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีความยืดหยุ่นตามบริบทของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและเป็นไปตามธรรมชาติ เกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ มีความซาบซึ้งและเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่หลากหลายให้เกิดเป็นความรู้แบบองค์รวม มีความสามารถในการจัดการที่นำไปสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความรับผิดชอบต่อสังคมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เข้าใจหลักการ ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในวิทยาศาสตร์
2. เพื่อให้เข้าใจขอบเขต ธรรมชาติ และข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์
3. เพื่อให้มีทักษะที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้า และคิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
4. เพื่อพัฒนากระบวนการคิดและจินตนาการ ความสามารถในการแก้ปัญหาและการจัดการ ทักษะในการสื่อสารและความสามารถในการตัดสินใจ
5. เพื่อให้ตระหนักถึงความความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มวลมนุษย์และสภาพแวดล้อมในเชิงที่มีอิทธิพลและผลกระทบซึ่งกันและกัน
6. เพื่อนำความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิต
7. เพื่อให้เป็นคนมีจิตวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546: 4) ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เอาไว้ว่าผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระคณิตศาสตร์ มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ มีความตระหนักในคุณค่าของคณิตศาสตร์ และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับสูงขึ้น การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อคณิตศาสตร์ได้อย่างมีคุณภาพ จะต้องมีการพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจในคณิตศาสตร์พื้นฐาน เกี่ยวกับจำนวนและการดำเนินการ การวัด เรขาคณิต พีชคณิต การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น พร้อมทั้งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

2. มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ

3. มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระเบียบวินัย มีความรอบคอบ มีความรับผิดชอบ มีวิจารณญาณ มีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งตระหนักในคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2554) ได้นำเสนอไว้ว่าคณิตศาสตร์เป็นศาสตร์สำคัญที่ว่าด้วยการศึกษาระบบ และความสัมพันธ์ในระบบ สามารถเชื่อมโยง และสัมพันธ์กับข้อมูลที่มีอยู่ในธรรมชาติ เพื่อนำไปอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม นักคณิตศาสตร์ที่ดีจะต้องมีความคิดวิเคราะห์ จำแนกความสัมพันธ์ และเปรียบเทียบข้อมูลได้อย่าง สมเหตุสมผล ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการบูรณาการกับสรรพวิทยาการให้เกิดประโยชน์ และควบคุม เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องบางประการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุนีย์ คล้ายนิล (2555: 5) ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาวิทยาศาสตร์ก่อนทศวรรษ 1960 ถือว่าวิทยาศาสตร์มีธรรมชาติเป็น “องค์ความรู้” (Science as a body of knowledge) จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จึงมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ ข้อเท็จจริง กฎ หลักการ และทฤษฎี ตลอดจนการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ที่เรารู้มาบ้างเล็กน้อย ต่อมาในระยหลังทศวรรษที่ 1960 ปรัชญาเกี่ยวกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์เริ่มเปลี่ยนแปลง ถือว่าวิทยาศาสตร์ไม่ใช่เป็นเพียงองค์ความรู้ แต่วิทยาศาสตร์ เป็นกระบวนการเสาะหาความรู้ที่ไม่อยู่นิ่ง (Dynamic process of inquiry) ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์คือกระบวนการของการเสาะแสวงหาเหตุและผลที่ได้จากเหตุ การเปลี่ยนแนวคิดนี้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มาเน้นใช้วิธีการที่ผู้เรียนเป็นผู้เสาะหาความรู้โดยผ่านกระบวนการตามแบบของนักวิทยาศาสตร์ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทโดยตรง (Active role) ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ตั้งปัญหาสมมติฐาน ออกแบบการเก็บข้อมูล เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน การสรุป และการสร้างแนวคิดหรือองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้ซึมซับวิธีการทำงาน และวิธีการคิดแบบนักวิทยาศาสตร์ ปลุกฝังให้นักเรียนเป็นผู้อยากรู้อยากเห็น ทำการสำรวจตรวจสอบเพื่อหาคำตอบหรือแก้ปัญหาได้ ในการนี้ผู้เรียนจะได้ทั้งความรู้วิทยาศาสตร์ และความรู้ทักษะในกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ที่รวมถึงได้พัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้วย

สุมาลี รังสิยนันท์ (2559) กล่าวว่าวิทยาศาสตร์มีประโยชน์ต่อมนุษย์และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ผลของการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เกี่ยวโยงกับความเจริญในด้านต่างๆ เช่น การแพทย์ การสื่อสารคมนาคม การเกษตร การศึกษา การอุตสาหกรรม การเมือง การเศรษฐกิจ ฯลฯ สรุปได้ดังนี้

1. วิทยาศาสตร์ช่วยให้มีความสามารถในการสังคม ในสังคมที่มีสิ่งแวดล้อมทางวิทยาศาสตร์ บุคคลที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ จะเป็นผู้มีความสามารถ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม
2. วิทยาศาสตร์ช่วยแนะแนวอาชีพ วิทยาศาสตร์ก่อให้เกิดอาชีพหลายสาขา และเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต
3. วิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดความเจริญทางร่างกายและจิตใจ การได้รับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ อนามัย อาหาร การดำรงชีวิต จะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตและมีสุขภาพแข็งแรง
4. วิทยาศาสตร์ช่วยให้เป็นผู้บริโภคที่สามารถ หมายถึง การตัดสินใจในการใช้สินค้าหรือบริการต่างๆ โดยอาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์
5. วิทยาศาสตร์ช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจ
6. วิทยาศาสตร์ช่วยให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์
7. วิทยาศาสตร์ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ความ เจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวัน การที่เราจะอยู่ได้อย่างทันโลกและทันเหตุการณ์ จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ใหม่ อยู่เสมอ เพราะวิทยาศาสตร์มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างคุณภาพที่ดีแก่ชีวิต

สรุปได้ว่าวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นวิชาที่มีความต้องการและมีประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์และซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่ยังมีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ นำเสนอต่อกลุ่มงานพัสดุ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) นำเสนอโดยสถาบันคีนันแห่งเอเซีย

หลักการและเหตุผล

ตามที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้นำเสนอบทสรุปรายงานผลการวิจัยโครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ พ.ศ.2550 (Trends of International Mathematics and Science Study 2007: TIMSS 2007) ต่อที่ประชุมกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในกลุ่มสาระวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถและทักษะในการอ่าน เขียน คำนวณ และวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

นั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ผลักดันนโยบาย “อ่านเป็น เขียนเป็น คิดเป็น วิเคราะห์เป็น” เพื่อเร่งแก้ปัญหาระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ ทาง สสวท. จึงได้ริเริ่มโครงการความร่วมมือยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ขึ้นโดยร่วมมือกับ สถาบันคีนันแห่งเอเซีย Teacher College, Columbia University (TC) และ School of Education, University of North Carolina (UNC) ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรครูในด้านการสอน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อันจะส่งผลทางตรงต่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของผู้เรียน

โครงการ มีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การพัฒนาการศึกษาให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน
2. คุณภาพในการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทางการศึกษา
3. ต้องพัฒนาการเรียนการสอนที่อิงกับหลักสูตร
4. แนวทางการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีหลักฐานที่พิสูจน์มาแล้วว่าใช้ได้ผล
5. คุณครูเป็นทรัพยากรบุคคลที่ต้องให้ความสำคัญ
6. การพัฒนาผู้นำสถานศึกษาและภาคีด้านการศึกษาคือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง
7. การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาวิชาชีพครูเป็นสิ่งจำเป็น
8. ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
9. การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงต้องคำนึงถึงความยั่งยืน

จากประสบการณ์ในการพัฒนาโครงการการศึกษาวิทยาศาสตร์ (IN-STEP) ตั้งแต่ปี 2005 เป็นต้นมา คณะทำงานของโครงการ IN-STEP ได้ประเมินโครงการอย่างต่อเนื่องและได้รวบรวมบทเรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาครูต้องจัดเตรียมคู่มือที่ได้รับการออกแบบมาอย่างดีให้คุณครูได้นำไปใช้ในชั้นเรียนได้จริง โดยไม่ให้ครูต้องเสียเวลาพัฒนากิจกรรมการสอนหรือเตรียมการแผนการสอนขึ้นใหม่
2. การอบรมครูต้องอิงกับหลักสูตร เพื่อที่ครูจะได้นำไปใช้ได้จริง โดยไม่เป็นการเพิ่มภาระให้ครู
3. การคัดสรร Trainers ควรคัดเลือกจากครูที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับโรงเรียน เพื่อจะได้ถ่ายทอดเนื้อหาและกลยุทธ์การสอนได้ตรงกับบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนอย่างแท้จริง
4. การพัฒนาควรมุ่งเน้นที่ระดับสถานศึกษาแทนที่จะเป็นที่ตัวครูรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นเอกภาพในสถานศึกษา
5. การคาดหวังว่าคุณครูจะเปลี่ยนวิธีการสอนและใช้กิจกรรมใหม่ๆ นั้น จะต้องให้เวลาครูได้ปรับตัวและควรติดตามและคอยสนับสนุนคุณครูอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. ควรเพิ่มเวลาในการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเวลาในการทำกิจกรรม โดยใช้กระบวนการสืบเสาะที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจได้มากขึ้น

7. ควรยกประเด็นข้อจำกัดของการเรียนการสอนในชั้นเรียนจริงมาอภิปรายเพื่อหาทางออกว่า จะจัดการกับข้อจำกัดดังกล่าวได้อย่างไร เช่น จำนวนผู้เรียนในชั้นเรียนของสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีเป็นจำนวนมาก อันเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ผู้เรียนที่มีปัญหาเรื่องวินัย ไม่สนใจเรียน หรือมีปัญหาการอ่าน

8. ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่คอยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารสถานศึกษา ให้ตระหนักถึงความสำคัญในกิจกรรมต่างๆ ที่คุณครูจะต้องเข้าร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญ และหาก ผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาช่วยกำกับดูแล และติดตามให้ครูที่ได้รับการอบรม นำวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการอบรม นำมาใช้ในชั้นเรียนด้วยแล้ว ครูเองจะได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการใช้กลวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้คล่องขึ้น และผู้เรียนเองก็จะได้เรียนรู้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่กระตุ้นทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์องค์ความรู้ และการสื่อสาร ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้

9. เนื่องจากครูมีภาระงานมาก การคาดหวังให้คุณครูต้องศึกษามากขึ้น ทำงานหนักมากขึ้นในการอบรม และเตรียมตัวสอนในวิธีแบบใหม่ ๆ ให้ได้ผลนั้น จำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจให้สัมฤทธิ์ ดังนั้น การมองหาวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูที่เข้าร่วมโครงการจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการอบรม ครูผู้นำและบุคลากรทางการศึกษา ในจังหวัดที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน โดยดำเนินการใน 7 จังหวัดน่านอง ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี นครปฐมระยอง นครศรีธรรมราช และสงขลา

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตร และดำเนินการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1-3

3. เพื่อร่วมพัฒนาหลักสูตรการอบรมครูผู้นำ และครูพี่เลี้ยงวิชาการ

4. เพื่อร่วมพัฒนาต้นแบบชุดการสอน สื่อประกอบการเรียนการสอน และแบบทดสอบ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1-3 ที่สามารถนำไปใช้ในการขยายผลได้

5. เพื่อร่วมอบรมครูผู้นำวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการของ 7 จังหวัดน่านอง และร่วมคัดเลือกครูผู้นำเป็นครูพี่เลี้ยงวิชาการ

6. เพื่อร่วมกับครูผู้นำวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ในการจัดการอบรม เพื่อขยายผลสู่ครูผู้สอน

7. เพื่อร่วมคัดเลือกครูผู้นำ เป็นครูพี่เลี้ยงวิชาการ เข้าสังเกตการสอน ในโรงเรียนของครูผู้สอนที่ผ่านการอบรม จากการขยายผล

8. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ ระหว่างนักวิชาการ สสวท. กับที่
 ปรึกษาต่างประเทศ ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การอบรม และการขยายผล

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และศึกษานิเทศก์ ใน 7 จังหวัดนำร่อง
 ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี นครปฐม ระยอง นครศรีธรรมราช และสงขลา

1) เป้าหมายเชิงปริมาณ

1. งานวิจัย “โครงการพัฒนาครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 1-3 เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์” จำนวน 1
 เล่ม

2. รูปแบบการพัฒนาครูผู้นำ ในโครงการ จำนวน 1 รูปแบบ

3. หลักสูตรการอบรมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้นำและครูพี่เลี้ยง
 วิชาการ รวม 3 หลักสูตร

4. ต้นแบบชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา
 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวม 4 ชุด

2) เป้าหมายเชิงคุณภาพ

1. งานวิจัย “โครงการพัฒนาครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 1 - 3 เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์” ที่ใช้
 ระเบียบวิธีที่น่าเชื่อถือและเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

2. รูปแบบการพัฒนาครูผู้นำ ที่ช่วยให้ครูผู้นำได้เรียนรู้ทักษะการเป็นครู
 ผู้นำทางวิชาการ และสามารถถ่ายทอดทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ดี

3. หลักสูตรการอบรมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้นำ และครูพี่
 เลี้ยงที่ได้มาตรฐาน มีความถูกต้อง ทันสมัยเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

4. ต้นแบบชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา
 และมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีคุณภาพ เป็นเครื่องมือช่วยให้ครูนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ตาราง 2 เป้าหมายจำนวนครูผู้นำและครูพี่เลี้ยงในพื้นที่จังหวัด

ระดับ	จำนวนครูผู้นำ วิทยาศาสตร์	จำนวนครูพี่เลี้ยง วิทยาศาสตร์ (คัดจากครูผู้นำ)	จำนวนครูผู้นำ คณิตศาสตร์	จำนวนครูพี่เลี้ยง คณิตศาสตร์ (คัดจากครูผู้นำ)
ประถม	10	5	10	5
มัธยม	10	5	10	5
รวม 1 จังหวัด	20	10	20	10
รวม 7 จังหวัด	140	70	140	70

ตัวชี้วัดผลสำเร็จโครงการ

1. การสอนโดยใช้ชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาของโครงการ ช่วยสร้างความมั่นใจในการสอนของครู เสริมสร้างการบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของผู้เรียน และส่งผลเชิงบวกต่อผลการประเมินระดับชาติด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของผู้เรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับโรงเรียนที่มีผู้เรียนที่มีผลการเรียนใกล้เคียงกันที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
2. การอบรมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้นำ และครูพี่เลี้ยงวิชาการ ส่งผลเชิงบวกต่อผลการประเมินระดับชาติด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของผู้เรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับโรงเรียนที่มีผู้เรียนที่มีผลการเรียนใกล้เคียงกันที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

การบริหารโครงการ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. บูรณาการองค์ความรู้จากผู้มีประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย การบริหารและการพัฒนาการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ Teachers College, Columbia University (TC) และ School of Education, University of North Carolina (UNC), Michigan State University, The University of Michigan และจากประเทศไทย โดยทางสถาบันค้นคว้า เอเซียเป็นผู้บริหารโครงการ สร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ และประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันดังกล่าวในการดำเนินกิจกรรมที่วางแผนไว้

2. สถาบันคีนันแห่งเอเชีย ผู้บริหารโครงการ ทำงานอย่างใกล้ชิดกับ คณะทำงานของ สสวท. และกำกับดูแลโดยผู้บริหารของ สสวท. เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งในด้านการกำหนดนโยบายและการระดมทรัพยากร การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมให้กับสังคม และชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการความรู้ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการที่มาจากหลายภาคส่วน ทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด ทั้งนี้ สถาบันคีนันแห่งเอเชีย มีประสบการณ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ และชุมชน มากกว่า 16 ปี ประสบการณ์ ความชำนาญในการสร้างความร่วมมือเหล่านี้ รวมถึงเครือข่ายที่ทางสถาบันคีนันแห่งเอเชียมีอยู่จะเป็นประโยชน์ต่อการระดมทรัพยากรจากภาคีมาสนับสนุนและพัฒนาโครงการให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

4. การพัฒนาบุคลากรครู มุ่งเน้นที่การพัฒนาครูผู้นำที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดีว่า มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความตั้งใจแน่วแน่และมีความเต็มใจที่จะเสียสละเวลาเพื่อเตรียมถ่ายทอดและคอยสนับสนุนให้กับเพื่อนครูในระดับจังหวัดต่อไป อีกทั้งพัฒนาครูผู้นำที่มีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงทางวิชาการ (Mentoring) ให้กับเพื่อนครูได้ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนครูผู้นำและครูพี่เลี้ยงในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง

5. การพัฒนาสื่อสำหรับครู จะอิงกับหลักสูตรแกนกลางและอิงกับหนังสือเรียนและคู่มือครูที่ สสวท. ได้พัฒนาขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ทางโครงการจะมุ่งเน้นการเพิ่มเติมนวัตกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบผู้เรียน กลวิธีในการสอนและการจัดการชั้นเรียน รวมไปถึงสื่อมัลติมีเดียเพื่อให้ครูสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

6. การพัฒนาครูในระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพครู โดยใช้ประโยชน์จากเครือข่ายเทคโนโลยีที่มีอยู่ เช่น การประชุมทางไกลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตระหว่างเครือข่ายครูผู้นำที่เป็นผู้ประสานงานกับโครงการและดำเนินการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว รวมถึงการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครูในพื้นที่ที่ตัวเองได้รับมอบหมายเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นรูปธรรม

7. สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาดตนเองของครู ทางโครงการจะประสานงานกับ สพฐ. เพื่อหากลไกในการพัฒนาวิชาชีพครูและสร้างแรงจูงใจแก่โรงเรียนในการสนับสนุนกิจกรรมครูพี่เลี้ยงทางวิชาการ

8. การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทางโครงการให้ความสำคัญกับผลการประเมินเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่อง และเพื่อนำมาวิจัยว่า แนวทางปฏิบัติได้ใช้ได้ผลหรือควรปรับปรุงอย่างไรให้เหมาะสมกับบริบทที่หลากหลาย เพื่อนำมาเสนอแก่ผู้วางนโยบายและวางแผนยุทธศาสตร์ของประเทศในการพัฒนาการศึกษาของไทยให้ดีขึ้นต่อไป

โครงสร้างคณะกรรมการและคณะทำงาน

โครงการ วางโครงสร้างคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและคณะทำงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคีต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็เน้นที่ความคล่องตัวในการดำเนินงาน โดยแบ่งเป็นคณะต่าง ๆ ดังนี้

Project Director – IPST ผู้บริหารโครงการ เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร สสวท. ให้เป็นผู้ดูแลโครงการโดยตรง มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการทำงานของผู้บริหารโครงการให้ เป็นไปตามแผนงานและงบประมาณที่ตั้งไว้ อนุมัติแผนการดำเนินงาน แผนการสื่อสารกับภาคีต่าง ๆ ติดตามความคืบหน้าของโครงการ ตรวจสอบคุณภาพของงานที่ส่งมอบ หรือกิจกรรมที่ดำเนินการ และเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้จัดการโครงการช่วยหาทางออกเมื่อพบอุปสรรคในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพบข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการ

คณะกรรมการโครงการ เป็นผู้บริหารของ สสวท. และคณินฯ ที่มีหน้าที่จัดสรรบุคลากรเข้ามาในคณะทำงาน และมีหน้าที่ตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ เช่น กรอบเวลาการดำเนินกิจกรรม เกณฑ์การเลือกสถานศึกษา และครูผู้นำ เป็นต้น

The Project Team หรือคณะทำงานโครงการประกอบด้วยทีมงานและผู้เชี่ยวชาญจาก สสวท. สถาบันคีนันแห่งเอเชีย Teachers College, Columbia University และ UNC School of Education ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย และเป็นไปตามแผนงานและงบประมาณที่ได้ตกลงกันไว้ โดยมีการแบ่งหน้าที่กันตามบทบาทต่อไปนี้

ทีมบริหารโครงการ สสวท. มีหน้าที่ในการร่วมวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับสถาบันคีนันแห่งเอเชีย ร่วมจัดหาทีมงานเพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการ อันได้แก่ ทีมพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ และทีมอบรมครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของสสวท. ร่วมจัดการประชุมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมจัดการประชุมปฏิบัติการของผู้บริหารศึกษา และศึกษานิเทศก์ และจัดการอบรมสำหรับครูผู้นำ และครูพี่เลี้ยง ร่วมติดตามสนับสนุนครู และร่วมประเมินผลโครงการ ทีมบริหารโครงการสถาบันคีนันแห่งเอเชีย จะเป็นผู้จัดการบริหารโครงการ โดยการวางแผนงานร่วมกับทีมบริหารโครงการของ สสวท. และประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศและจากภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามแผนงาน ทำหน้าที่สร้างการมีส่วนร่วมจากภาคีต่าง ๆ ให้เกิดความตระหนักและสนับสนุนโครงการ ตลอดจนวางแผนการระดมทรัพยากรจากภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือมีศักยภาพที่จะสนับสนุนโครงการ วางแผนการจัดการองค์ความรู้ร่วมกับภาคีต่าง ๆ

ทีมงานผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ TC และ UNC ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่องการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ นำการประชุมปฏิบัติการของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ให้คำแนะนำในการอบรมครูผู้นำ จัดการอบรมครูพี่เลี้ยงทางวิชาการ รวมถึงการให้คำปรึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาเครือข่ายทางวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการติดตามและประเมินผลโครงการ

ทีมพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ สสวท. มีหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสม สำหรับใช้ในการพัฒนาครูผู้นำและครูผู้สอนเพื่อยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

ทีมอบรมครูผู้นำ มีหน้าที่ในการนำหน่วยการเรียนรู้มาถ่ายทอดสู่ครูผู้นำเพื่อสร้างความเข้าใจในการใช้หน่วยการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง และเพื่อเตรียมถ่ายทอดให้กับครูผู้สอนในจังหวัดต่อไป

ทีมงานผู้เชี่ยวชาญจาก ภาคที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ในการร่วมมือดำเนินโครงการในกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ ตั้งแต่การร่วมวางแผนและตั้งเป้าหมาย การวางแผนการระดมทรัพยากรในหน่วยงานของตนเอง การพัฒนาภาวะผู้นำแก่ผู้บริหารการศึกษา และพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน รวมถึงการวางแผนนโยบายในการทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่วางไว้

Super Mentors เป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากครูเกษียณที่มีประสบการณ์ในการสอนวิทย-คณิต ฯ ทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำครูผู้นำและครูพี่เลี้ยงทางวิชาการในการสนับสนุนการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครูในจังหวัด

Master Teachers ครูผู้นำ เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกและเต็มใจปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้นำเพื่อเข้ารับการอบรมและพัฒนาทักษะด้านเนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ อย่างจริงจัง เพื่อนำมาถ่ายทอดให้กับครูผู้สอนในจังหวัด

Mentor ครูพี่เลี้ยงทางวิชาการ เป็นครูผู้นำที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็น ครูพี่เลี้ยง ที่ทำหน้าที่คอยติดตามและสนับสนุนการเรียนการสอน และการพัฒนาวิชาชีพครู โดยจะได้รับการอบรมด้าน mentoring จากโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพครูโดยการจัดการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเพื่อนครูในเครือข่าย

3.1 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรนี้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นผู้นำด้านวิชาการในโรงเรียน โดยมีกลุ่มของ Concept เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถที่สำคัญ โดยตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ ได้มีการจัดชุดของ Concept ออกเป็น Theme ในการอบรม ซึ่งการอบรมทั้ง 4 รอบ มี Theme และ ชุดของ Concept ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 โครงสร้างหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา

ชุดของหน่วยการเรียนรู้	ตอนที่ 1 ความสำคัญ และก้าวแรก	ตอนที่ 2 การใช้ข้อมูล อย่างชาญ ฉลาด	ตอนที่ 3 การสร้าง วัฒนธรรมแห่ง ความสำเร็จ	ตอนที่ 4 ลักษณะ โรงเรียนกับผู้นำ ของโรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพ
1. แนวทางการ สอนที่ส่งผลต่อการ เรียนรู้อย่างสูง (High Impact Practice)	✓	✓		
2. Learning Walk		✓	✓	✓
3. การวัดและ ประเมินผล		✓		
4. กลวิธีการใช้ คำถามในชั้นเรียน			✓	
5. การสังเกตชั้น เรียนและการให้ ข้อเสนอแนะย้อนกลับ ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับครู	✓			
6. Team Inquiry			✓	
7. การอภิปรายใน ชั้นเรียน			✓	
8. การใช้ข้อมูลเพื่อ ยกระดับผลสัมฤทธิ์		✓		
9. การประเมินผล งานนักเรียนด้วย Rubric	✓	✓		
10. วัฒนธรรมแห่ง ความสำเร็จ				✓

3.2 กระบวนการพัฒนาและกิจกรรม

ก่อนการอบรม สำหรับผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ สามารถเข้ารับการอบรมได้เลยหากมีความประสงค์และต้องการพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนอย่างจริงจัง เมื่อจะเข้ารับการอบรมในตอนที่ 2 จึงควรมีความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องดังต่อไปนี้แนวทางที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง (High Impact Practices) กระบวนการสังเกตชั้นเรียนและการให้ feedback กับครูผู้สอน การตรวจผลงานนักเรียนโดยใช้รูปคดี และมีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับสภาพปัญหาและบริบทของนักเรียน และโรงเรียนของตน สำหรับผู้จัดการอบรมจะต้องเตรียมการโดยเฉพาะในตอนที่ 2 เพราะต้องมีการสังเกตชั้นเรียนจริง ด้วยกระบวนการ Learning Walk ผู้จัดการกิจกรรมจำเป็นต้องติดต่อโรงเรียนเพื่อเป็นสถานที่ในการลงมือปฏิบัติ

ระหว่างการอบรม กิจกรรมจะแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลักสลับกัน เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวและตื่นตัวทางความคิด คือ 1) การฟังบรรยายประกอบตัวอย่างทั้งจากในต่างประเทศและบริบทแบบไทย 2) สะท้อนความคิดทั้งแบบกลุ่มและเดี่ยว เพื่ออภิปรายหาแนวทางที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปปรับใช้กับโรงเรียนของตนได้ พร้อมทั้งการนำเสนอ 3) ฝึกประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง จากสื่อการสอน คลิปวิดีโอ สถานการณ์สมมติ ข้อกำหนดต่าง ๆ ตลอดจนการปฏิบัติในสถานที่และสถานการณ์จริงนอกห้องอบรม

หลังการอบรม และสืบเนื่องจากแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเร่งด่วน ผู้เข้ารับการอบรมต้องนำแผนงานนั้นไปลงมือปฏิบัติจริงโดยมีการปรับให้เหมาะสมมากขึ้นได้ และสามารถขอคำปรึกษาถามกลับมายังผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมได้ จากการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวควรมีการบันทึกผลสำหรับการนำเสนอและติดตามผลการดำเนินงานระหว่างทางได้

กลุ่มเป้าหมายของผู้เข้ารับการอบรม

ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้ากลุ่มสาระที่เป็นผู้นำหรือมีหน้าที่หลักในการผลักดันแผนงานด้านวิชาการและการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้

การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการ นั้นได้มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตาม สมรรถนะ (Competency) ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) โดยมีหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 10 หน่วย ประกอบไปด้วย

1. แนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง (High Impact Practice)
2. Learning Walk
3. การวัดและประเมินผล
4. กลวิธีการใช้คำถามในชั้นเรียน
5. การสังเกตชั้นเรียนและการให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพสำหรับครู

6. Team Inquiry
7. การอภิปรายในชั้นเรียน
8. การใช้ข้อมูลเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์
9. การประเมินผลงานนักเรียนด้วย Rubric
10. วัฒนธรรมแห่งความสำเร็จ

1. แนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง (High Impact Practice)

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

แนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง หรือ High Impact Practice เป็นแนวปฏิบัติของครูที่ได้รับการวิจัยและพัฒนาจากชั้นเรียนจริงจากหลากหลายประเทศ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่หวังผลได้ โดยโครงการ ได้อบรมครู ครูพี่เลี้ยง และ ครูผู้นำ ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนจริงได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เพื่อให้สามารถกำกับและติดตามผลการอบรมบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจหลักการของแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง (High Impact Practice)
2. ใช้แนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูงในการให้คำแนะนำครู

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

หลักการของแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 16 ข้อ ที่แบ่งช่วงตามหลักการจัดการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐาน 4 ช่วง ประกอบไปด้วย

1. ช่วงเปิดบทเรียน
 - 1.1 ใช้เทคนิค “เริ่มได้”
 - 1.2 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน
 - 1.3 กระตุ้นความรู้เดิม
 - 1.4 ตรวจสอบความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของนักเรียน
2. ช่วงการทำกิจกรรมของนักเรียน
 - 2.1 มอบหมายงานอย่างเหมาะสม (Assign Appropriate Tasks)
 - 2.2 คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนและงานที่มอบหมาย
 - 2.3 แบ่งนักเรียนให้ทำงานเป็นกลุ่มโดยคำนึงถึงระดับความสามารถของสมาชิก

2.4 ให้เวลาที่เพียงพอ

2.5 ให้เขียนทุกวัน (Write Everyday)

2.6 ติดตาม ตรวจสอบเช็คความเข้าใจและให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับ (การประเมินระหว่าง

ทาง - Formative Assessment)

3. ช่วงการอภิปรายของนักเรียน

3.1 อภิปรายกลุ่มให้มากขึ้น

3.2 เพิ่มเวลาให้นักเรียนคิดด้วยการตั้งคำถามที่กระตุ้นให้คิดการคิดวิเคราะห์

3.3 ให้นักเรียนหาหลักฐานเชิงประจักษ์มาสนับสนุนข้อโต้แย้งหรือคำตอบที่ได้

4. ช่วงปิดบทเรียน

4.1 สรุป ทบทวน สะท้อนความคิด

4.2 เชื่อมโยงความรู้

4.3 ให้การบ้าน

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง

2. ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติโดยการพิจารณาแผนการสอนร่วมกับวิดีโอกิจกรรมในห้องเรียน

3. ผู้เข้ารับการอบรมฝึกให้ข้อเสนอแนะโดยอาศัยกรอบแนวคิดของแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. PowerPoint แนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง

2. เอกสารแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง

3. วิดีโอตัวอย่าง

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม

2. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

2. Learning Walk

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

Learning Walk เป็นรูปแบบหนึ่งในการสังเกตชั้นเรียนหรือการนิเทศชั้นเรียน โดยใช้เวลาประมาณ 5 นาทีต่อชั้นเรียนหรือน้อยกว่านั้น เพื่อให้สามารถสังเกตการจัดการเรียนการสอนที่ใช้เวลาน้อย ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเก็บข้อมูลโดยภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำ Learning Walk ได้ด้วยตัวเอง เพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนของครูได้โดยภาพรวม โดยจะต้องเลือกเรื่องที่จะให้ความสำคัญจากแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง หรือ High Impact Practice มาเพียงหนึ่งเรื่อง เช่น การตั้งคำถาม จากนั้นผู้บริหารจะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ และ ให้ผลสะท้อนกลับ คุณครูได้ตามสภาพจริงและถูกต้องตามหลักวิชาการ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจเป้าหมายและประโยชน์ของ Learning Walk
2. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการ Learning Walk ตามหลักการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง
3. วิเคราะห์สถานการณ์จากการทำ Learning Walk ในสภาพห้องเรียนจริง

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

Learning Walk มีเป้าหมายสำคัญเพื่อสำรวจรูปแบบพฤติกรรมในชั้นเรียนในเวลาสั้น ๆ (แตกต่างจากการสังเกตชั้นเรียน) โดยมุ่งสังเกตองค์ประกอบอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น พฤติกรรมของครู พฤติกรรมของนักเรียน การทำงาน/ชิ้นงานของนักเรียน โดยไม่ถือเป็นการ

ประเมินการจัดการเรียนการสอนของครู

การทำ Learning Walk นั้น มีวิธีในการนำไปใช้ได้หลากหลายแนวทาง เช่น ผู้อำนวยการทำ Learning Walk เพียงคนเดียว โดยกำหนดตารางออกทำ Learning Walk 2 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือ ผู้อำนวยการจัดคณะทำงาน และ นำผลที่ได้จากการ Learning Walk มาหาข้อสรุปร่วมกัน หรือ แม้แต่การทำ Learning Walk ร่วมกับผู้อำนวยการโรงเรียนข้างเคียง เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองที่ได้จากการทำ Learning Walk ร่วมกันก็ได้

การทำ Learning Walk นั้นจำเป็นต้องสื่อสารให้กับครูในโรงเรียนได้รับทราบ โดยจะใช้เวลาในการสังเกตประมาณ 5 นาทีต่อชั้นเรียน (ต่างจากการสังเกตชั้นเรียนที่จะใช้เวลาตลอดชั่วโมง) การทำ Learning Walk อาจจะทำแค่ 2 – 3 ห้องเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรจะทราบว่าช่วงเวลาที่เข้าไปทำ Learning Walk ดังกล่าวจะตรงกับช่วงนำเข้าสู่บทเรียน ช่วงทำกิจกรรม หรือ ช่วงสรุปบทเรียน จากนั้นก็จดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นลงในแบบฟอร์ม (ที่โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถพัฒนาเพิ่มเติมเองได้ในอนาคต) และ นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่นำไปสู่การสะท้อนผลและเสนอแนะแนวทางใน

การปรับปรุงในลำดับต่อไป ประเด็นสำคัญคือการตัดความรู้สึก “ชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” โดยมุ่งเน้นแค่เฉพาะสิ่งที่สังเกตได้เป็นหลักเท่านั้น

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำความเข้าใจหลักการของ Learning Walk โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่าง Learning Walk กับการสังเกตชั้นเรียนแบบปกติ
2. ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติโดยการออกไปทำ Learning Walk ในสถานศึกษาจริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบของหลักการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง เช่น การตั้งคำถามของครู หรือ การเสวนาของนักเรียน
3. ผู้เข้ารับการอบรมนำข้อมูลที่ได้จาก Learning Walk มาวิเคราะห์ และ สรุปเป็นประเด็นที่จะนำไปสู่การให้ผลสะท้อน หรือ แนวทางในการส่งเสริมปรับปรุงการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. PowerPoint เรื่อง Learning Walk
2. เอกสาร เรื่อง Learning Walk
3. ตารางและลำดับขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ
4. แบบฟอร์มในการบันทึกจากการฝึก Learning Walk จากชั้นเรียนจริง

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม
2. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม
3. การวัดและประเมินผล

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากในการจัดการศึกษา ซึ่งโดยมากมักจะมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าการวัดและประเมินผลจะเกิดขึ้น “หลัง” จากการเรียนการสอนเกิดขึ้นแล้ว ทั้งที่จริงการวัดและประเมินผลควรที่จะเกิดขึ้นก่อน หรือ พร้อม ๆ กับการออกแบบการจัดการเรียนการสอนตามกรอบของมาตรฐาน สาระ และ ตัวชี้วัด ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยครูควรใช้ผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลระหว่างทางมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้การวัดและประเมินผลได้มีบทบาทในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ สามารถแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้คำแนะนำครูตามหลักการที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจเป้าหมายและหลักการของการวัดและประเมินผล
2. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการ Learning Walk ตามหลักการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง
3. วิเคราะห์สถานการณ์จากการทำ Learning Walk ในสภาพห้องเรียนจริง

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

แนวคิดสำคัญของการวัดและประเมินผลคือการทราบถึงขอบเขตของมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผล ด้วยเหตุนี้ การวัดและประเมินผลจึงคือจุดตั้งต้นของการสอนไม่ใช่จุดสุดท้าย

ประเด็นสำคัญของการวัดและประเมินผลคือการให้ผลสะท้อน (Feedback) อย่างทันทั่วถึง โดยผลสะท้อนจะต้องเป็นไปเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจถึงส่วนที่ดีและส่วนที่ต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติม โดยครูสามารถใช้รูปแบบคำถามในลักษณะเดียวกับคำถามในข้อสอบ (เช่น O-Net) หรือใช้โจทย์ที่ต้องแก้หลายชั้นเพื่อให้นักเรียนฝึกทำที่ละขั้นตอน โดยสามารถใช้โจทย์ชั้นแรก ๆ ในระหว่างการเรียนการสอนและใช้โจทย์ในชั้นอื่น ๆ ในการทดสอบย่อย ซึ่งนอกจากจะช่วยตรวจสอบพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นระยะแล้ว ยังเป็นการเตรียมความพร้อมในการทำข้อสอบที่ต้องการการคิดอย่างเป็นระบบได้อีกด้วย

การวัดและประเมินผลนั้น ครูสามารถใช้เวลาในการทำโจทย์มากขึ้นในช่วงแรก ๆ แล้วค่อย ๆ หักกะชั้นเวลาให้เหมือนกับการสอบในช่วงท้ายภาคการศึกษา และนำเอาคำตอบนั้นมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างมีระบบ

หลักการที่สำคัญของการวัดและประเมินผลนักเรียน คือ

1. ทำการวัดและประเมินผลอย่างน้อยทุกเดือน หรือทุกสัปดาห์
2. ใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่อิงมาตรฐาน ไม่ใช่อิงชั้นปีของนักเรียน
3. เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลควรสอดคล้องกับข้อสอบ O-Net ทั้งขอบเขตและลำดับ

ตามมาตรฐานฯ

4. การวัดและประเมินผลในแต่ละมาตรฐาน ควรใช้ข้อสอบที่คละระดับความยาก
5. มีการตรวจสอบความเข้าใจใน “คำสำคัญ” (Keyword)
6. ทดสอบซ้ำและทบทวน
7. ทำการวิเคราะห์ข้อสอบที่นักเรียนมักทำผิดบ่อย ๆ
8. ทำการวัดและประเมินผลด้วยความโปร่งใส

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารและการบรรยายสรุปจากผู้เชี่ยวชาญ
2. ผู้เข้ารับการอบรมเสวนาถึงแนวทางการนำเอาหลักการวัดและประเมินผลไปใช้ในการกำกับติดตามครูในโครงการ

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. PowerPoint เรื่องการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

4. กลวิธีการใช้คำถามในชั้นเรียน

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

การตั้งคำถามถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยครูสามารถใช้คำถามเพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการทบทวนคำตอบ หรือ ใช้เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกระบวนการต่าง ๆ ดังนั้นกลวิธีการใช้คำถามคือการผนวกการใช้ชนิดของคำถามและจังหวะในการใช้คำถามที่เหมาะสมกับเนื้อหาและบริบทของชั้นเรียน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ครูในโครงการ ทุกคนควรจะได้นำไปใช้เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกับสิ่งที่ครูในโครงการ ได้รับการพัฒนา

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. สังเกต บันทึก และ แยกแยะชนิดของคำถามที่ครูใช้ในชั้นเรียนได้
2. สรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเพื่อให้ข้อเสนอแนะกับครูได้

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ชนิดของคำถาม การใช้คำถามในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งได้เป็น 4 ชนิด ใหญ่ ๆ ตามวัตถุประสงค์ในการใช้งานที่แตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

1. Factual Questions คำถามเพื่อให้นักเรียนตอบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพียงบางส่วนของข้อมูลทั้งหมด หรือให้ ตอบว่า “ใช่ / ไม่ใช่” “ถูก / ผิด”

2. Prompting questions คำถามเพื่อให้นักเรียนตอบตามแบบที่ครูคิดแนวตอบไว้แล้ว คำตอบที่ได้จึงเป็นคำตอบที่ถูกชี้แนะจากตัวคำถามที่ครูถาม บางครั้งครูจึงมักใช้คำถามชนิดนี้ในการถามย้ำลงไปเมื่อนักเรียนไม่สามารถตอบคำถามที่ถามไปก่อนหน้านี้ได้

3. Probing or clarifying questions คำถามเพื่อต้องการให้นักเรียนสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น หรือเพื่อให้หาคำอธิบายเพื่อสนับสนุนความคิด วิเคราะห์เพื่อสร้างและนำไปสู่สถานะการณ์ต่อไปในภาพกว้าง หรือ ระบุความสัมพันธ์ของเหตุและผล บางครั้งครูจึงมักใช้คำถามชนิดนี้เมื่อคำตอบของนักเรียนมีคำอธิบายไม่สมบูรณ์ หรือครุคิดว่าจริง ๆ แล้วนักเรียนรู้และน่าจะตอบได้ดีกว่านี้ จึงถามเพื่อให้นักเรียนขยายความเพิ่มเติม

4. Discussion questions คำถามชนิดนี้มุ่งเพื่อจะดึงความสนใจจากนักเรียนทั้งชั้นให้คิดถึงประเด็น หรือปัญหาที่ครูถาม จุดประสงค์เพื่อหามุมมองความคิดที่หลากหลายจากชั้นเรียนในการแก้ปัญหา บางครั้งจึงสามารถใช้การอภิปรายเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในการหาแนวทางแก้ปัญหา หรือการอภิปรายยังนำไปสู่การระบุทางเลือกอื่น ๆ ในการแก้ปัญหา ซึ่งการอภิปรายอาจนำไปสู่การรับรู้และเข้าใจว่าร่วมกันว่าแนวทางการแก้ปัญหาอาจแตกต่างกันไปตามค่านิยม และอาจทำให้ไม่มีคำตอบใดที่ “ถูกต้อง” เสมอไป คำถาม

สิ่งที่ควรส่งเสริมคือการพยายามผลักดันให้มีสัดส่วนของคำถามชนิด Probing or Clarify Question และ Discussion Question มากขึ้น เพื่อผลักดันให้เกิดการเสวนาแลกเปลี่ยนในห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ประการต่อมา กลวิธีการใช้คำถามก็มีความสำคัญเช่นกัน โดยครูควรมีแนวปฏิบัติในการใช้คำถามในช่วงเวลาต่าง ๆ ในชั้นเรียนให้เหมาะสม ต้องรู้จักหยุดรอคำตอบ หรือหาวิธีการให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในการเสวนาอย่างเป็นธรรมชาติด้วยคำถาม

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำความเข้าใจชนิดและหน้าที่ของคำถามชนิดต่าง ๆ
2. ผู้เข้ารับการอบรมฝึกสังเกต บันทึก และ แยกชนิดคำถามจากวิดีโอตัวอย่าง
3. ผู้เข้ารับการอบรมฝึกสังเกต บันทึก และ แยกชนิดคำถามร่วมกับการไปสังเกตชั้นเรียนจริงในกิจกรรม Learning Walk

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. เอกสาร เรื่อง ชนิดของคำถาม
2. ตารางและลำดับขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ
3. แบบฟอร์มในการบันทึกจากการฝึก Learning Walk จากชั้นเรียนจริง

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม
2. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

5. การสังเกตชั้นเรียน (Classroom Observation) หรือการนิเทศชั้นเรียนและการให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพสำหรับครู

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

การสังเกตชั้นเรียนเป็นการสังเกตกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างครบถ้วนทุกองค์ประกอบ โดยใช้หลักการแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูงเป็นกรอบในการพิจารณา ซึ่งเป็นบทบาทที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้นได้ โดยประเด็นสำคัญคือการเก็บข้อมูล และการให้ผลสะท้อนกลับ เพื่อให้ครูสามารถปรับการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจเป้าหมายและประโยชน์ของการสังเกตชั้นเรียน
2. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตชั้นเรียนตามหลักการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง
3. วิเคราะห์สถานการณ์จากการสังเกตชั้นเรียนในสภาพห้องเรียนจริง
4. มีแนวทางให้ผลสะท้อนกลับอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับครู

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

แนวทางในการสังเกตชั้นเรียนจะใช้กรอบขอหลักการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง (High Impact Practice) โดยการสังเกตและบันทึกข้อมูลพื้นฐานในห้องเรียน ช่วงเปิดบทเรียน ช่วงเวลาทำงานของนักเรียน ช่วงการปิดบทเรียน ซึ่งจะใช้แบบสังเกตชั้นเรียนในการบันทึกเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์

เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะเป็นขั้นตอนของการให้ข้อเสนอแนะที่มีประสิทธิภาพสำหรับครูหลังการสังเกตชั้นเรียน โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. เป็นข้อเสนอแนะย้อนกลับที่เริ่มต้นจากสิ่งที่ดี ๆ ด้านบวกที่สังเกตได้ เหมือนกับตอนจบของหนังสือพร้อมด้วยข้อคิดเห็นซึ่งมุ่งเน้นถึงสิ่งที่ประสบผลสำเร็จในชั้นและในบทเรียนนั้น
2. ผู้สังเกตควรถามคำถามที่เอื้อให้ครูได้มีโอกาสพูดถึงบทเรียนที่เพิ่งถูกสังเกตไป ครูควรได้มีโอกาสอธิบายถึงสิ่งที่เขาหรือเธอได้พยายามทำในบทเรียนนั้น หรือ พูดถึงมาตรฐานหลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอน วิธีการที่ครูวางแผนบทเรียน (ดูแผนการสอนประกอบ), อะไรคือสิ่งที่ครูคิดว่าทำแล้วได้ผลหรือไม่ได้ผลกับนักเรียนพร้อมหลักฐานสนับสนุนความคิดเห็น
3. ผู้สังเกตควรพูดคุยเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลที่ลึกซึ้งในมุมที่ครูกังวลใจ เกี่ยวกับนักเรียนหรือบทเรียนที่ทำได้ไม่ค่อยดี ผู้สังเกตควรให้โอกาสครูได้ลองคิดถึงบทเรียนนี้ในด้านอื่นๆอีก ในทางที่จะนำเสนอหรือทำอะไรให้แตกต่างเพื่อให้เกิดผลที่ดีมากยิ่งขึ้น
4. ผู้สังเกตควรให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับที่เป็นเชิงบอกกล่าวพรรณามากกว่าการพูดเชิงประเมินถูกหรือผิด เช่น “ฉันเห็นว่ามึนักเรียน 5 คนตอบคำถามทุกคำถามและนำเสนอกับชั้นเรียน

ในขณะที่คนอื่น ๆ ไม่พูดเลย” หรือ “ฉันสังเกตว่านักเรียนชายหลายคนที่ไม่ได้ด้านหลังกำลังมีปัญหา กับงานที่ได้รับ” หรือ “ฉันสังเกตว่าตอนจบบทเรียน นักเรียนหยุดงานทันทีแล้วออกจากห้องโดยไม่มีการปิดบทเรียนเลย”

5. ข้อเสนอแนะย้อนกลับที่เจาะจงเป็นเรื่อง ๆ มีประโยชน์กว่าการพูดเรื่องทั่ว ๆ ไป การยกตัวอย่างก็เป็นเรื่องสำคัญผู้สังเกตควรจดบันทึกรายละเอียดตัวอย่างสถานการณ์บางอย่างเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน

6. เตรียมข้อเสนอแนะย้อนกลับให้ครูได้ปรับปรุงเพียงหนึ่งหรือสองประเด็นไม่จำเป็นต้องมากเกินไป

7. ควรให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับทันทีหรือเร็วที่สุดหลังจากการสังเกต

8. ผู้สังเกตควรปิดการสนทนาโดยถามคำถามกับครูว่า “คุณต้องการให้ช่วยอะไรบ้างไหม?” แล้วก็ทิ้งท้ายด้วยข้อคิดเห็นเชิงบวกหรือคำชมเกี่ยวกับการสังเกตครั้งนั้น

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมฝึกการใช้แบบฟอร์มสังเกตชั้นเรียนด้วยการใช้วิดีโอบันทึกกิจกรรมการสอนในชั้นเรียน

2. ผู้เข้ารับการอบรมฝึกสังเกต บันทึก และ แยกชนิดคำถามจากวิดีโอตัวอย่าง

3. ผู้เข้ารับการอบรมเสวนาถึงแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับหลังการสังเกตชั้นเรียน

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. แบบฟอร์มการสังเกตชั้นเรียน

2. เอกสารแนวทางการให้คำแนะนำย้อนกลับหลังการสังเกตชั้นเรียน

3. วิดีโอตัวอย่างพร้อม Transcript ถอดบทสนทนา

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม

2. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

6. Team Inquiry

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

Team Inquiry เป็นแนวทางในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อค้นหาและวิเคราะห์ศักยภาพในโรงเรียนเพื่อวางแผนในการพัฒนาให้ดีขึ้น จากนั้นก็ลงมือปฏิบัติ และ นำผลจากการปฏิบัติมาสะท้อนผล และนำไปสู่การวิเคราะห์อีกครั้งเป็นวงจรในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจเป้าหมายและประโยชน์ของการสังเกตชั้นเรียน
2. เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตชั้นเรียนตามหลักการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างสูง
3. วิเคราะห์สถานการณ์จากการสังเกตชั้นเรียนในสภาพห้องเรียนจริง
4. มีแนวทางให้ผลสะท้อนกลับอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับครู

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

Team Inquiry เป็นแนวทางในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อค้นหาและวิเคราะห์ศักยภาพในโรงเรียนเพื่อวางแผนในการพัฒนาให้ดีขึ้น จากนั้นก็ลงมือปฏิบัติ และ นำผลจากการปฏิบัติมาสะท้อนผล และนำไปสู่การวิเคราะห์อีกครั้งเป็นวงจรในการพัฒนาต่อไป

โดยผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องสวมบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการเป็นผู้กำหนดประเด็นปัญหา การเลือกวิธีในการแก้ปัญหา ขั้นตอนดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลาและผู้รับผิดชอบ และ ความคาดหวังในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยมีชุดคำถามที่ช่วยให้เกิดแนวคิด ได้แก่

- อะไรปัญหาที่ควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญ
- ควรให้ใครร่วม Team Inquiry
- จะจัดสรรเวลาอย่างไร
- ต้องการข้อมูลประเภทใด มีอยู่หรือต้องหาเพิ่มเติม
- มีสมาชิกที่สามารถไปเยี่ยมบ้านนักเรียนหรือไม่ ควรไปหรือไม่
- ผู้อำนวยการควรร่วมทีมด้วยหรือไม่
- บุคลากรคนอื่น ๆ ในโรงเรียนจะสนใจที่จะยอมทำตามข้อเสนอแนะจาก Team Inquiry หรือไม่

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ และ เสวนาถึงแนวคิดของ Team Inquiry

2. ผู้เข้ารับการอบรมระดมสมองถึงสถานการณ์ที่เป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วนในสถานศึกษา และใช้เครื่องมือในการจัดตั้ง Team Inquiry ในการกำหนดแผนการดำเนินงาน

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. PowerPoint นำเสนอแนวคิดของ Team Inquiry
2. แบบฟอร์มแผนปฏิบัติการสำหรับการปรับปรุงฐานข้อมูล

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม
2. สังเกตการตั้งคำถาม และการแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

7. การอภิปรายในชั้นเรียน

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

การอภิปรายในชั้นเรียนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ ครูในโครงการ จะได้รับการพัฒนาให้ใช้กลวิธีที่นำไปสู่การสร้างบรรยากาศในการอภิปรายในชั้นเรียนผ่านการทำแผนการสอนที่บูรณาการเอากลวิธีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) จึงควรได้รับการฝึกทักษะในการสังเกตองค์ประกอบ เพื่อที่จะเก็บข้อมูลและนำมาสรุปเป็นผลย้อนกลับให้กับครูในโครงการ ได้

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจปัจจัยสำคัญที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีการอภิปรายในชั้นเรียน
2. สังเกตสถานการณ์ในห้องเรียนตามหลักการของการอภิปรายในชั้นเรียน

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

หลักการสำคัญที่ได้จากการวิจัยในหลาย ๆ ประเทศพบว่า ครูคือผู้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เกิดการอภิปราย โดยครูสามารถสร้างสร้างปัจจัยต้นให้เกิดการอภิปรายในชั้นเรียนได้ด้วยแนวทางดังต่อไปนี้

1. ประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการเกิดการอภิปรายในชั้นเรียน
2. ทำให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการอภิปรายในชั้นเรียน
3. ทดสอบความคิดและให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับ
4. สร้างค่านิยมการอภิปรายในชั้นเรียน
5. กำหนดกฎกติกาพื้นฐานสำหรับการอภิปรายในชั้นเรียน
6. พัฒนากฎกติกาพื้นฐานสำหรับการอภิปรายในชั้นเรียนร่วมกับนักเรียน

7. คำถามที่ช่วยให้นักเรียนช่วยกันกำหนดกฎกติกาพื้นฐานในการอภิปราย

8. แนวทางการอภิปรายกลุ่ม

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ และ เสวนาถึงแนวคิดของการอภิปรายในชั้นเรียน

2. ผู้เข้ารับการอบรมระดมสมองถึงสถานการณ์ที่เป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วนในสถานศึกษา และ ใช้เครื่องมือในการจัดตั้ง Team Inquiry ในการกำหนดแผนการดำเนินงาน

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ และ เสวนาถึงแนวคิดของ Team Inquiry

2. ผู้เข้ารับการอบรมระดมสมองถึงสถานการณ์ที่เป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วนในสถานศึกษา และ ใช้เครื่องมือในการจัดตั้ง Team Inquiry ในการกำหนดแผนการดำเนินงาน

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม

2. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

8. การใช้ข้อมูลเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ข้อมูลจากการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ที่รายงานมายังสถานศึกษาแต่ละปีมีการรายงานผลในมิติต่าง ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์ เพื่อประเมินสถานการณ์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตนเอง เพื่อกำหนดมาตรการในการดำเนินการในลำดับต่อไป

นอกเหนือจาก O-Net ก็ยังมีข้อมูลอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ เช่น PISA และ TIMSS ที่ผู้บริหารสามารถนำมาใช้อ้างอิงระดับทางการศึกษาของไทยเทียบกับระดับนานาชาติ เป็นการเปิดวิสัยทัศน์เพื่อขยายมุมมองในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้กว้างขวางขึ้น ดังนั้นการอ่านและแปลความหมายของข้อมูล รวมถึงการพิจารณาปัจจัยพยานหลักฐานต่าง ๆ จึงเห็นหัวใจสำคัญของการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. สามารถวิเคราะห์ผล O-Net ได้

2. สามารถประเมินสถานการณ์จากการวิเคราะห์ผล O-Net ได้

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถเริ่มใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ โดยประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 8 ขั้นตอนดังนี้

1. จัดระเบียบสำหรับการทำงานร่วมกัน
2. สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการประเมินผล
3. สร้างข้อมูลแบบภาพรวม
4. เจาะลึกข้อมูลของนักเรียน
5. ตรวจสอบคุณภาพของการสอน
6. พัฒนาแผนดำเนินงาน
7. วางแผนประเมินความก้าวหน้าของงาน
8. ลงมือปฏิบัติและประเมินผลงาน

สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพิจารณาและผลักดันให้เกิดในการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดประกอบไปด้วย

1. เริ่มทำระบบข้อมูล
2. สร้างแรงจูงใจให้ใช้ระบบข้อมูลนั้น
3. ส่งเสริมให้เกิดทักษะใหม่ ๆ
4. หาเวลาในการศึกษาข้อมูล
5. ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

ในแต่ละขั้นตอนก็จะมีรายละเอียดที่นำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งหากผู้บริหารต้องการนำเอาผล O-Net มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จะมีแนวทางในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. หาจำนวนข้อในแต่ละเรื่อง
2. จัดอันดับความยากง่ายของข้อสอบแต่ละเรื่อง ง่าย ปานกลาง ยาก
3. ลองศึกษานักเรียน ป.5 กับ ม.2 ของท่านทำข้อสอบในแต่ละเรื่อง ที่มีระดับความยากแตกต่างกัน
4. กำหนดว่าเรื่องหรือหัวข้อใดน่าจะมีโอกาสทำให้นักเรียนขยับคะแนนได้มากที่สุด
5. ลงมือและให้ความสำคัญกับหัวข้อที่มีโอกาสสูง

ผู้บริหารสามารถที่จะทำการวิเคราะห์ผลการสอบ O-Net ของนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ ในกรณีที่ผลสัมฤทธิ์ที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ โดยมีแนวทางในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ระบุว่านักเรียนคนไหนบ้างที่ได้คะแนนใกล้เคียงกับเกณฑ์คะแนนผ่านต่ำสุดของข้อสอบจริง
2. ให้ครูระบุรายชื่อของนักเรียนกลุ่มนี้เพื่อให้ความสนใจเป็นพิเศษ – เช่น ให้การบ้านพิเศษ ครูช่วยเหลือหลังเลิกเรียน ให้เพื่อนในชั้นช่วยเหลือด้านการเรียน
3. ระบุกลุ่มนักเรียนที่ผลการเรียนไม่ดีเพราะมีปัญหาเรื่องการอ่าน

4. สอนเสริมพิเศษกับเด็กกลุ่มนี้เกี่ยวกับเรื่องการอ่าน และคำศัพท์ โดยเน้นศัพท์ที่ใช้ใน O-NET

สุดท้าย คือ กลวิธี 12 ข้อที่จะช่วยยกระดับผลคะแนน O-Net ที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปทดลองปฏิบัติได้ที่โรงเรียน ประกอบไปด้วย

1. ใช้ผลจากการวิเคราะห์ระดับความยากง่ายของข้อสอบตามสาระ (topic) และรูปแบบของข้อสอบ เพื่อจะได้ทราบถึงสาระและทักษะที่นักเรียนควรมีความชำนาญ เป้าหมายจึงควรเพื่อให้ นักเรียนทุกคนสามารถทำข้อสอบข้อที่ง่ายที่สุดให้ได้ก่อน
2. ต่อมาให้ระบุเนื้อหาสาระและทักษะในระดับที่ยากขึ้นต่อ ๆ ไป ซึ่งนั่นหมายความว่าเราควร ให้ความสนใจและความใส่ใจกับเรื่องนั้น ๆ มากขึ้นด้วย
3. ระบุเนื้อหาสาระหรือคำถามประเภทที่มีนักเรียนไม่กี่คนสามารถตอบได้ในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งเราสามารถให้เวลากับเรื่องหรือคำถามประเภทนี้น้อยลงได้ เรื่องหรือคำถามประเภทนี้ เราอาจนำไปใช้กับนักเรียนในกลุ่มที่เก่งภายหลังได้
4. ตรวจสอบดูว่าสอนอะไรไปแล้วบ้าง? แต่ละเรื่องใช้เวลาในการสอนเท่าไร? เพื่อให้ นำมาปรับเวลาในการสอนให้เหมาะสมโดยดูจากระดับความยากง่ายของเรื่องในข้อสอบที่ได้ วิเคราะห์ไป
5. ลองฝึกทำข้อสอบในแบบต่าง ๆ ควรจัดให้มีการทดลองสอบในห้องเรียนเพื่อจำลอง สถานการณ์และให้นักเรียนคุ้นกับรูปแบบข้อสอบที่นักเรียนจะไปสอบจริง ในข้อสอบควรมีข้อสอบ O-NET จริงในการทดสอบประจำสัปดาห์
6. ให้ครูสอนคำศัพท์ที่มาจากข้อสอบ ข้อสอบมักชอบถามให้นักเรียนเปรียบเทียบความ เหมือนความแตกต่าง ให้ทดลองฝึกฝนบ่อย ๆ ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
7. ให้นักเรียนได้ฝึกทำข้อสอบที่มีการใช้ภาษาและความยาวใกล้เคียงกับ O-NET เพื่อเกิด ความคุ้นเคย
8. ให้มีการฝึกอ่านข้อสอบ O-NET ในชั้นเรียนภาษาไทย ให้นักเรียนอธิบายและเลือกแนว ทางการตอบคำถามอย่างมีเหตุผล สอนกลวิธีในการกวาดสายตาเพื่ออ่านข้อความก่อนอ่านข้อสอบ ทั้งหมด ซึ่งจะทำให้ นักเรียนอ่านข้อสอบอย่างมีจุดมุ่งหมายมากขึ้น
9. ให้ความสำคัญกับวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ไปพร้อม ๆ กัน เพราะการพัฒนา ทักษะการอ่านเขียน ตลอดจนทักษะทางคณิตศาสตร์จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ด้วย
10. จำลองสถานการณ์ให้นักเรียน ป.5 และ ม. 2 ได้ทดลองสอบ O-NET ตั้งแต่ต้นของปี การศึกษา แล้ววิเคราะห์ผลเพื่อระบุได้ว่าเนื้อหาสาระเรื่องใดง่าย ปานกลาง หรือยากเพื่อจะได้ทราบ ว่าจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องใดอย่างไร
11. ให้ความสำคัญกับนักเรียน ป.5 และ ม. 2 กลุ่มที่เกือบจะสอบผ่านโดยได้คะแนนต่ำกว่า เกณฑ์ผ่าน 5 หรือ 6 คะแนน เพราะนักเรียนกลุ่มนี้มีโอกาสสูงที่จะผ่านการสอบจริงในปีถัดมา

12. นักเขียนที่ดีย่อมเป็นนักคิดที่ดีด้วย ให้นักเรียนมีโอกาสฝึกเขียนบ่อย ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่ไม่ใช่นวนิยายหรือนิทาน สอนให้นักเรียนอ่านอย่างละเอียด พร้อมทั้งให้มีการอ้างอิงจากเรื่องที่อ่านในงานเขียนของเขา

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้และเสวนาถึงแนวทางการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดโดยภาพรวม
2. ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติการใช้ข้อมูลผลการสอบ O-Net (วิทย์/คณิต)
 1. ค่าสถิติคะแนนแยกตามมาตรฐานการเรียนรู้
 2. ร้อยละของนักเรียนที่ตอบถูกในแต่ละข้อ
 3. ช่วงคะแนนของผู้เข้าสอบระดับโรงเรียน
 4. ค่าสถิติคะแนนแยกตามสาระการเรียนรู้
3. ผู้บริหารฝึกปฏิบัติในการกำหนดแนวทางเพื่อยกระดับผลการทดสอบ O-Net และเสวนาถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการ

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. PowerPoint
 1. การใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด
 2. การยกระดับคะแนน O-Net ให้สูงขึ้น
 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของประเทศไทย และ
 4. การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย
2. ตัวอย่างคะแนนการสอบ O-Net

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม
2. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

9. การประเมินผลงานนักเรียนด้วย Rubric

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

Rubric คือ วิธีการประเมินผลงานนักเรียนอย่างเป็นปรนัย ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในการจัดการศึกษาในหลาย ๆ ประเทศ เพราะสามารถลดความคลาดเคลื่อน อคติของครูผู้ประเมินชิ้นงาน รวมถึงส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยในสถานศึกษาได้ด้วยการให้นักเรียนมีส่วนร่วม

ในการพัฒนาเกณฑ์ในการประเมินผลงานของตนเองร่วมกัน รวมถึงสามารที่จะให้นักเรียนมีบทบาทในการประเมินผลงานของเพื่อน หรือ ผลงานของตัวเองได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจหลักการและประโยชน์ของ Rubric
2. พัฒนา หรือ ปรับปรุง Rubric ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
3. ให้คำแนะนำครูในการใช้ Rubric เพื่อประเมินผลงานของนักเรียนได้

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

หลักในการพัฒนา Rubric นั้นประกอบไปด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดเกณฑ์ที่เป็นมิติในการประเมินด้านต่าง ๆ เช่น เนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ โดยควรอิงกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด และ สาระการเรียนรู้
 2. กำหนดระดับคุณภาพโดยละเอียดของเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้น
- หลักการใช้ Rubric ในการตรวจชิ้นงานนักเรียน จะเริ่มจากการพิจารณาแยกตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยจะคุณภาพของชิ้นงานกับระดับคุณภาพโดยละเอียดจากคะแนนต่ำสุด ไล่ไปหาคะแนนที่สูงขึ้นหากมีคุณสมบัติของชิ้นงานครบถ้วน ก่อนที่จะทำการสรุปเป็นระดับคะแนนรวมของแต่ละชิ้นงาน

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้บริหารสถานศึกษาได้เข้าใจหลักการของ Rubric โดยเสวนาถึงจุดอ่อนจุดแข็งของการใช้ Rubric ในโรงเรียน
2. ผู้บริหารได้วิเคราะห์ตัวอย่าง Rubric ที่ใช้งานในโรงเรียนจริง และ ร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงอย่างมีหลักการและเหตุผลประกอบ
3. ผู้บริหารนำเสนอ Rubric ที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่จากโครงสร้างเดิมและนำเสนอในชั้นเรียน

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. ตัวอย่าง Rubric
2. ตัวอย่างชิ้นงานของนักเรียน (ตัวอย่างจริง)

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม
2. สังเกตการตั้งคำถาม และ การแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

10. วัฒนธรรมแห่งความสำเร็จ

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

วัฒนธรรมแห่งความสำเร็จเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยเป็นการผสมผสานแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ การรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา แนวปฏิบัติ องค์กรประกอบของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึง มิติทางด้านจริยธรรมของผู้ผู้นำ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม

1. เข้าใจและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จ
2. ประยุกต์วัฒนธรรมแห่งความสำเร็จไปสู่แนวปฏิบัติในสถานศึกษาของตนเองได้

สาระของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

การยอมรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา 12 ประการ ได้แก่

1. กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายสำหรับโรงเรียน
2. รับและดำเนินการตามนโยบายทางการศึกษาของภาครัฐ
3. จัดสรรทรัพยากร
4. รักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองและชุมชน
5. จัดจ้างครูและบุคลากร
6. รับสมัครคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าศึกษาในโรงเรียน
7. ให้คำแนะนำและประเมินผลด้านการเรียนการสอน
8. สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย
9. บำรุงรักษาอาคารสถานที่บริเวณโดยรอบโรงเรียน
10. ระดมทุน
11. ประสานงานด้านการบริการกับหน่วยงานอื่น ๆ
12. กำกับดูแลด้านระเบียบวินัยที่ดีในโรงเรียนและแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำอะไรเพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จและการปรับปรุงให้ดีขึ้น

1. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดีให้ตรงกัน
2. ให้คณะครูจากทุกกลุ่มสาระมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน
3. ตั้งเป้าหมาย และวัดระดับของการปรับปรุง
4. มุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ โดยสะท้อนสิ่งที่ได้ทำและทบทวนว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร
5. ให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานที่ยืนยันว่าสิ่งที่ทำได้สำเร็จ
6. พิจารณาว่าคนอื่นทำอะไรกันบ้าง

7. ทดลอง – วางแผน, ลงมือปฏิบัติให้ลุล่วง, ประเมินผล, และปรับแก้
8. สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
9. คงไว้ซึ่งความรับผิดชอบร่วมกันของครูและนักเรียน
10. ลงทุนกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน

องค์ประกอบที่สำคัญของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย

1. ระบบการให้คำแนะนำปรึกษาด้านการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้อง (มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรและการประเมินผล)

2. มีครูมีศักยภาพและปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดเต็มความสามารถ
3. บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีนักเรียนเป6นศูนย์&กลาง
4. จัดสรรเวลาในการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ
5. มีหลักสูตรทั้งในและนอกห้องเรียนที่เข้มข้น
6. ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน
7. ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนที่เข้มแข็ง
8. มีผู้นำที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาปรับปรุง

มิติทางจริยธรรมของผู้นำในศตวรรษที่ 21

1. มีความรู้ความสามารถ
2. มีความเที่ยงธรรม
3. มีความเห็นอกเห็นใจ
4. ส่งเสริมค่านิยมอันดี
5. เป็นแบบอย่างที่ดี
6. รักษาสมดุลของความต้องการส่วนบุคคลกับความต้องการของคนหมู่มาก
7. ปลดปล่อยศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์
8. ให้ความรู้ – ถือเป็นการสร้างโอกาสของชีวิตของคน ๆ นั้นให้ดีขึ้น

แนวการจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการอบรมเสวนาถึงแนวคิดที่นำเสนอในมิติต่าง ๆ
2. ผู้เข้ารับการอบรมเสวนาถึงแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในสถานศึกษา

สื่อที่ใช้ในการพัฒนา

1. PowerPoint

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
2. การสร้างวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จ
3. จริยธรรมและความรับผิดชอบของผู้บริหาร

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมการอบรม
2. สังเกตการตั้งคำถาม และการแสดงความคิดเห็นในการจัดอบรม

สรุปได้ว่า โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มีการพัฒนาผู้นำสถานศึกษาให้ตระหนักถึงการมีภาวะผู้นำทางด้านวิชาการในสถานศึกษาของตน รวมถึงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง พร้อมทั้งมียุทธศาสตร์ในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักสูตรในการให้ความรู้และฝึกประสบการณ์ผ่านกิจกรรมกระบวนการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและมีตัวอย่างชัดเจน มุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำสิ่งที่วางแผนไว้มาใช้ในการฝึกอบรมไปลงมือปฏิบัติในสถานศึกษาได้ทันที หรือโดยเร็วที่สุด ซึ่งนั่นก็จะหมายถึงการสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงด้านการเรียนการสอนได้เร็วขึ้นเท่านั้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

เมทีญา นนท์ศรี (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพญาวัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปางเขต 35 ผลการศึกษาพบว่า ครูรับรู้ว่าคุณภาพการบริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำมุ่งงานอยู่ในระดับมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง แต่มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำมุ่งสัมพันธ์ซึ่งอยู่ในระดับมีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว ซึ่งระดับต่ำกว่าความคาดหวัง คือ ผลของความคาดหวังของครูผู้สอนต่อพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำทั้งในด้านมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับมีการปฏิบัติสม่ำเสมอ และมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง

สุพชาติ ชุ่มชื่น (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการของครู ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสอนของครู ด้านการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและ

ปรับปรุงงานวิชาการ ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานด้านการสอนของครู และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีบรรยากาศทางวิชาการ และครูที่ประสบผลการสอนในโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ครูที่ประสบผลการสอน 6-10 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกด้านแตกต่างจากครูที่ประสบผลการสอน มากกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พีระพงษ์ เผ่าภูไทย (2551: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันตามสถานภาพและขนาดสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นาวา สุขรมย์ (2550: 64) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

มณฑา วิญญูโสภิต (2547: 185) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร 11 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีการรับรู้ผู้บริหารปฏิบัติพฤติกรรมด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ 1) ผู้บริหารปฏิบัติพฤติกรรมการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารปฏิบัติพฤติกรรมการติดตามตรวจสอบและดำเนินการด้านความก้าวหน้าของผู้เรียนและ 3) ผู้บริหารปฏิบัติพฤติกรรมการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และในด้านที่ครูมีการรับรู้ว่ามีผู้บริหารมีการปฏิบัติน้อยโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ด้านการบริหารเวลาที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน

วิรุฬห์ จิตโบลี (2548: 74-75) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1-2 พบว่า การตรวจสอบ ทบทวนและประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู โดยการประเมินมาตรฐานโรงเรียนใช้รูปแบบการประเมินภายในจากบุคลากรภายนอก ในด้านกระบวนการบริการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและด้านคุณภาพผู้เรียน ผลการประเมินด้านคุณภาพผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู รองลงมาคือ ด้านการประเมินผลผู้เรียน ด้านมุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ด้านหลักสูตร และการประเมินการสอนครู ตามลำดับ ส่วนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการต่ำคือ ด้านการจัดโครงการ

สอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และควรมีการนำผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาต่อไป

ประยูร อาคม (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายอำเภอสังขม พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายอำเภอสังขม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้านเรียงตามลำดับคือ บรรยายภาคในโรงเรียน การสนับสนุนการจัดการชั้นเรียน พฤติกรรมการเป็นผู้นำของผู้บริหารการศึกษา รายนามอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน คือ การมุ่งใจ การพัฒนาและการใช้หลักสูตร การสนับสนุน การประเมินผลการเรียนของผู้เรียน การจัดการเรียน การสอน การนิเทศการศึกษา สำหรับค่าเฉลี่ยรายด้านที่น้อยที่สุดของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย อำเภอสังขม คือ ด้านการนิเทศการศึกษา

จินดา อูสมาน (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนใต้ตามทัศนะของข้าราชการครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ พบว่าโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่าประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู ที่ปฏิบัติในสถานศึกษาขนาดเล็กมีมากกว่าในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ตามลำดับ

สุพชาติ ชุ่มชื่น (2554: 62) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ตามความคิดเห็นของครูพบว่าภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ ด้านการจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครูเห็นว่าผู้บริหารมีการส่งเสริมให้มีการวางแผนพัฒนางานวิชาการและกำหนดวิธีการดำเนินงานตามเป้าหมายของโรงเรียนและต้นสังกัดเป็นอย่างดี รองลงมาคือด้านการสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการของครู ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสอนของครู ด้านการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและปรับปรุงงานวิชาการ ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานด้านการสอนของครู และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีบรรยากาศทางวิชาการ ตามลำดับ

ต้องตา กวดนอก (2556: 89) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเขตพื้นที่กรุงเทพฯ กลาง สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารได้ยึดแนวทางของมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยต้องปฏิบัติตามกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพ โดยได้มีการมุ่งพัฒนากิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้จริง จึงส่งผลให้เกิดผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพสูงขึ้น

พรชัย ธนปารมีกุล (2555: 112) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่าอยู่ในระดับมากเนื่องจากทางเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ พร้อมทั้งมีการส่งเสริมและพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจสิริ ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการหรือภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนที่เข้มแข็งช่วยให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคอีแวน (McEwan, 2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ผูกอบรมประจำการเพื่อเป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการใช้เครื่องมือของฮอลลิงเจอร์ (Hallinger, 1985) ที่เรียกว่า The Instructional Management Rating Scale Survey วัดความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารทำให้ผู้บริหารสามารถนิเทศงานวิชาการได้และมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปในทางที่ดีขึ้น

ยามาดา (Yamada, 2000) ได้ทำการวิจัยถึงความรับผิดชอบ และสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา เมืองเฟสโน รัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับ 1) การเตรียมการในด้านการศึกษา 2) ประสิทธิภาพในการบริหาร 3) เพศ 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียน ส่วนสมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการนั้นขึ้นอยู่กับ 1) เพศ 2) การเตรียมการในด้านการศึกษา 3) ประสิทธิภาพในการบริหาร 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียนในการศึกษา ยังพบว่า มหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ควรจะได้มีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ในขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ครูผู้สอนได้ รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ

มิกกี (Mickey, 2000) ได้ทำการวิจัยถึงภาวะผู้นำทางวิชาการในเรื่องของวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษาท้องถิ่นใช้ในการเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานของครูในโรงเรียนขนาดกลาง การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ต้องการหลอมรวมการเรียนการสอนเข้ากับการบริหารการศึกษา จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ ใช้วิธีเชิงระบบในการปรับโครงสร้างการทำงาน ให้รับรู้ถึงความสำคัญของท่านในตำแหน่ง หรือบทบาทที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และพบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมกันทำงาน เป็นรูปแบบของภาวะผู้นำที่มีความสำเร็จสูงในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างผู้บริหารจะสนับสนุนการสร้างทีมงานและการร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นอกจากนั้นยังคำนึงถึงความปลอดภัย กฎระเบียบและบรรยากาศในการทำงาน ผู้บริหารจะช่วยให้มีการพัฒนาศักยภาพซึ่ง

เป็นปัจจัยสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ และในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนี้เป็นการปฏิบัติซึ่งต้องใช้เวลาอย่างมากจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนและการจัดการที่ดี อาศัยความร่วมมือของครู ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่มีความสามารถ ผู้อำนวยการความสะดวกและคอยกระตุ้น รวมทั้งจะต้องเต็มใจละอำนาจและยอมรับบทบาทใหม่จากผู้ร่วมงานหรือครู

ซูโปวิท และ พ็อกลินโก (Supovitz and Poglinco, 2001) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในการปฏิรูปการเรียนการสอนที่ยึดมาตรฐาน พบว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จแสดงพฤติกรรมทางภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยการ สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับครู เน้นความร่วมมือและการสื่อสาร สร้างและพัฒนาผู้นำคนอื่น ๆ ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง กำหนดกรอบความรับผิดชอบในการทำงาน สังเกตการสอนและผลที่เกิดจากการสอน อำนวยความสะดวกให้ครูได้รับการพัฒนาทางวิชาการ บริหารจัดการเวลาโดยเน้นความสำคัญกับการเรียนการสอน เป็นผู้สนับสนุนและให้บริการแก่ครู และมุ่งให้ความสนใจที่ผลงาน

คอตตัน และแอสเลย์ (Cotton; & Ashley, 2003) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพความเป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาในมอนเทรล รัฐเวอร์จิเนีย พบว่า ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมออกในด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพให้กับครู ในด้านการให้ความสำคัญในการเน้นการศึกษาด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมการทำงานร่วมกันในคณะครู การพัฒนาการนิเทศการสอน ในคณะครูการส่งเสริมสนับสนุนและปรับปรุงโครงการใหม่ ๆ ให้ดีขึ้น การนำหลักการพื้นฐานต่าง ๆ ของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาพัฒนาคณะทำงาน การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อประกอบการตัดสินใจในการสอนและผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพแสดงพฤติกรรมออกในด้านสังเกตการณ์การสอนในห้องเรียนและหรือมอบหมายงานให้ครู อาจารย์ ดำเนินการการจัดตารางสอนใช้วิธีประชุมครูภายในหมวดวิชา การจัดครูเข้าสอนคำนึงถึงความถนัด ความต้องการของครูให้คำแนะนำเชิงบวก สะท้อนความคิดเพื่อปรับปรุงการสอน กระตุ้นให้ครูอาจารย์ ใช้เวลาในการสอนให้มีประโยชน์สูงสุด ช่วยจัดสิ่งรบกวนเวลาในการสอน กำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากร เอาใจใส่ต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนการสอน เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาวิชาชีพ

เฮนเดอร์สัน (Henderson, 2007: Abstract) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูและหัวหน้าสถานศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยวัดจากการขยายความคิดและความเชื่อส่วนบุคคล พบว่า บทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถจำแนกได้เป็น 1. การกำหนดภารกิจสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา 2. การประสานงานหลักสูตร 3. การตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน 4. การดูแลการจัดการเรียนการสอน และ 5. การพัฒนาบุคลากร

แมคคาร์ธี (Macarthy, 2009: Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการกับความก้าวหน้าประจำปีตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทางตะวันออกเฉียงใต้ รัฐเพนซิลเวเนีย โดยศึกษาจากพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการใน 3 มิติ คือ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริม

บรรยากาศการเรียนรู้ พบว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการกับความก้าวหน้าประจำปีมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ

เดนนิส (Dennis, 2009: Abstract) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของหัวหน้าสถานศึกษากับการรับรู้ของครู ในพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐเซาท์แคโรไลนา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่สอนในวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมากกับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จน้อย ผลจากการศึกษาพบว่า การรับรู้ของหัวหน้าสถานศึกษาในการรับรู้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการรับรู้ของครูในพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน
3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูสุขศึกษาและพลศึกษา ครูศิลปะ ครูการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนประถมศึกษาใน 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นนทบุรี นครปฐม ระยอง นครศรีธรรมราช และสงขลา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2557 จำนวน 280 โรงเรียน จำนวน 6,470 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูสุขศึกษาและพลศึกษา ครูศิลปะ และครูการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลตำบลปลายบาง ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2557 จาก 36 โรงเรียน จำนวน 778 คน โดยการใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ผู้ให้ข้อมูล คือครู จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสอบถามความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การสอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) ประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดของ ฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger; & Murphy) (Hallinger & Murphy, 1985, 217-247 อ้างถึงใน นภาดาว เกตุสุวรรณ, 2555, หน้า 13-14) มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา
2. การจัดการด้านการเรียนการสอน
3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นชุดคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกที่เป็นจริง มีการแบ่งคำตอบออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

5	มากที่สุด	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	มาก	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	ปานกลาง	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2	น้อย	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1	น้อยที่สุด	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา และนำมาวิเคราะห์เป็นผลการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ
2. นำ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสรุปเป็นแนวคิด เพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะและกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดเนื้อหา และข้อคำถามให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับนิยามศัพท์และกรอบแนวคิดในการวิจัย
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00
6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในสถานศึกษาสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 30 คน
7. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับและรายองค์ประกอบ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายองค์ประกอบดังนี้ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา เท่ากับ 0.75 การจัดการด้านการเรียนการสอน เท่ากับ 0.67 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษาเท่ากับ 0.81
8. จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นแล้ว เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูล
9. สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ นำมากำหนดข้อคำถามให้ครอบคลุม
10. นำแบบสัมภาษณ์ ที่ดำเนินการจัดทำเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 778 ชุด โดยขอความร่วมมือจากครุวิทยาาสตร์ ครุคณิตศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูสุขศึกษาและพลศึกษา ครูศิลปะ และครูการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 องค์การบริหารส่วน จังหวัดนนทบุรี เทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลตำบลปลายบาง ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับ คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จาก 36 โรงเรียน จำนวน 778 คน

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 778 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ต่อไป

4. การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูล 30 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจ้ง ความจำนน และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอนัดวัน เวลา กับผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านในการ สัมภาษณ์ และเริ่มสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่ได้เตรียมไว้ ใช้การจดบันทึกข้อมูล หลังเก็บข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้ ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลวิจัยด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน และสถิติอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ตามใน ตัวอย่าง

1.1 แบบสอบถาม

1.1.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของ การตอบแบบสอบถาม

1.1.2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2 แบบสัมภาษณ์

1.2.1 ตรวจสอบความครบถ้วนและรวบรวมข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะของ ผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน

1.2.2 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาบันทึก จัดระเบียบข้อมูล สรุปประเด็นสำคัญ

1.2.3 จำแนกข้อมูล เป็นการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (Content Analysis) นำ ข้อมูลที่ได้มาจำแนก โดยใช้วิธีจำแนกที่มีข้อมูลใกล้เคียงกันมาจัดอยู่ในหมวดเดียวกัน

1.2.4 จัดเรียงลำดับข้อมูล เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามข้อเท็จจริงจาก การสัมภาษณ์

1.2.5 สร้างข้อสรุปแสดงความสอดคล้องกันของข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน และสถิติอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การสอน โดยวิเคราะห์ผลจากคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม (ประคอง การณสูตร. 2538: 76 - 77) ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การสอนโดยใช้การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

2.4 วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จากครูจำนวน 30 คน โดยการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (Content Analysis) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแสดงผลทางสถิติ แจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ของปัญหาและข้อเสนอแนะ ของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่า IOC (Item Objective Congruence Index) เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยกำหนดเกณฑ์ ค่า $IOC \geq .5$

1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ในตอนที่ 2 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การสอน ใช้การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way: Analysis of Variance)

3.2 ในกรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในครั้งนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
df	แทน	ระดับชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Squares)
F	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาการแจกแจงเอฟ (F-distribution)
p	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบจะตกอยู่ในช่วงปฏิเสธสมมติฐาน
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในครั้งนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์การสอน โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ผลปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน) (n=778)	ร้อยละ
กลุ่มสาระการเรียนรู้		
วิทยาศาสตร์	112	14.39
คณิตศาสตร์	140	17.99
ภาษาไทย	165	21.21
สังคมศึกษาฯ	130	16.71
สุขศึกษา	51	6.56
ศิลปะ	41	5.27
การงานอาชีพฯ	48	6.17
ภาษาอังกฤษ	91	11.70
รวม	778	100
ประสบการณ์การสอน		
น้อยกว่า 5 ปี	157	20.18
5-10 ปี	393	50.51
มากกว่า 10 ปี	228	29.31
รวม	778	100

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ร้อยละ 21.21) รองลงมา ได้แก่ คณิตศาสตร์ (ร้อยละ 17.99) สังคมศึกษาฯ (ร้อยละ 16.71) ตามลำดับ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด (ร้อยละ 5.27) และเป็นผู้มีประสบการณ์การสอน 5-10 ปี (ร้อยละ 50.51) รองลงมา ได้แก่ มากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 29.31) และประสบการณ์การสอนที่มีจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ น้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 20.18)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ผลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา	3.83	0.50	มาก
การจัดการด้านการเรียนการสอน	3.88	0.51	มาก
การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา	3.79	0.46	มาก
รวม	3.82	0.42	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.42) และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการด้านการเรียนการสอนมีค่ามากกว่าองค์ประกอบอื่น ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.50) และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับ
คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ และประสบการณ์การสอน ผลปรากฏดังตาราง 6 – 11

ตาราง 6 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับ
คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและใน
3 องค์ประกอบ จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
การกำหนดภารกิจของ สถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	8.676	7	1.239	5.191*	0.000
	ภายในกลุ่ม	183.842	770	0.239		
	รวม	192.518	777			
การจัดการด้านการเรียน การสอน	ระหว่างกลุ่ม	3.940	7	0.563	2.193*	0.033
	ภายในกลุ่ม	197.629	770	0.257		
	รวม	201.569	777			
การส่งเสริมบรรยากาศ ทางวิชาการของ สถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.098	7	0.585	2.804*	0.007
	ภายในกลุ่ม	160.780	770	0.209		
	รวม	164.878	777			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.365	7	0.481	2.821	0.070
	ภายในกลุ่ม	131.197	770	0.170		
	รวม	134.562	777			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับ
คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูที่สอนในกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติ โดยภาพรวมไม่ต่างกัน ส่วนในรายองค์ประกอบ 3
องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริม
บรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู มีความ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ
เชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังตาราง 7 - 9

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่

กลุ่มสาระการเรียนรู้	$\bar{x}$	วิทยาศาสตร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	สุขศึกษา	ศิลปะ	การงานอาชีพ	ภาษาอังกฤษ
		3.72	3.97	3.88	3.80	3.92	3.92	3.67	3.67
วิทยาศาสตร์	3.72	-	-0.25*	-0.16	-0.09	-0.20	-0.21	0.03	0.05
คณิตศาสตร์	3.97		-	0.09	0.16	0.05	0.04	0.28	0.30*
ภาษาไทย	3.88			-	0.07	-0.04	-0.05	0.19	0.21
สังคมศึกษา	3.80				-	-0.11	-0.12	0.12	0.14
สุขศึกษา	3.92					-	-0.01	0.23	0.25
ศิลปะ	3.93						-	0.24	0.26
การงานอาชีพ	3.67							-	0.02
ภาษาอังกฤษ	3.67								-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 เมื่อทดสอบความแตกต่างของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์โดยภาพรวม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นรายคู่ พบว่า ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา มากกว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบ ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับ คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการจัดการ ด้านการเรียนการสอน จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่

กลุ่มสาระการเรียนรู้	$\bar{x}$	วิทยาศาสตร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	สุขศึกษา	ศิลปะ	การงานอาชีพ	ภาษาอังกฤษ
		3.86	3.80	3.82	3.96	3.99	3.98	3.96	3.82
วิทยาศาสตร์	3.86	-	0.56	0.04	-0.10	-0.13	-0.12	-0.09	0.04
คณิตศาสตร์	3.80		-	-0.12	-0.16	-0.19	-0.18	-0.15	-0.12
ภาษาไทย	3.82			-	-0.14	-0.17	-0.16	-0.14	-0.00
สังคมศึกษา	3.96				-	-0.03	-0.02	0.01	0.14
สุขศึกษา	3.99					-	0.01	0.04	0.17
ศิลปะ	3.98						-	0.03	0.16
การงานอาชีพ	3.96							-	0.13
ภาษาอังกฤษ	3.82								-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 เมื่อทดสอบความแตกต่างของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็น รายคู่ พบว่า ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนไม่ต่างกัน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ของสถานศึกษา จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับ คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการส่งเสริม บรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่

กลุ่มสาระการเรียนรู้	$\bar{x}$	วิทยาศาสตร์	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	สุขศึกษา	ศิลปะ	การงานอาชีพ	ภาษาอังกฤษ
		3.74	3.81	3.80	3.83	3.90	3.96	3.71	3.67
วิทยาศาสตร์	3.74	-	-0.07	-0.07	-0.09	-0.16	-0.22	0.03	0.07
คณิตศาสตร์	3.81		-	0.01	-0.02	-0.09	-0.15	0.10	0.14
ภาษาไทย	3.80			-	-0.23	-0.10	-0.15	0.10	0.14
สังคมศึกษา	3.83				-	-0.07	-0.13	0.12	0.16
สุขศึกษา	3.90					-	-0.06	0.19	0.23
ศิลปะ	3.96						-	0.25	0.29
การงานอาชีพ	3.71							-	0.04
ภาษาอังกฤษ	3.67								-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 เมื่อทดสอบความแตกต่างของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่ พบว่า ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษาไม่ต่างกัน

ตาราง 10 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวม และใน 3 องค์ประกอบ จำแนกตามประสบการณ์การสอน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
การกำหนดภารกิจของ สถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.217	2	0.109	0.438	0.646
	ภายในกลุ่ม	192.301	775	0.248		
	รวม	192.518	777			
การจัดการด้านเรียนการ สอน	ระหว่างกลุ่ม	2.496	2	1.248	4.858*	0.008
	ภายในกลุ่ม	199.074	775	0.257		
	รวม	201.569	777			
การส่งเสริมบรรยากาศ ทางวิชาการของ สถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.909	2	0.454	2.148	0.117
	ภายในกลุ่ม	163.969	775	0.212		
	รวม	164.878	777			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.895	2	0.448	2.595	0.075
	ภายในกลุ่ม	133.667	775	0.172		
	รวม	134.562	777			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยภาพรวมไม่ต่างกัน ส่วนในรายองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามความคิดเห็นของครู การจัดการด้านเรียนการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe's Method) ปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน จำแนกตามประสบการณ์การสอน เป็นรายคู่

ประสบการณ์การสอน	$\bar{x}$	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		3.96	3.82	3.91
น้อยกว่า 5 ปี	3.96	-	0.14*	0.05
5-10 ปี	3.82		-	0.09
มากกว่า 10 ปี	3.91			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 เมื่อทดสอบความแตกต่างของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายคู่ พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปี มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอน 5-10 ปี

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ
ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทาง
วิชาการของสถานศึกษา

ตาราง 12 แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู
เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา

อันดับที่	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1.	ผู้บริหารมอบหมายงานนอกเหนืองานสอนให้กับครู	ผู้บริหารควรลดภาระงานนอกเหนืองานสอนของครู เพื่อให้ครูมีเวลาดูแลนักเรียนมากขึ้น
2.	ผู้บริหารเปลี่ยนวิชาที่สอนของครูบ่อย	ผู้บริหารควรจัดชั้นที่สอนให้ชัดเจน และให้มีการสอนอย่างน้อย 3 ปี ในชั้นนั้นๆ เพื่อลดงานการเตรียมการสอน การผลิตสื่อ และการเขียนแผนการสอน
3.	ผู้บริหารมอบหมายงานนอกเหนืองานสอนให้กับครู เวลาในการสอนไม่เพียงพอกับเนื้อหา	ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้ครูสอนตามถนัด และตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ครูจบมา
4.	ผู้บริหารเปลี่ยนแปลงสายชั้นที่สอนของครูบ่อย	ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูสอนตามถนัดมากกว่าให้สอนหลายวิชาและรวมถึงวิชาที่ไม่ถนัด
5.	ผู้บริหารส่งเสริมกิจกรรมมาก ทำให้เวลาไม่เพียงพอต่อการสอน	ผู้บริหารควรลดงานการอบรมและกิจกรรมเสริมเพื่อให้ครูมีเวลาในการสอนที่เพียงพอ

จากตาราง 12 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ปัญหาที่พบอันดับแรกคือผู้บริหารมอบหมายงานนอกเหนืองานสอนให้กับครูมาก ข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรลดภาระงานนอกเหนืองานสอนของครู เพื่อให้ครูมีเวลาดูแลนักเรียนมากขึ้น ปัญหารองลงมาคือผู้บริหารเปลี่ยนวิชาที่สอนของครูบ่อย ข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรจัดชั้นที่สอนให้ชัดเจน และให้มีการสอนอย่างน้อย 3 ปี ในชั้นนั้นๆ เพื่อลดงานการเตรียมการสอน การผลิตสื่อ และการเขียนแผนการสอน

ตาราง 13 แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ตามความคิดเห็นของครู
เกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน

อันดับที่	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1.	ผู้บริหารขาดการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครู	ผู้บริหารควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครู
2.	ผู้บริหารมอบหมายงานแทรกเกี่ยวกับการทำโครงการ	ผู้บริหารควรลดการเข้าร่วมโครงการที่ไม่เป็นประโยชน์ หรือซ้ำซ้อนกันจากหลายหน่วยงาน
3.	ผู้บริหารส่งครูเข้าร่วมการอบรมที่มากจนเกินไป	ผู้บริหารไม่ควรส่งครูเข้าร่วมการอบรมในวันเสาร์อาทิตย์ ควรเป็นช่วงปิดเทอมเท่านั้น รวมถึงควรส่งครูเข้ารับการอบรมตามความสนใจหรือตามความสมัคร มากกว่าการแจ้งโดยไม่มีการถาม
4.	ผู้บริหารมอบหมายงานเอกสารมากจนครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน	ผู้บริหารควรลดงานเอกสารที่ครูต้องรับผิดชอบ
5.	ผู้บริหารมอบหมายงานการประเมินโครงการให้ครูมาก	โครงการที่เข้ามาโรงเรียนควรมีการประเมินที่ชัดเจน โดยไม่เน้นไปที่เอกสาร เพราะทำให้เสียเวลาและสิ้นเปลืองงบประมาณ
6.	มีการจัดแข่งขันมากเกินไป เป็นภาระครูมากกว่าเป็นการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เข้าร่วมการแข่งขันเชิงวิชาการ
7.	ผู้บริหารสนับสนุนการใช้สื่ออุปกรณ์การทดลองน้อยเกินไป	ผู้บริหารควรสนับสนุนให้มีการจัดรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมตามโครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้ให้นักเรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด
8.	ครูมีภาระมาก ไม่มีเวลาในการสังเกตชั้นเรียนของเพื่อนครูเพื่อพัฒนาตนเอง	ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้วางแผนการสอนร่วมกันและเน้นการสังเกตชั้นเรียนของเพื่อนเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตน
9.	การวัดผลและตัวชี้วัดมากเกินไปกับเวลาที่มีในแต่ละภาคเรียน	ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการวางแผนการสอนร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล รวมถึงตัวชี้วัดที่เหมาะสมของแต่ละแผนการสอน

ตาราง 13 (ต่อ)

อันดับที่	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
10.	ครูมีภาระมากทำให้ไม่มีเวลาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อนครู	ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และแหล่งทรัพยากร รวมทั้งเพื่อเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย

จากตาราง 13 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการจัดการด้านการเรียนการสอน ปัญหาที่พบอันดับแรกคือผู้บริหารขาดการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครูและมอบหมายงานที่มากเกินไป ข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครูโดยลดภาระงานเอกสาร ปัญหารองลงมาคือผู้บริหารมอบหมายงานแทรกเกี่ยวกับการทำโครงการ ข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรลดการเข้าร่วมโครงการที่ไม่เป็นประโยชน์ หรือซ้ำซ้อนกันจากหลายหน่วยงาน

ตาราง 14 แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามความคิดเห็นของครู
เกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

อันดับที่	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1.	ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณไม่ทั่วถึงทุกสาระการเรียนรู้	ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึง และเพียงพอทุกสาระการเรียนรู้
2.	ผู้บริหารมอบหมายงานเกี่ยวกับการจัดป้ายประกาศยกย่องนักเรียนที่ทำผลงานดีด้านการเรียนมากเกินไป	ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดป้ายนิเทศและการจัดของรางวัลอย่างเพียงพอ
3.	งบประมาณไม่เพียงพอต่อการแต่งห้องเรียน	ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณในการจัดห้องเรียนเพื่อเป็นการเสริมบรรยากาศห้องเรียน

จากตาราง 14 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ปัญหาที่พบอันดับแรกผู้บริหารจัดสรรงบประมาณไม่ทั่วถึงทุกสาระการเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงและเพียงพอทุกสาระการเรียนรู้ ปัญหารองลงมาคือผู้บริหารมอบหมายงานเกี่ยวกับการจัดป้ายประกาศยกย่องนักเรียนที่ทำผลงานดีด้านการเรียนมากเกินไป ข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดป้ายนิเทศและการจัดของรางวัลอย่างเพียงพอ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์การสอน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ ครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ ครูภาษาไทย ครูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูสุขศึกษาและพลศึกษา ครูศิลปะ และครูการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลตำบลปลายบาง ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2557 จาก 36 โรงเรียน จำนวน 778 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์คุณภาพและความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยหาค่าดัชนี

ความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบบสอบถามกลับมา 778 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 และได้ทำการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way: Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงดำเนินการทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) และใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

30

คน นำข้อมูลที่ได้มาบันทึก จัดระเบียบและลำดับข้อมูล สรุปประเด็นสำคัญ จำแนกข้อมูล จัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ โดยใช้วิธีจำแนกข้อมูลที่มีความใกล้เคียงกันมาจัดอยู่ในหมวดเดียวกัน จัดเรียงลำดับข้อมูลของปัญหาและข้อเสนอแนะ ตามข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ สร้างข้อสรุป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแสดงผลทางสถิติ ความถี่ และค่าร้อยละ ทั้งหมดนี้เป็นการรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82, S.D. = 0.42$) และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยการจัดการด้านการเรียนการสอนมีคะแนน ($\bar{x} = 3.88, S.D. = 0.51$) รองลงมา ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ($\bar{x} = 3.83, S.D. = 0.50$) และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษามีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.79, S.D. = 0.46$)

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูต่อระดับการปฏิบัติ จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกันพบว่า โดยภาพรวมไม่ต่างกันแต่รายองค์ประกอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษามากกว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มี

ประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติโดยรวมไม่ต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่าการจัดการด้านเรียนการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารมอบหมายงานนอกเหนืองานสอนให้กับครูมาก ข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรลดภาระงานนอกเหนืองานสอนของครู เพื่อให้ครูมีเวลาดูแลนักเรียนมากขึ้น ด้านการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารขาดการสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครูและมอบหมายงานที่มากจนเกินไป ข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครูโดยลดภาระงานเอกสาร และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา มีปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารจัดสรรงบประมาณไม่ทั่วถึงทุกสาระการเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงและเพียงพอ

อภิปรายผลจากการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สามารถนำมาอภิปรายตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นอย่างนี้อาจเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 ระบุให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ ให้คำปรึกษาแนะนำ และสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ ครุสภา (2556) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาด้านวิชาการเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) สามารถบริหารจัดการการเรียนรู้ 2) สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) สามารถนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และ 4) สามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ จุฬามาต อินนามเพ็ง (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อัมพร ภูทองไชย (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด ปทุมธานี พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด ปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ และสามารถอภิปรายผลรายองค์ประกอบได้ดังนี้

1.1 การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นเพราะผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้ปกครองรวมถึงชุมชน รอบบริเวณสถานที่ตั้งโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อประสานความร่วมมือและขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงได้มีการส่งเสริมให้มีการทำกล่องรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนด้านวิชาการ และผู้บริหารส่งเสริมให้มีการกำหนดภารกิจของสถานศึกษาร่วมกัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 111) เสนอว่างานด้านวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาและหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการ ต่อไปนี้ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศภายใน 4) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับหลักสูตรการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในหัวข้อ Team Inquiry เป็นแนวทางในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อค้นหาและวิเคราะห์ศักยภาพในโรงเรียนเพื่อวางแผนในการพัฒนาให้ดีขึ้น จากนั้นก็ลงมือปฏิบัติ และ นำผลจากการปฏิบัติมาสะท้อนผล และนำไปสู่การวิเคราะห์อีกครั้งเป็นวงจรในการพัฒนาขึ้นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555) ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษา ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน และความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าโดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 บลัมเบิร์ก และ กรีนฟิลด์ (Blumberg; & Greenfield. 1980: 21 อ้างถึงใน อัมพร ภูทองไชย, 2557: 90) กล่าวไว้ว่าบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา คือ เป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้บริหารสถานศึกษาเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบต่อภาวะผู้นำในด้านการจัดการเรียนการสอน ภาวะผู้นำทางวิชาการควรเกิดขึ้นทั้งในตัวผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ทั้งนี้ครูเป็นผู้ทำการสอนในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสื่อสารให้เป็นที่เข้าใจถึงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางวิชาการ และการพัฒนาอาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เป็นวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการจากการทำงานร่วมกันของทุกคนในสถานศึกษา

1.2 การจัดการด้านการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นเพราะผู้บริหารส่งเสริมให้มีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละกลุ่ม ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทำบันทึกหลังการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้บริหารนิเทศ ตรวจ

เยี่ยมครูในระหว่างการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระ สอดคล้องกับหลักสูตรการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในหัวข้อ Learning Walk เป็นรูปแบบหนึ่งในการสังเกตชั้นเรียนหรือการนิเทศชั้นเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาใช้เวลาประมาณ 5 นาทีต่อชั้นเรียนหรือน้อยกว่านั้น เพื่อให้สามารถสังเกตการจัดการเรียนการสอนที่ใช้เวลาน้อย ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเก็บข้อมูลโดยภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำ Learning Walk ได้ด้วยตัวเอง เพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนของครูได้โดยภาพรวม โดยจะต้องเลือกเรื่องที่จะให้ความสำคัญจากแนวทางการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ อย่างสูง หรือ High Impact Practice มาเพียงหนึ่งเรื่อง เช่น การตั้งคำถาม จากนั้นผู้บริหารจะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ และ ให้ผลสะท้อนกลับ คุณครูได้ตามสภาพจริงและถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับ วีรศักดิ์ เลื่อยไธสง (2550: 2) ได้นำเสนอหลักการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นช่วยในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูได้เป็นอย่างดีโดยมีหลักการคือ 1) ดำเนินการตามกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ 3) กิจกรรมนิเทศตรงกับความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาครู 4) จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งวิทยาการให้เอื้อต่อการดำเนินงาน และ 5) สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู และ กลิคแมน; กอร์ดอน; และ รอส-กอร์ดอน (Glickman; Gordon; & Ross-Gordon. 2007: 299-300) ได้กล่าวถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ว่าควรคำนึงถึงทุกองค์ประกอบทางการศึกษาที่จะทำให้การสอนของครูมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง ให้มีการปรับปรุงการสอนด้วยตัวของครูเองอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม การพัฒนาผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู ทำให้นักเรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการเรียนการสอนได้รับผลประโยชน์จากการสอนของครู

1.3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน ครูและนักเรียน ผู้บริหารส่งเสริมครูที่ผ่านการอบรมนำทักษะที่ได้จากการอบรมใช้ในการสอนนักเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูทุกคนสามารถเข้าฝึกอบรมในโครงการต่างๆ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับหลักสูตรการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในหัวข้อวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยเป็นการผสมผสานแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ ภาระรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา แนวปฏิบัติ องค์ประกอบของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึง มิติทางด้านจริยธรรมของผู้นำกับการทำงานเป็นทีม ซึ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานที่ยืนยันว่าสิ่งที่ทำได้สำเร็จ สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษามีการมุ่งเน้นลงทุนกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนที่เน้นการทำงานร่วมกันของทุกคนในสถานศึกษา สอดคล้องกับ ดารุณี สังขพันธ์ (2556: 19) ได้สรุปเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมไว้ว่ามีประโยชน์ คือ ช่วยให้การทำงานเป็นระบบที่ดี มีการแบ่งงานตามหน้าที่ตามภาระและความ

รับผิดชอบทำให้งานบรรลุเป้าหมายตามรับผิดชอบ ช่วยให้มีการนำหลักมนุษยสัมพันธ์มาใช้ในกลุ่มและทีมงาน ช่วยให้เกิดรู้สึกสามัคคี ช่วยสร้างขวัญกำลังใจช่วยให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของทีมงาน และช่วยให้เกิดความรู้สึกการยอมรับนับถือของสมาชิกในทีมงาน และ ช่อจันทร์ บุญเฉลิม (2552: 86-98) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์การสอน สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษามากกว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ว่า คณิตศาสตร์เป็นการนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตและศึกษาต่อ การมีเหตุผล มีเจตคติต่อคณิตศาสตร์ พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2546: 1) ได้ระบุไว้ว่าคณิตศาสตร์เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงศักยภาพในการพัฒนาประเทศ และ สิริพร ทิพย์คง (2545: 1) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับความคิด กระบวนการและการใช้เหตุผล มีส่วนช่วยพัฒนาคนให้มีระเบียบแบบแผนในการคิด สามารถวางแผนและตัดสินใจในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษามากกว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับสิริสร กระแสร์สุนทร (2545: 43) เรื่องการจัดการเรียนรู้

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล พบว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน และสินีนาฏ โพธิ์จิตญาโน (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการความรู้ของครูในเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน พบว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ได้แก่ ครูที่มีประสบการณ์การสอนสอนน้อยกว่า 5 ปี มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนสอน 5 -10 ปี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนคือ จัดกิจกรรมให้ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน มีการจัดสรรผลงานวิจัยจากครูที่มีประสบการณ์การสอนเพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีการสร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้คิดและเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรมเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามที่หลักสูตรกำหนด ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา คือ ส่งเสริมให้มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกตามระดับเชาว์ปัญญาเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนแต่ละสาระวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน ครูและนักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคลากรในโรงเรียน ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของตน จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำมากกว่า ครูประสบการณ์การสอนระหว่าง 5 - 10 ปี ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เป็นคุณลักษณะหรือตัวบ่งชี้ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพย์สุดาลีลาสิริกุล (2545: 23) กล่าวว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบุคลากร และเป็นปัจจัยที่สามารถนำมาใช้อธิบายและทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากรได้ และสุพชาติ ชุ่มชื่น (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัยปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการจัดการทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการของครู ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสอนของครู ด้านการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและปรับปรุงงานวิชาการ ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานด้านการ

สอนของครู และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีบรรยากาศทางวิชาการ และครูที่ประสบการณ์การสอนในโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูที่ประสบการณ์การสอน 6-10 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกด้านแตกต่างจากครูที่ประสบการณ์การสอน มากกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาจากผลการวิจัย โดยเลือกประเด็นสำคัญ ที่มีความเกี่ยวข้องและน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาในภาพรวม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประกอบในการตัดสินใจได้ โดยแบ่งเป็นข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลที่ได้จากการศึกษารั้้นไปใช้ในการกำหนดนโยบาย พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวางแผนพัฒนาศักยภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สร้างภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยรวมต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการบริหารอย่างมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่มีผลงานปฏิบัติเป็นเลิศทางด้านวิชาการ เช่น โรงเรียนดีประจำตำบล หรือโรงเรียนในฝัน เพื่อการพัฒนารูปแบบในการอบรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาที่เสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครู เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 ควรมีศึกษาเพื่อการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.
กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช.
(ออนไลน์). <http://www.curriculum51.net/>
- คุรุสภา. (2556). มาตรฐานการประกอบวิชาชีพ. (ออนไลน์).
<http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=136&did=255&tid=3&pid=6>
- จินดา อูสมาน. (2549). ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ ผู้บริหาร
สถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้. สารนิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑามาศ อินนามเพ็ง. (2552). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีผล
ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). สกลนคร: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ช่อฉัตร บุญเฉลิม. (2552). การศึกษาพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเข้เขต 1. วิทยานิพนธ์. จะเข้เขต:
ถ่ายเอกสาร.
- ชัยรัตน์ หลายวัชรกุล. (2547). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการ
เรียนการสอนสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาญชัย อาจิณสมาจาร. (2548). สู่ทิศทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ก้าวใหม่.
- ณัฐฉานันท์ เรือนดาหลวง. (2551). พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในผู้บริหาร
สถานศึกษาของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร
- ดารุณี สังขพันธ์. (2556). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในโรงเรียน สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ต้องตา กวดนอก. (2556). การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเขตพื้นที่ กรุงเทพฯ กลาง สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ถาวร ศรีเกตุ (2551). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทอม คอร์ดโคแรน. (2555). วิพากษ์ปรากฏการณ์ห้องเรียนวิทยาศาสตร์ไทย. (Online). Available: [http:// www.qlf.or.th](http://www.qlf.or.th)
- ทิพย์สุดา ลีลาสิริกุล. (2545). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ สำนักคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธวัช บุญยมณี. (2550). ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นภาดาว เกตุสุวรรณ. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. (เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นวกัณฑ์ อุทัยรัตน์ และคณะ. (2551). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นาวา สุขรมย์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). อุตรธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี. ถ่ายเอกสาร.
- น้ำฝน รักษากลาง. (2553). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.

- นิพนธ์ ไทยพานิช. (2532). การนิเทศแบบคลินิก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทิพย์ สุริยวงศ์. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับมาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9002 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา. วิชาการ, 5(1). 72-76.
- ปรีดี ประทุมสุรารณ (2555). การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประยูร อาคม. (2548). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่าย อำเภอสังคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- พรชัย ธนปารมีกุล. (2555). ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- พัชรี ชมพุดา. (2552). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- พัฒนา อำท้าว. (2548). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอหนองเรือ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- พิกุล สีหาพงษ์. (2546). วัฒนธรรมสภาพแวดล้อมและค่านิยมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความดีและความสุขของผู้เรียน. วารสารวิชาการ.
- พีระพงษ์ เผ่าภูไทย. (2551). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร. สกลนคร: วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เพียรพันธ์ กิจพาณิชย์เจริญ. (2552). ศึกษาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองแขม. กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภัสรา ชูเสน. (2558). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

- ภาณุวัฒน์ จุลโส. (2534). การศึกษาการนิเทศภายในโดยการสังเกตการสอนในชั้นเรียนของ
ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง. ปรินิพนธ์.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มนต์
มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2556). โครงการพัฒนาครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และ
เทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 1 - 3 เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
(UPGRADE) ปีที่ 3. เสนอต่อ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
(สสวท.).
- มณฑา วิญญูโสภิต. (2547). การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครตามการรับรู้ของครูและผู้บริหาร.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2554). หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. บทสรุป
ผู้บริหาร: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- เมธิญา นนท์ศรี. (2555). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพญาวัน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปางเขต 35. การค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม.
สาขาวิชาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพระยา.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.
- ยุกตนันท์ หวานน้ำ. 2555. การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอ
คลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- โยธิน สกุลเดช. (2548). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1.
รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โยธิน สกุลเดช. (2548). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของผู้เรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่ง แก้วแดง. (2545). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการ
ประเมิน ภายนอก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- รุ่งนภา นุตราวศ์. (2552). หลักสูตรอิงมาตรฐานการพัฒนาสู่คุณภาพ. วารสารวิชาการ. 4
(ตุลาคม-ธันวาคม 2552), 60.

- วิรุฬห์ จิตไบลี. (2548). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1-2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). เลย: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ถ่ายเอกสาร.
- วิษณุ จุลวรรณ. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิษณุ จุลวรรณ. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.
- วีรชาติ วิลาศรี. (2549). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). เลย: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2549). ประสิทธิภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์. วิชาการ, 5(1), 7-13.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาวชิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพฯ: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์.
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2547). เอกสารประกอบการสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. นครปฐม: โรงพิมพ์ ส. ประจักษ์ นครปฐม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). คู่มือวัดผลประเมินผล วิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). คู่มือวัดผลประเมินผล คณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สมนึก ศรีจันทร์. (2545). การศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด: อุตรธานี หนองคาย และหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). อุตรธานี: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี. ถ่ายเอกสาร

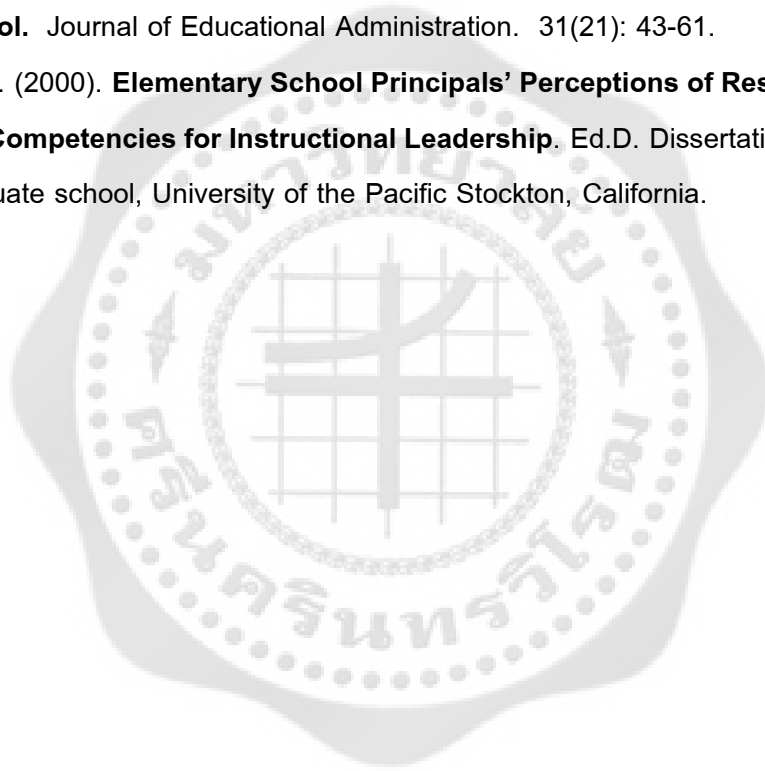
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **แนวทางพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพทางการศึกษา พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 1. (2559). **คู่มือแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาเชิงกลยุทธ์**. หนองบัวรี: ถ่ายเอกสาร
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2. (2559). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา**. หนองบัวรี: ถ่ายเอกสาร
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). **การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2553). **หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา**. วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 30 (เมษายน-พฤษภาคม 2553), 30-32.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: อรุณสภาคัดพร้าว.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). **สภาการศึกษาไทยในเวทีโลก**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สิริสร กระแสร์สุนทร. (2545). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับแรงจูงใจในการทำวิจัยของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คาโนนิคอล**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- สินีนาฏ โพธิ์จิตญาโน. (2554). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการความรู้ของครูในเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุทิสชา จันทพงษ์. (2552) **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. การค้นคว้าอิสระ ปรินญาณศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุนีย์ คล้ายนิล. (2555). การศึกษาคณิตศาสตร์ในระดับโรงเรียนไทย การพัฒนา-ผลกระทบ-ภาวะถดถอยในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สุนีย์ คล้ายนิล. (2555). การศึกษาวิทยาศาสตร์ไทย การพัฒนาและภาวะถดถอย. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สุพชาติ ชุ่มชื่น. (2554). ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี. ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุมาลี รังสิยนันท์ (2559). ประโยชน์ของวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน. เชียงใหม่. โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย
- สุรพงศ์ สุทธิศักดิ์. (2551). ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของ ครูสังกัด เทศบาลนครยะลา. สารนิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2546). แนวปฏิบัติในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน. วารสารวิชาการ
- อัมพร ภูทองไชย. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัมพร ภูทองไชย. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาคม วัดโสง. (2547). หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- _____. (2544). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี
- _____. (2545). สภาพและปัญหาการบริหาร และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. ทูลสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Bellon, T. & Beaudry, J. (1992). **Teachers' perceptions of their leadership roles in site-based decision making**. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA.

- Bennis W. & Nanus B. (1985). **Leaders: The strategies for taking change**. New York: Harper and Row.
- Boles, K. & Troen, V. (1992). **How teachers make restructuring happen**. Educational Leadership, 49(5), 53-56.
- Burns, J. M. (1978). **Leadership**. New York: Harper and Row.
- Coleman, D. & Adam, R.C. (1997). **Establising Construct Validity and Reliability for the NAESP Professional Development Inventory**. Journal of Personal, 10 (3), 194-200.
- Concordia University. (2016). **Four Instructional Leadership Skills Principals Need**. (Online). Available: <http://education.cu-portland.edu/blog/ed-leadership/four-instructional-leadership-skills-principals-need/>.
- Cotton,F., & Ashley, B. (2003). **Instruction Leadership Proficiencies of Elementary Principle**. George: Wasgington University.
- Daniel L. Duke. (1987). **School Leadership and Instructional Improvement**. New York: Random House.
- Debevoise, W. (1989). **Synthesis of Research on the Principal as Instructional Leader**. Boston: Allyn and Bacon.
- Dennis, Connie James. (2009). **The Relationship Between Principals' Self-perceptions and Teachers' Perceptions of High School Principals' Instructional Leadership Behaviors in South Carolina High School**. Professors. Ph.D. Dissertation. University of South Carolina.
- Doll, C. Ronald. (1974). **Curriculum Improvement**. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Elaine K. McEwan. **7 Steps to Effective Instructional Leadership**. California: Corwin Press.
- Glickman; Gordon & Ross-Gordon. (2007). **Supervision and Curriculum Development**. Boston: Allyn & Babon.
- Hallinger Phillip and Murphy Joseph. (1985). **Assessing the Instructional Management Behavior of Principals**. The Elementary School Journal. November.
- Heck, H. Ronald; et al. (1990). **Instructional Leadership and School Achievement: Validation of a Causal Model**. Esucational Administration Quarterly. 26(5): 100-106.

- Henderson, Nancy Prado. (2007). **Teacher and Principal Perceptions of Effective Instructional Leadership: An Exploration of Guiding Practice and Personal Beliefs**. Professors. Ed.D. Dissertation. The University of Texas at San Antonio.
- Kaiser, S.M. (2000). **Mapping the Learning Organization: Exploring a Model of Learning Organization**. Dissertation, Louisiana State University, U.S.A
- King Mongkut's University of Technology Thonburi. (2016). **Discussion Method**. (Online). Available: <http://mte.kmutt.ac.th./elearning/teaching/unit04.htm>.
- Knezevich, J. Stephen. (1984). **Administration of Public Education**. New York: Harper and Row
- Krejcie, R.V.; & Morgan,D.E. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. **Journal Education and Psychological Measurement**. 30(3): 608-609.
- Krung, S. (1993). Instructional Leadership: A Constructivist perspective. *Education Administration Quarterly*, 28 (3), 430-443
- Krung, S.E. (1992, August). **Instructional Leadership: A Constructive**. *Educational Administration*. 81(587): 69-82.
- Lashway, Larry. 2002. **Can Instructional Leaders be Facilitative Leaders** M ERIC Degest **Number 98**. (Online). Available: http://www.ed.gov./database/ERIC_Digest/ed381893.html. (Retrieved June 20, 2012)
- Macarthy, Melanie Jo. (2009). **Teachers' Perceptions of High School Principals' Leadership Behaviors Using the Principal Instructional Management Rating Scale (PIMRS) and the Relationship to the AYP (Adequate Yearly Progress) Statue in High Poverty Suburban School Districts Located in Southeastern Pennsylvania**. Professors. ED.D. Dissertation. Saint Joseph's University.
- Manasse, A.L. (1986). "Vision and leadership: Paying attention to intention". **Peabody Journal of Education**. 63(1), 151.
- McEwan, K. Elain. (2001). **Seven Step to Effective Instructional Leadership**. California: Macmillan.
- Mickey,B. H. (2000). **Instructional Leadership: A Vehicle for one Urban Principal to Effective Pedagogical restructuring in a Middle School**. Ed. D. Dissertation. Temple University.
- Sayfarth , J.T. (1999). **The Principal : New Leadership for New Challege** . New Jersey: Prentice – Hall.

- Schermerhorn, John R., Hunt, James G., & Osborn, Richard N. (2002). **Organizational Behavior Schermerhorn**,. (7th ed.). New York: John Wiley & Son.
- Supovitz and Poglinco. (2001). **Instructional Leadership in a standard-based reform**. Consortium of Policy Research in Education. December.
- Ubben, C. Gerald: & Hughes, W. Larry. (1987). **The Principal: Creative Leadership for Effective Schools**. Boston: Allyn and Bacon.
- University of Washington. (2014). **4 Dimensions of Instructional Leadership**. (Online). Available: <http://info.k-12leadership.org/4-dimensions-of-instructional-leadership>.
- Wildy, H. & Dimmock, C. (1993). Instructional **Leadership in Primary and Secondary School**. Journal of Educational Administration. 31(21): 43-61.
- Yamada, A.T. (2000). **Elementary School Principals' Perceptions of Responsibilities and Competencies for Instructional Leadership**. Ed.D. Dissertation, Faculty of the Graduate school, University of the Pacific Stockton, California.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร.ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา

ผู้เชี่ยวชาญสถาบันคีนันแห่งเอเชีย

ดร.เกศรา อมรวิวัฒน์

ผู้จัดการอาวุโสสถาบันคีนันแห่งเอเชีย

ดร.โชคก บัญญาวรานนท์

ผู้จัดการสถาบันคีนันแห่งเอเชีย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (THE STUDY OF INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL PRINCIPAL, UPGRADE PROJECT) ข้อมูลที่ให้มามีค่าอย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ การตอบแบบสอบถามนี้ไม่มีข้อถูกหรือผิดและไม่มีผลกระทบต่อการบริหารและการดำเนินงานแต่อย่างใด ข้อมูลจะสรุปออกมาในภาพรวม ดังนั้นจึงขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดและโปรดตอบให้ครบทุกข้อ

แบบสอบถามชุดนี้สำหรับครูเป็นผู้ตอบ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้

- ☐ 1. กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์
- ☐ 2. กลุ่มสาระคณิตศาสตร์
- ☐ 3. กลุ่มสาระวิชาภาษาไทย
- ☐ 4. กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ☐ 5. กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา
- ☐ 6. กลุ่มสาระวิชาศิลปะ
- ☐ 7. กลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
- ☐ 8. กลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ

2. ประสบการณ์การสอน

- ☐ 1. น้อยกว่า 5 ปี
- ☐ 2. 5 ปี – 10 ปี
- ☐ 3. มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างใดช่องว่างหนึ่งให้ตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

5	มากที่สุด	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	มาก	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	ปานกลาง	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2	น้อย	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1	น้อยที่สุด	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา					
1.1 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการกำหนดภารกิจของสถานศึกษาร่วมกัน					
1.2 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อนำมาสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษา					
1.3 ผู้บริหารให้มีการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละภาคการเรียนการสอน					
1.4 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการกำหนดความรับผิดชอบของครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้					
1.5 ผู้บริหารให้มีการกำหนดการวัด ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู					
1.6 ผู้บริหารมีการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษาโดยการประชุมชี้แจงผลการเรียนการสอนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เป็นประจำทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน					
1.7 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการทำป้ายประกาศแสดงผลการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษา					
1.8 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้ปกครองรวมถึงชุมชน รอบบริเวณสถานที่ตั้งโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อประสานความร่วมมือและขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น					
1.9 ผู้บริหารให้มีการทำกิจกรรมเพื่อสังคมระหว่างครู นักเรียน ในแต่ละภาคการศึกษาร่วมกัน					

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1.10 ผู้บริหารให้มีการทำกล่องรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนด้านวิชาการ					
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน					
2.1 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทำบันทึกหลังการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้					
2.2 ผู้บริหารจัดกิจกรรมให้ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน					
2.3 ผู้บริหารนิเทศ ตรวจสอบครูในระหว่างการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระ					
2.4 ผู้บริหารให้มีการจัดเตรียมคู่มือที่ได้รับการพัฒนาร่วมกันเพื่อให้ครูใช้ในการเตรียมการสอน					
2.5 ผู้บริหารให้มีการคัดสรรผลงานวิจัยจากครูที่มีประสบการณ์เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน					
2.6 ผู้บริหารให้มีการสร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระคิดและเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
2.7 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรมเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามที่หลักสูตรกำหนด					
2.8 ผู้บริหารให้มีการวิเคราะห์ผลการสอนนักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการสอนเพื่อได้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของนักเรียนแต่ละกลุ่มการเรียนรู้					
2.9 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการปรับปรุงแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละกลุ่ม					
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา					
3.1 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกตามระดับเชาวน์ปัญญาเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนแต่ละสาระวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
3.2 ผู้บริหารให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง					
3.3 ผู้บริหารมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน ครูและนักเรียน					
3.4 ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคลากรในโรงเรียน ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของตน					
3.5 ผู้บริหารมีการให้รางวัล ให้การชมเชย มอบใบประกาศเกียรติคุณ					

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
และให้รางวัลอย่างเป็นทางการ					
3.6 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถทำงานเป็นทีม					
3.7 ผู้บริหารส่งเสริมครูที่ผ่านการอบรมนำทักษะที่ได้จากการอบรมใช้ในการสอนนักเรียน					
3.8 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีการเรียนการสอนและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ					
3.9 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูทุกคนสามารถเข้าฝึกอบรมในโครงการต่างๆ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเท่าเทียม					
3.10 ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานทางวิชาการอย่างชัดเจนเพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ					
3.11 ผู้บริหารให้มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน เช่น การปรับปรุงห้องพยาบาล ห้องน้ำ สนามกีฬา และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่น					
3.12 ผู้บริหารให้มีการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย					
3.13 ผู้บริหารส่งเสริมการเพิ่มนวัตกรรมใหม่ๆ เป็นสื่อในการเรียนการสอนเพื่อจูงใจผู้เรียนอยู่เสมอ					
3.14 ผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมการแข่งขันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักเรียนในกลุ่มสาระต่างๆ					
3.15 ผู้บริหารสนับสนุนให้นักเรียนที่มีผลการเรียนดีเป็นพี่เลี้ยงในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงผลการเรียน					
3.16 ผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมการนำเสนอผลงานของนักเรียนเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้รับทราบ					
3.17 ผู้บริหารยกย่องและให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีผลการเรียนดีเด่นอย่างต่อเนื่อง					

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาตอบแบบสอบถามฉบับนี้ค่ะ

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของครูผู้สอน เกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะของครูผู้สอน เกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

3. ข้อมูลของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ การตอบแบบสัมภาษณ์จะไม่ส่งผลกระทบต่อสถานภาพของท่านแต่อย่างใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางสาวสินีนาง นาเจริญ
 นิติปริญญโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้

- ☐ 1. กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์
- ☐ 2. กลุ่มสาระคณิตศาสตร์
- ☐ 3. กลุ่มสาระวิชาภาษาไทย
- ☐ 4. กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ☐ 5. กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา
- ☐ 6. กลุ่มสาระวิชาศิลปะ
- ☐ 7. กลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
- ☐ 8. กลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ

2. ประสบการณ์การสอน

- ☐ 1. น้อยกว่า 5 ปี
- ☐ 2. 5 ปี – 10 ปี
- ☐ 3. มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปัญหาและข้อเสนอแนะของครูผู้สอน เกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของครูผู้สอน เกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงอธิบายความหมายขององค์ประกอบ ดังนี้

ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสูตรโครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารมีการกำหนดภารกิจของสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละภาคการเรียนการสอน กำหนดความรับผิดชอบของครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดการวัดประเมินผลการปฏิบัติงานของครู รวมถึงมีการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษาโดยการประชุมชี้แจงแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นร่วมกับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งให้มีการจัดทำป้ายประกาศแสดงผลการเรียนรู้ การสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละภาคการศึกษา และส่งเสริมการจัดให้มีการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับผู้ปกครองรวมถึงชุมชนบริเวณสถานที่ตั้งโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการทำกิจกรรมเพื่อสังคมระหว่างครู นักเรียน ในแต่ละภาคการศึกษา และส่งเสริมให้มีการทำกล่องรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียน

2. การจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการรายงานผลการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นประจำทุกเดือน รวมถึงส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูผู้สอนด้วยกัน นิเทศตรวจเยี่ยมครูในระหว่าง การเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระโดยไม่นัดหมายล่วงหน้า ส่งเสริมการจัดเตรียมคู่มือที่ได้รับการ พัฒนาร่วมกันเพื่อให้ครูใช้ในการเตรียมการสอน คัดสรรผลงานวิจัยจากครูที่มีประสบการณ์เพื่อใช้ในการ กำหนดกลยุทธ์การสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระคิดและเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการ จัดการอบรมครูให้สามารถปรับตัวได้ตามหลักสูตรที่กำหนด กำหนดให้มีการวิเคราะห์ผลการสอน นักเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการสอน และส่งเสริมให้มีการประเมินหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละ ภาคการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมของผู้เรียน

3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารส่งเสริม การแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกตามระดับเชาวน์ปัญญา ส่งเสริมการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละกลุ่ม ส่งเสริมการดำเนินการสอนซ่อมเสริมอย่างมี ประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนทุกคนดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิดมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้บริหารกับนักเรียนและครูอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศเชิงบวกด้านการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการให้รางวัลและการให้การยอมรับการทำงานของครูโดยการชมเชย เปิดโอกาสให้ครูทุกคน สามารถเข้าฝึกอบรมในโครงการต่างๆ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่าง เท่าเทียม จัดสรรงบประมาณสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน เช่น การปรับปรุงห้องพยาบาล ห้องน้ำ สนามกีฬา และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่น

คำถามในการสัมภาษณ์

ในการทำงานของท่าน ท่านพบปัญหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแต่ละด้านอย่างไร และท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร

ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา

ปัญหา.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

ด้านการจัดการเรียนการสอน

ปัญหา.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา

ปัญหา.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

ภาคผนวก ง
โรงเรียนและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	โรงเรียน	สังกัด	จำนวน (คน)
1	กลาโหมอุทิศ	สพป. นนทบุรี 1	23
2	ชุมชนวัดสมรโกฏิ	สพป. นนทบุรี 1	22
3	ท่าทรายประชาอุปถัมภ์	สพป. นนทบุรี 1	10
4	ไทยรัฐวิทยา 55 (วัดโบสถ์ดอนพรหม)	สพป. นนทบุรี 1	25
5	วัดแจ้งศิริสัมพันธ์ (สโสมสรสากุลอุทิศ)	สพป. นนทบุรี 1	18
6	วัดเชิงกระบือ	สพป. นนทบุรี 1	8
7	วัดทางหลวงโพธิ์ทอง	สพป. นนทบุรี 1	16
8	วัดบัวขวัญ (มีท้าวราษฎร์บำรุง)	สพป. นนทบุรี 1	20
9	วัดปากน้ำ (พิบูลสงคราม)	สพป. นนทบุรี 1	15
10	วัดพุทธปรางค์ปราโมทย์	สพป. นนทบุรี 1	11
11	ชุมชนวัดไทรมา	สพป. นนทบุรี 1	26
12	วัดโชติการาม	สพป. นนทบุรี 1	14
13	นุ้มประสงค์วิทยา	สพป. นนทบุรี 1	12
14	วัดลานนาบุญ	สพป. นนทบุรี 1	35
15	วัดท่าหนักใต้	สพป. นนทบุรี 1	23
16	เจริญรัฐอุปถัมภ์	สพป. นนทบุรี 2	8
17	เฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา	สพป. นนทบุรี 2	48
18	ชุมชนไมตรีอุทิศ	สพป. นนทบุรี 2	32
19	ชุมชนวัดตันเชือก	สพป. นนทบุรี 2	9
20	บ้านคลองโตะนุ้ย	สพป. นนทบุรี 2	5
21	วัดตาล	สพป. นนทบุรี 2	11
22	วัดไทรใหญ่	สพป. นนทบุรี 2	50
23	ชุมชนวัดบางโค	สพป. นนทบุรี 2	27

ลำดับ	โรงเรียน	สังกัด	จำนวน (คน)
24	วัดท่าเกวียน (ศึกษาประชาสรรค์)	สพป. นนทบุรี 2	17
25	วัดปรมย์ยิกาวาส	สพป. นนทบุรี 2	14
26	วัดมะสงมิตรภาพที่ 55	สพป. นนทบุรี 2	16
27	สุเหร่าเขียว	สพป. นนทบุรี 2	22
28	สุเหร่าปากคลองลำรี	สพป. นนทบุรี 2	24
29	เจริญรัฐอุปถัมภ์	สพป. นนทบุรี 2	8
30	ผาสุกมณีจักร	สพป. นนทบุรี 2	35
31	เทศบาลปลายบางวัดสุนทรธรรมิการาม	ทต. ปลายบาง	27
32	เทศบาลปลายบางวัดโบสถ์	ทต. ปลายบาง	16
33	นครนนท์วิทยา 2 วัดทินกรนิมิต	ทน. นนทบุรี	38
34	นครนนท์วิทยา 4 วัดบางแพรกเหนือ	ทน. นนทบุรี	34
35	วัดกุฎี (นันทาภิวัฒน์วิทยา)	ทน. นนทบุรี	10
36	วัดบ่อ (นันทวิทยา)	ทน. นนทบุรี	49
รวม			778

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อนามสกุล	นางสาวสินีนานา นาเจริญ
วัน เดือน ปีเกิด	24 ตุลาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	11/311 หมู่บ้านพฤษภาวิไลเลข 23 ตำบลลำโรง อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
ตำแหน่งหน้าที่	ผู้ช่วยนักวิจัย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันคีนันแห่งเอเซีย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2541	สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนนิคมศิลปอนุสรณ์ เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2545	สำเร็จปริญญาตรี เอกคณิตศาสตร์ (ค.บ.) จาก สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2559	สำเร็จปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหาร การศึกษา (กศ.ม.) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร